

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE

Historie obce Jemnice u Tisové

Bakalářská práce

Johanka Drchotová

obor Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Marie Fritzová, Ph.D.

Plzeň 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím pramenů, literatury a internetových odkazů, které jsou uvedeny v seznamu zdrojů.

V Plzni dne 27. dubna 2023.

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat své vedoucí Mgr. et Mgr. Marii Fritzové, Ph.D. za odbornou pomoc a konzultace, dále také všem pamětníkům, kteří byli ochotni mi pomoci zaplnit bílá místa v historii obce a dokreslit osudy lidí, panu Mgr. Vetrákovi za ochotu a odbornou pomoc při zkoumání pramenů a v neposlední řadě své rodině, která mě podporovala, vždy mě donutila aktivně pracovat, a která byla do tohoto tématu velmi zapálena a tím mě motivovala k jeho celkovému zpracování.

Abstrakt

Ve své bakalářské práci se věnuji historii a osudu obce Jemnice u Tisové v okrese Tachov. Práci jsem rozdělila do několika částí. Věnuji se obecnému seznámení s oblastí, jednotlivým obdobím dějin obce a životu místního obyvatelstva. Zaměřuji se nejen na život v jednotlivých obdobích, ale i na hospodářství obce a důležité momenty, které ovlivnily její chod, ať už se jedná o velký požár statku, o dopad světových válek nebo o osud původních obyvatel.

Klíčová slova

Jemnice u Tisové; Planá; obyvatelstvo; hospodářství; Sudety/pohraničí; statek; 1. světová válka; 2. světová válka

Abstract

In my bachelor's thesis I study history and destiny of the village Jemnice near Tisová in district Tachov. I divided my thesis in several parts. I am dedicated to a general acquaintance with the area, individual historical periods of the village and the local population's life. I focus not only on life in individual periods, but also on the economy of the village and important moments that influenced its course, whether it is a big fire on the farm, the impact of world wars or the fate of the original inhabitants.

Key words

Jemnice near Tisová; Planá; population; economy; Sudetenland/borderland; farm; 1. World War; 2. World War

Obsah

Úvod.....	7
1 Seznámení se s lokalitou	10
1.1 Tisovské rybníky	11
1.2 Hospodářství a obživa obyvatel	14
1.3 Památky ve vesnici.....	15
2 Historie obce Jemnice u Tisové	15
2.1 Název obce	17
2.2 Tvar vesnice	18
3 Obec do roku 1918	18
3.1 Územní správa obce	18
3.2 Školství v obci.....	21
3.2.1 Německá škola	22
3.2.2 Česká škola.....	23
3.3 Sčítání lidu v jednotlivých desetiletích	28
3.3.1 Rok 1869	28
3.3.2 Rok 1880	28
3.3.3 Rok 1890	29
3.3.4 Rok 1900	30
3.3.5 Rok 1910	31
3.3.6 Ostatní sčítání.....	31
3.3.7 Shrnutí sčítání obyvatel.....	32
3.4 První světová válka v obci	33
4 Meziválečné období v obci	35
4.1 Stavba kapličky	35
4.2 Statek v Jemnici	37
4.3 Život na vesnici	41
4.4 Statek ve 30. letech.....	44
5 Druhá světová válka v obci	47
5.1 Odsun německého obyvatelstva z obce.....	50
Závěr	57
Resumé	59
Seznam zdrojů.....	61
Seznam pramenů	61

Prameny vydané	65
Orální prameny.....	66
Seznam literatury	66
Monografie	67
Učebnice.....	68
Seminární práce.....	68
Diplomová práce	68
Plán péče	68
Periodikum	68
Seznam internetových zdrojů.....	69
Seznam příloh.....	I
Přílohy	III

Úvod

Pro zpracování své bakalářské práce jsem si vybrala historii obce Jemnice u Tisové na Tachovsku. Zkoumala jsem tuto obec od jejího počátku, první písemné zmínky, až do konce druhé světové války a následného odsunu německého obyvatelstva z pohraničí a prvního osidlování přistěhovalci.

Cílem mé práce je prozkoumat a sepsat historický vývoj obce, porovnat historické primární a sekundární prameny se zažitými pravdami a celkově vysvětlit a přiblížit naši obec především dnešním obyvatelům, dále také analyzovat jednotlivé významné historické události, které vývoj obce nějakým způsobem ovlivnily.

Vybrala jsem si toto téma z čistě pragmatického hlediska, z osobního zájmu. Obec je mi velmi blízká, žiji zde celý svůj život, tím pádem jsou mi i známá různá lidová vyprávění a ústní lidová slovesnost, dále jsem byla schopna dohledat a dozvědět se zajímavosti i chybějící části historie obce od pamětníků. Jako svůj další motiv pro výběr tématu bych uvedla absenci souhrnného dějinného zdroje pro naši vesnici. Práce je důležitá a obsahově zajímavá nejen pro mě, ale i pro obyvatele dané obce, kteří se mohou tímto způsobem dozvědět o místě, ve kterém žijí třeba celý život, mnoho zajímavých informací.

Zaměřila jsem se nejen na vývoj obce po její správní stránce, ale i na vývoj a proměnu obyvatelstva této oblasti, její specifčnost (ať už se jedná o přírodní krásy nebo o trošku jiný vývoj z důvodu její polohy). Zkoumala jsem také oba pohledy na vývoj oblasti ve 20. století, ten český, ale i ten viděný očima německých lidí. Z větší části se práce věnuje právě období 1. poloviny 20. století, jelikož v této době vzniklo velké množství lidových povídalek a mýtů, které jsem se v práci snažila vysvětlit a uvést na pravou míru porovnáváním s historickými prameny.

Mapovala jsem tedy obec od její první písemné zmínky ve 14. století až do roku 1946, kdy byli odsunuti poslední němečtí obyvatelé. Popisovala jsem nejen její politický a hospodářský vývoj, ale porovnávala jsem také záznamy s tradovanými pravdami, snažila se popsat zajímavé a důležité milníky ze života obce, které změnily její ráz a ovlivnily tak životy jejích obyvatel.

Ale jak řekla spisovatelka Jodi Picoult: „*Historie nejsou jen data, místa a války. Jsou to především lidé, kteří zaplňují volný prostor mezi nimi.*“¹ Snažila jsem se proto poznat také život místních obyvatel v dané době. Přece jen si člověk danou situaci představí spíše na příkladu určitých tehdejších lidí než na bezejmenné mase obyvatel.

Ke svému výzkumu jsem používala primární i sekundární prameny, dále také výpovědi pamětníků, těch žijících v této oblasti v dané době, ale i těch současných, kteří znají historii obce, či místní lidovou slovesnost. Zkoumala jsem jak české prameny a výpovědi českého lidu, například výpověď pana Němce v Tisovském zpravodaji, nebo jsem vedla rozhovor s Pavlínou Dortovou, pravnučkou jednoho z původních českých obyvatel, tak i německé knihy, listiny. Dokonce jsem měla možnost se dozvědět informace o odsunu německých obyvatel, jak to vyprávěla vnučka původních obyvatel Jemnice, díky výpovědi pana Josefa Lorence. Všechny tyto prameny jsem komparovala a usuzovala jsem, nakolik jsou místní historické znalosti pozměněny zubem času. Výpovědi pamětníků mi byly užitečné hlavně v období světových válek a také poválečného odsunu Němců, kdy existuje minimum záznamů, nebo dokonce žádný, o dané lokalitě a věcech, které se zde děly.

Samozřejmě jsem využila kroniku obce Jemnice, jejímž autorem byl v letech 1927–1936 Josef Engler a kroniku obecní školy, která byla psána tímtéž autorem v rozmezí let 1919–1937. Kroniku obce Jemnice pak v roce 1945 doplnil o poválečný záznam Josef Pechman. Kroniky jsem využila hlavně v kapitolách týkajících se světových válek a v kapitole zabývající se událostmi na statku v obci. Zkoumala jsem ale i kupříkladu knihy narozených a zemřelých. Všechny byly psány německy – například knihu narozených Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sběrka matrik západních Čech, číslo fondu 10014. *Tisová 41. 1836–1927*, nebo pro hledání informací o majiteli statku po 1. světové válce, kterým se zabývám v podkapitole 4.2 Statek v Jemnici, jsem zkoumala také knihu zemřelých – Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sběrka matrik západních Čech, číslo fondu 10014. *Tisová 47. 1865–1945*, – a knihu narozených – Moravský zemský archiv v Brně, fond Matriky uložené v Moravském zemském archivu v Brně, původce Náměšť nad Oslavou, číslo knihy 10722. *Geburtsbuch Namiest. 1865–1899*. Pro výzkum hospodářství jsem zase použila naturální knihy Velkostatku v Plané – Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá. *Naturální hlavní kniha dvora Jemnice*. Tyto knihy jsem použila ke shrnutí celého hospodářství a porovnání se sčítáním obyvatel z jednotlivých let.

¹ Jodi Picoult citáty. Databáze knih. *Knihy. Databáze knih*. [online]. [cit. dne 2023-02-28]. Dostupné z: <<https://www.databazeknih.cz/citaty/jodi-picoult-334>>.

Pro úvodní slovo a doložení dnešní správy, polohy a přírodních podmínek jsem využila seminární práci, internetové stránky obce Tisová, stránky Českého statistického úřadu a plán péče odboru životního prostředí krajského úřadu.

První kapitola se zaměřuje na popis obce, seznamuje nás s danou lokalitou. Nejen z hlediska přírodních podmínek, ale i z hlediska obživy obyvatel a života v obci.

Druhá kapitola se zabývá úvodem do hlavního tématu mé práce. Vysvětluje jméno obce a jeho původ, historickou správu a zabývá se prvními písemnými zmínkami o Jemnici.

Třetí kapitola nás seznamuje se správou obce a životem v ní. Přibližuje nám spádovost pod město Planá. Nacházíme zde také kapitolu o školství – německé i české vzdělávání. Věnuji se zde i zkoumání sčítání obyvatel v letech 1890–1950 a končíme 1. světovou válkou.

Čtvrtá kapitola se zabývá událostmi meziválečného období. Sem spadá stavba kapličky, vysvětlení události na statku, přiblížení života v dané době a statek ve 30. letech 20. století.

Pátá kapitola se věnuje 2. světové válce, jejímu vlivu na obyvatelstvo, a následnému osvobození a transferu Němců z vesnice.

1 Seznámení se s lokalitou

Obec Jemnice leží v Plzeňském kraji, v Tachovském okrese, 9,5 km na jihovýchod od města Tachov. Nachází se ve výšce 479 m n. m. V dnešní době spadá její správa pod obec Tisová. Ta spravuje kromě Jemnice ještě obce Trnovou, Kumpolec, Lhotku a osady Hlinné a Novou Strast.² V těsné blízkosti Jemnice se nachází jen osady Hlinné a Nová Strast.

Obyvatelstvo v obci postupně ubývá a vymírá. V roce 1930 měla Jemnice bilanci 110 obyvatel,³ po vysídlení německých obyvatel toto číslo kleslo na pouhých 43,⁴ po revoluci, v roce 1993, klesl počet na 39 obyvatel a v roce 2018 zbylo pouhých 28 lidí. Většina je v důchodovém věku, což pro budoucnost předznamenává další úbytek.⁵ Ovšem při sčítání lidu v roce 2021 se zde promítlo mírné přistěhovalectví. Počet obyvatel stoupl na hodnotu 35.⁶ Toto číslo zahrnuje pouze stálé obyvatele, vesnici však navštěvují také typičtí chataři z měst.

Jemnice je popisována jako nevelká ves s rybníkem, kterou charakterizují patrové zděné usedlosti převážně z 19. století. Budovy původního vrchnostenského dvora byly rekonstruovány a zmodernizovány v 1. polovině 20. století. U okraje rybníka se nachází kaplička s věžičkou. Nalezneme zde také kamenný kříž z roku 1868, který stojí u domu čp. 1.⁷

Vesnici obklopují nejen jehličnaté lesy, ale i rozlehlé louky a pastviny s rybníky. Rybníční soustava je využívána buďto k chovu ryb, anebo na vysazování a k následnému lovu kachen. Některé rybníky v obci jsou součástí chráněné přírodní rezervace Tisovské rybníky.

² Oficiální stránky obce Tisová. *Titulní strana – Oficiální stránky obce Tisová*. [online]. [cit. dne 2022-10-12]. Dostupné z: <<https://www.tisova.eu/informace-o-obci/soucasnost/>>.

³ Soukromý archiv Josefa Lorence. *Pamětní spis, uložený při příležitosti nové obnovy kaple v Jemnici (červen 2018)*. 2018. Nestránkováno.

⁴ Federální statistický úřad. *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850–1970: Počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850–1970*. Praha: SEVT, 1978. Str. 430.

⁵ Soukromý archiv Josefa Lorence. *Pamětní spis, uložený při příležitosti nové obnovy kaple v Jemnici (červen 2018)*. 2018. Nestránkováno.

⁶ Český statistický úřad. Veřejná databáze. Vlastní výběr. *Sčítání lidu, domů a bytů 2021 – Obyvatelstvo. Část obce Jemnice*. [online]. [cit. dne 2023-03-01]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_afz=uziv-dotaz#k=1&pvokc=42&uroven=120&w=>>.

⁷ Kolektiv autorů. *Český les, příroda – historie – život*. Praha: Baset, 2005. Str. 551/552.

1.1 Tisovské rybníky

Chráněná přírodní rezervace Tisovské rybníky se nachází v okolí obcí Jemnice a Tisová. Jedná se o 6 rybníků s rákosinami, mokřadními loukami a bohatou faunou.⁸ Soustava byla založena nejspíše již ve 13. století pány ze Švamberka. Patří k nejvýznamnějším rybníčním soustavám v Plzeňském kraji.⁹

Původní Státní přírodní rezervace Jemnický Velký rybník,¹⁰ který má cca 20 ha,¹¹ se v katastru Jemnice rozrostla o Podveský Velký rybník¹² a Bezděkovský, oba s rozlohou po zhruba 8 ha, do soustavy patří dále rybník Borský, jehož výměra je přibližně 25 ha, Andělský, který se rozprostírá na rozloze cca 6 ha a nejmenší je Malý Podveský rybník se zhruba 2 ha.¹³ Tím pádem nyní zabíhá i do katastru obcí Tisová a Staré Sedliště.¹⁴

Rozloha přírodní rezervace činí 83 ha. Nachází se v lokalitě Tachovské brázdy, což je plochá polorovina s nadmořskou výškou 470 – 500 m. Výškový stupeň je pahorkatina. Tvoří ji neogenní až kvartérní usazeniny, na kterých jsou usazeny středně zrnité granitové vyvřeliny. Klimatická oblast je mírně teplá, srážky se pohybují od 600 do 800 mm, průměrná roční teplota dosahuje 6 – 8 °C. Souvislé osídlení je v této oblasti od 10. století, což je také důvodem velmi malého zalesnění.¹⁵

Ochranné pásmo tvoří spojené úseky na březích rybníků a potůčků, které tyto rybníky spojují. Nacházejí se v něm i menší vodní plochy. Většinu ochranného pásma tvoří pozemky využívané pro extenzivní zemědělství, kdy do roku 1990 šlo převážně o ornou půdu.¹⁶ U Velkého Jemnického se nachází na severním i jižním břehu pouze užší pruhy

⁸ DRCHOTOVÁ, Hana. *Seminární práce z ekologie, Maloplošné zvláště chráněné území v okolí působiště, rezervace Tisovské rybníky*. 2006/2007. Nestránkováno.

⁹ Wikipedie. *Tisovské rybníky*. [online]. [cit. dne 2023-03-04]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Tisovsk%C3%A9_rybn%C3%ADky>.

¹⁰ DRCHOTOVÁ, Hana. *Seminární práce z ekologie, Maloplošné zvláště chráněné území v okolí působiště, rezervace Tisovské rybníky*. 2006/2007. Nestránkováno.

¹¹ Krajský úřad, odbor životního prostředí. *Plán péče o přírodní rezervaci Tisovské rybníky na období 2019–2028*. Str. 13.

¹² DRCHOTOVÁ, Hana. *Seminární práce z ekologie, Maloplošné zvláště chráněné území v okolí působiště, rezervace Tisovské rybníky*. 2006/2007. Nestránkováno.

¹³ Krajský úřad, odbor životního prostředí. *Plán péče o přírodní rezervaci Tisovské rybníky na období 2019–2028*. Str. 13.

¹⁴ DRCHOTOVÁ, Hana. *Seminární práce z ekologie, Maloplošné zvláště chráněné území v okolí působiště, rezervace Tisovské rybníky*. 2006/2007. Nestránkováno.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Krajský úřad, odbor životního prostředí. *Plán péče o přírodní rezervaci Tisovské rybníky na období 2019–2028*. Str. 13.

trvalých travních porostů, nedaleko rybníka je zemědělsky využívaná orná půda a pouze na dvou místech se dotýká ochranné pásmo lesních porostů.¹⁷

Soustava rybníků je primární složkou přírodní rezervace a je pro předmět ochrany, pro vodní ptáky, základním prostředím. Současný stav rybníků má však daleko k optimálnímu stavu. To se odráží také na zhoršení kvalitativního i početního složení skupin druhů vodního ptactva. Za největší negativum můžeme pokládat existenci příliš vysokých obsádek chovných ryb. Jejich konkurence v potravním řetězci výrazně zhoršuje možnost obživy pro vodní ptáky. Na rybnících, které jsou pod správou ČR a Agentury ochrany přírody a krajiny ČR bylo možno zajistit snížení v nájemních smlouvách pro hospodařící subjekt, Klatovské rybářství a.s., a stanovit tak nižší obsádky jako podmínku nájmu – zasáhlo to rybník Bezděkovský, Velký a Malý Podveský. V těchto případech také dochází k mírnému zlepšování stavu hnízdění vodního ptactva. U rybníků patřících do výhradního vlastnictví Klatovskému rybářství a.s., což je rybník Borský, a rybníků ve vlastnictví soukromých osob, zahrnující rybníky Andělský a Velký Jemnický, je možné se snažit pouze o kompromis.¹⁸

U všech rybníků byly v období 70. a 80. let minulého století provedeny změny v podobě úpravy břehů. Skoro zde vymizely bohatší porosty bylin v zóně přechodu mezi vodou a suchou zemí, jež jsou dodnes zachovány jen na malých úsecích a kupříkladu na Bezděkovském rybníce zcela chybí. Na březích rybníků Borský a Velký Jemnický se regenerují porosty orobince, které lemují velkou část jejich obvodu. Porosty těchto rostlin se ale časem „zazemňují nedokonale vyhnívajícími odumřelými rostlinami orobince z předchozích let.“ Důsledkem toho je, že břehy rybníků se stávají nevhodnými k hnízdění mnohých druhů vodního ptactva, jako jsou například lysky, potápky, ale také rákosníci atd. Také vyvedení mláďat kachen je tím velmi omezeno a narušeno.¹⁹

Rybník nacházející se na katastrálním území obce, Velký Jemnický, je velký a hluboký a jeho břehy jsou vcelku plošší než u jiných rybníků v CHPR Tisovské rybníky.²⁰ Jedná se o středně velký rybník, přímo u obce, po jehož hrázi vede příjezdová cesta do vsi. Jeho nadmořská výška je 490 m a rozloha 19,7 ha. Leží v zemědělské krajině, z velké části

¹⁷ Krajský úřad, odbor životního prostředí. *Plán péče o přírodní rezervaci Tisovské rybníky na období 2019–2028*. Str. 13.

¹⁸ Tamtéž. Str. 25.

¹⁹ Tamtéž. Str. 25/26.

²⁰ Tamtéž. Str. 14.

obklopen poli. Jen k okraji jeho západního břehu vybíhá borový les.²¹ Jeho břehy jsou pokryty z větší části hustou vegetací, pouze na severním břehu je vegetace mezerovitá a nesouvislá. Hlavně v jeho zadní části se nachází porosty ostřic a třtiny rákosovité, najdeme zde i orobinec.²² Tyto souvislé porosty umožňují hnízdění velkého množství vodních ptáků rozličných druhů.²³ Na jeho jižním břehu roste hustý porost vrb a na břehu severním nacházíme souvislou řadu stromů, převážně pak olší. Po obou březích rybníka se na něj napojuje pruh pouze extenzivně sekaných luk, na něž navazují pole s ornou půdou. Na hrázi se vyskytují vysoké stromy, velmi pestré ve svém druhovém zastoupení.²⁴ Do dnes si Velký Jemnický udržel svůj vzhled tak typický pro rybníky Tachovské brázdy v dřívějších dobách.²⁵

Ve většině případů jsou v katastru vysazené borové lesy, pouze pro oblast podél toků a ve vlhčích sníženinách nalezneme typické luhy a olšiny. Na zbytku území se rozprostírá zemědělsky využívaná půda, v dnešní době využívaná mnohem více k extenzivnímu zemědělství. Dále zde nalezneme velké množství rybníků, povětšinou malé a málo zarostlé, i tak mají velký význam pro hnízdění vodních ptáků. Většina charakteristických lužních porostů byla z velké části zmeliorována a rekultivována. Přesto se zde můžeme setkat s pozůstatky zcela přirozených lučních rostlin. Na některých lokalitách však dochází ke zpětnému vývoji kulturních porostů k polokulturním a to až do stádia rostlin krátkostébelných ostřicových, které se vyskytují na minerálních podmáčených půdách. Stále zde ale pozorujeme výskyt dříve hojněji zastoupených chráněných druhů rostlin. Tento vývoj je dán hlavně vysokou hladinou spodních vod, jenž znemožňuje i po melioraci intenzivnější využití.²⁶

Jako zástupce porostů na březích rybníků můžeme jmenovat například rákos obecný nebo orobinec úzkolistý. Typické jsou ale také různé druhy ostřic a sítin.²⁷ Z chráněných druhů zde nalezneme Prhu arniku a Vemeník dvoulístý (*„Arnica montana a Platanthera*

²¹ DRCHOTOVÁ, Hana. *Seminární práce z ekologie, Maloplošné zvláště chráněné území v okolí působiště, rezervace Tisovské rybníky*. 2006/2007. Nestránkováno.

²² Krajský úřad, odbor životního prostředí. *Plán péče o přírodní rezervaci Tisovské rybníky na období 2019–2028*. Str. 14.

²³ DRCHOTOVÁ, Hana. *Seminární práce z ekologie, Maloplošné zvláště chráněné území v okolí působiště, rezervace Tisovské rybníky*. 2006/2007. Nestránkováno.

²⁴ Krajský úřad, odbor životního prostředí. *Plán péče o přírodní rezervaci Tisovské rybníky na období 2019–2028*. Str. 14.

²⁵ DRCHOTOVÁ, Hana. *Seminární práce z ekologie, Maloplošné zvláště chráněné území v okolí působiště, rezervace Tisovské rybníky*. 2006/2007. Nestránkováno.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž.

bifolia“). V okolí obce nalezneme také různé zástupce živočichů. Od obojživelníků, například skokan zelený, až po savce různé velikosti – ondatra pižmová, hryzec vodní, pravidelně zde můžeme pozorovat rejsce vodního, méně často pak jeho příbuzného rejsce černého. Nedílnou součástí fauny v okolí rybníka je i myška drobná.²⁸ V posledních letech se na přítocích jednotlivých rybníků začali objevovat i zástupci bobra evropského.

Největší a zásadní součástí fauny je vodní ptactvo. Běžně zde můžeme pozorovat rozmanité druhy. Kupříkladu lysku černou, potápku roháče, příbuznou potápku malou, poláka velkého a poláka chocholačku, křepelku obecnou nebo vodouše šedého, typičtí jsou hlavně zástupci kachny divoké. Méně časté je hnízdění potápky černokrké, naopak skoro pravidelně zde můžeme najít slípku zelenonohou, čírku obecnou, čírku modrou, kopřivku obecnou a lžičáka pestrého. Jako další typické zástupce můžeme jmenovat rákosníka obecného či labuť velkou. Rybník je také jedním ze tří posledních hnízdišť rákosníka velkého. Ve vzrostlých stromech stojících na hrázi rybníka každoročně hnízdí mnoho druhů ptactva. Nalezneme zde například i zástupce poštolky obecné a mnoho druhů zpěvných ptáků. Mezi další významnou faunu patří určitě ryby. Typicky se zde vysazuje kapr obecný, lín obecný, z dravců štika obecná, úhoř obecný, okoun říční., méně často pak hrouzek obecný či slunka obecná.²⁹

1.2 Hospodářství a obživa obyvatel

Lidé v obci nemají mnoho pracovních příležitostí. Nejvíce pracovních míst je možné nalézt v nedalekých halách vybudovaných v obci Nová Hospoda u dálničního přivaděče na Norimberk. Dále je hlavním centrem samozřejmě město Tachov, nebo pracovní místa ve správě obce Tisová.

V obci a jejím okolí je ale silně rozvinuto také rybníkářství a extenzivní zemědělství. Všechny rybníky nacházející se na katastrálním území vesnice jsou využívány k chovu ryb, převážně kapra lysce a kapra šupináče, štiky obecné, amura bílého, tolstolobika bílého, candáta obecného, sumce obecného, okouna říčního či karase obecného. Převládá extenzivní zemědělství. Významné je pěstování obilí a sklizeň travin pro výrobu sena a senáže, v menší míře i pěstování kukuřice a následná výroba siláže. V obci se také pěstují brambory pro konzumní využití. Ze živočišné výroby sem můžeme zařadit chov skotu, ovcí nebo drůbeže.

²⁸ DRCHOTOVÁ, Hana. *Seminární práce z ekologie, Maloplošné zvláště chráněné území v okolí působiště, rezervace Tisovské rybníky*. 2006/2007. Nestránkováno.

²⁹ Tamtéž.

Mateřská škola se nachází v obci Tisová. Pro školní docházku musí ale zdejší děti nastoupit jinam. Plní ji nejčastěji ve městě Tachov. Dále mohou studovat také ve městech Bor, Staré Sedliště nebo Stříbro.

Na katastrálním území obce se nenachází jen louky, pastviny a rybníky, ale i značné množství lesního porostu. Většinu tvoří jehličnaté stromy, převážně složené z borovic a smrků, méně často v lesech najdeme listnaté stromy. Ty se vyskytují spíše na hrázích rybníků, kupříkladu břízy, podle kterých nese jeden z rybníků v katastru obce i název. Je zde tím pádem rozvinuta také těžba dřeva.

1.3 Památky ve vesnici

Kříž

U domu s čp. 1 stojí kamenný kříž zhotovený v roce 1868.³⁰ Na svém podstavci má i dochovaný nápis: Pochválen buď Ježíš Kristus na věčnosti, amen. Nacházíme zde i rok zhotovení a nejspíše také jméno mecenáše – M. Korn.

V dochovaných pamětech se dozvídáme o existenci ještě jednoho kříže. Původně stál na křižovatce u místního letiště (dříve využívané práškovacími letadly) směrem na obec Lhotka. Za komunismu měl být letadlem zbořen a následně rozebrán. Některé jeho kusy mají mít dokonce někteří z obyvatel ještě ve svých domovech.

Kaplička

Vesnice má také vlastní kapli. Stojí u návsi naproti domu čp. 6. Více informací o památkách, zejména o kapli, lze najít v kapitole Historie obce Jemnice u Tisové, v podkapitole 4.1 Stavba kapličky.

2 Historie obce Jemnice u Tisové

V této kapitole se začneme zabývat hlavním tématem mé práce. A to je zmapování historie obce pomocí dostupných primárních i sekundárních pramenů a jejich komparace s dochovanými anebo vyslechnutými vzpomínkami místního obyvatelstva.

Jemnice je vesnice ležící 11 km na jih od Plané.³¹ Leží ve výšce 479 m n. m. v nejnižší části tehdejšího okresu Planá,³² správou náležela tedy pod Chebský kraj.³³

³⁰ Kolektiv autorů. *Český les, příroda – historie – život*. Praha: Baset, 2005. Str. 552.

Společně s Novou Strastí a Hlinným tvořila jeden správní celek.³⁴ Poštovní³⁵ a železniční stanice se nacházela ve Starém Sedlišti,³⁶ farnost³⁷ a matriční úřad v Tisové, škola fungovala v Jemnici. Katastr zahrnoval 727 ha. Obec čítala 52 domů s 242 obyvateli, z toho měla Jemnice 25 domů a 124 obyvatel, Nová Strast 16 domů a 70 obyvatel, Hlinné 11 domů a 48 obyvatel. Obyvatelé nalézali obživu v zemědělské činnosti. Z tohoto zdroje se dozvídáme, že německá strana neznala rok založení vesnice ani odkud pochází původ jména.³⁸ Z uvedených pastvin byla polovina obecních a z výměry lesů bylo 12 strychů obecních. Rybníky násadní náležící obci na 8½ kopy. Ve vsi je v této době uveden 1 kovář v obecní kovárně. Vypěstované obilí bylo prodáváno do okresního města, do Plané.³⁹ Ta byla také bývalým dominiem, panstvím, pod které obec spadala.⁴⁰ Nalezneme zde zmínku o poplužním dvoře⁴¹ a hájovně.⁴² K roku 1890 zde bylo evidováno 21 domů, obyvatelé byli ve většině Němci – 138 lidí. Pouze jeden člověk byl Čechem. Dále zde fungovala jednotřídní škola a fideikomis⁴³ poplužní dvůr s myslivnou Marie hraběnky

³¹ PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny, díl II., CH–L*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1949. Str. 119.

³² *Über Grenzen hinweg: Geschichte, Land und Leute des Plan – Weseritzer Bezirkes Tirschenreuth und Mährling, Tirschenreuth: Gesamtherstellung Druckerei und Verlag Nickl*. 1984. Str. 383.

³³ ORTH, Jan – SLÁDEK, František. *Topograficko-statistický slovník Čech čili podrobný popis všech měst, městysů, vesnic, pak zámků, dvorů, továren, mlýnů, hutí a podobných o samotě ležících stavení, jakož i všech zpustlých hradů a zaniklých osad Království Českého*. Praha 1870. Str. 226.

³⁴ *Über Grenzen hinweg: Geschichte, Land und Leute des Plan – Weseritzer Bezirkes Tirschenreuth und Mährling, Tirschenreuth: Gesamtherstellung Druckerei und Verlag Nickl*. 1984. Str. 383.

³⁵ Kolektiv autorů. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, díl 13., Jana–Kartas*. Praha: Ottovo nakladatelství, 1898. Str. 213.

³⁶ *Über Grenzen hinweg: Geschichte, Land und Leute des Plan – Weseritzer Bezirkes Tirschenreuth und Mährling, Tirschenreuth: Gesamtherstellung Druckerei und Verlag Nickl*. 1984. Str. 383.

³⁷ ORTH, Jan – SLÁDEK, František. *Topograficko-statistický slovník Čech čili podrobný popis všech měst, městysů, vesnic, pak zámků, dvorů, továren, mlýnů, hutí a podobných o samotě ležících stavení, jakož i všech zpustlých hradů a zaniklých osad Království Českého*. Praha 1870. Str. 226.

³⁸ *Über Grenzen hinweg: Geschichte, Land und Leute des Plan – Weseritzer Bezirkes Tirschenreuth und Mährling, Tirschenreuth: Gesamtherstellung Druckerei und Verlag Nickl*. 1984. Str. 383.

³⁹ *Tereziánský katastr český, svazek 2*. Praha: Archivní správa ministerstva vnitra, 1964. Editováno: CHALUPA, Aleš – LIŠKOVÁ, Marie – NUHLÍČEK, Josef – RAJTORAL, František. Str. 197.

⁴⁰ ORTH, Jan – SLÁDEK, František. *Topograficko-statistický slovník Čech čili podrobný popis všech měst, městysů, vesnic, pak zámků, dvorů, továren, mlýnů, hutí a podobných o samotě ležících stavení, jakož i všech zpustlých hradů a zaniklých osad Království Českého*. Praha 1870. Str. 226.

⁴¹ Poplužní dvůr označuje vrchnostenský nebo panský dvůr, jehož součástí byla půda náležící rodu. Název je odvozen od měrné jednotky – popluží. Minimální rozloha dvora byla právě 1 popluží, což je 15 až 60 ha. Popluží je definováno jako plocha, kterou lze obdělat pomocí jednoho spřežení a jednoho pluhu. Ke dvoru patřily také další budovy a pozemky. Dvory se později změnilly na statky.

⁴² ORTH, Jan – SLÁDEK, František. *Topograficko-statistický slovník Čech čili podrobný popis všech měst, městysů, vesnic, pak zámků, dvorů, továren, mlýnů, hutí a podobných o samotě ležících stavení, jakož i všech zpustlých hradů a zaniklých osad Království Českého*. Praha 1870. Str. 226.

⁴³ Fideikomis označuje dědičnost majetku. Jde o nedělitelnou část, která připadne prvorozrozenému potomkovi.

Nostitz-Rienekové. Ve 14. a 15. století zde bylo evidováno několik statků, z nichž jeden býval dokonce duchovním.⁴⁴

2.1 Název obce

Jemnice, původním německým názvem Gamnitz (lidově Gamlats). První písemná zmínka o ní pochází z roku 1379 a jedná se v ní o Pavlíkovi z Jemnice („*Pawlikonis in Gemnicz*“).⁴⁵ „*Zemanské zboží, jehož název by měl pocházet od jam, tehdy držel jakýsi Pavlík z Jemnice.*“⁴⁶ V roce „*1420 Prokop z Jemnice odpověděl Pražanům.*“⁴⁷ Další zmínka o vesnici pochází z 16. století. Konkrétně z roku 1539, kdy je zapsán spor mezi Kašparem z Rabštejna a Markétou z Nalžov. „*Viniti ji chce z neoddání dvoru v Jemnici. Témuž Kašparovi jakožto držiteli vsi Jemnice a pustotiny Bílonice, ...*“⁴⁸

Další záznam je datován do roku 1581, přesné datum bylo 15. září, kdy došlo ke sporu mezi pánem na Jemnici Janem Bošinským a tisoovským poddaným Valentinem Pichelmejerem. Spor se týkal lovu ptáků v lese zvaném Čihadlo, který se nacházel západně od Jemnice a probíhaly zde hranice dvou sousedních okresů, plánského, kam patřila v této době obec Jemnice, a tachovského, pod který spadala obec Tisová. Les odpradávná využívali lidé tisoovského pána, pana Jana Lipolta, k lovu ptáků. Spor skočil pouze tím, že jemnický pán odebral tisoovskému poddanému sítě i nacytané ptáky a odvedl si ho jako rukojmí do Jemnice, zakrátko ho však propustil, ovšem bez sítí i bez ptáků, napětí však trvalo ještě dalších 6 let, do roku 1587. Spor skoro skončil krveprolitím. Když se totiž na místě setkaly obě strany, horkokrevný Bošinský, pán Jemnice, pozvedl dlouhou ručnici.⁴⁹ Tisoovský rychtář mu ji však vyrazil z ruky sennými hráběmi a odebral mu ji. Spor byl ukončen smírem a obyvatelé Tisové mohli používat starého práva dál jako předtím.⁵⁰

Jméno obce Jemnice vzniklo substantivizující příponou *-ice* z přídavného jména *jamná*. Přídavné jméno vzniklo od podstatného jména *jáma*, německy *Grube*. Není však přesně

⁴⁴ Kolektiv autorů. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, díl 13., Jana-Kartas*. Praha: Ottovo nakladatelství, 1898. Str. 213.

⁴⁵ PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny, díl II., CH-L*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1949. Str. 119.

⁴⁶ BAXA, Václav – NOVOTNÁ, Markéta – PRÁŠIL, Petr. *Plánsko na starých pohlednicích = Plan und Umgebung auf alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2006. Str. 111.

⁴⁷ PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny, díl II., CH-L*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1949. Str. 119/120.

⁴⁸ Tamtéž. Str. 120.

⁴⁹ *Tisoovský zpravodaj: Jemnice 1931*. 6. vydání. Tisová, prosinec 2021. Str. 15/16.

⁵⁰ Tamtéž. Str. 16.

známo, které z podstatných jmen rodu ženského bylo původní, zda voda, nebo řeka. Podél Jemnice u Plané asi 1 km východně od obce totiž protéká potok, který se dnes nazývá Suchá. Druhým výchozím podstatným jménem rodu ženského mohla být například louka, niva, ves a podobně.⁵¹

2.2 Tvar vesnice

Na vesnici můžeme i dnes vidět její historii. Kromě toho, že se nachází v pohraniční oblasti, které byly osidlovány převážně německým obyvatelstvem, můžeme zde najít i jiné, viditelnější doklady o její německé minulosti. Kupříkladu je vystavěna podél hlavní cesty, což je typický postup při zakládání německé vesnice a obce. Opakem toho jsou například známé Holašovice, které jsou postaveny okolo návsi, což je typické převážně pro české obyvatelstvo.

3 Obec do roku 1918

3.1 Územní správa obce

Berní rula sepsaná v roce 1654 uváděla rozsah panství a zahrnovala tyto obce: město Planou, hornické město Michalovy Hory, dále obce Boněnov, Domaslavičky, Hostičkov, Výškov, Kříženec, Křínov, Caltov, Otín, Týnec, Brod, Dolní a Horní Jadruž, Neblažov, Štokov, Ctiboř, Skelné Hutě, Horní Ves, Klíčov, Oldřichov, Kumpolec, Jemnici a Hlinné, Lhotu, Pavlovice, Ústí, Damnov, Kurojedy, Doly, Vysoké Sedliště a Kočov. Celkem panství zahrnovalo 2 města, 30 vesnic a 3 fary. „*Rozloha poddanských polí činila 9 551 strychů. Kalkulus stanovil osedlost na 286 $\frac{3}{4}$ osedlého.*“ Panství Planá se tím pádem řadilo mezi největší panství tehdejšího Plzeňského kraje.⁵²

Po roce 1665 správu převzala pozůstalá vdova Marie Maxmiliána Terezie, která do Plané přišla 21. listopadu 1666. V této době byla robota poddaných ze vsí Horní Sedliště a Pavlovice proměněna v peněžní a obilní dávky. Toto zvyšování počtu osedlých jakousi vnitřní kolonizací v již existujících osadách, bylo už i v tomto období doplňováno také zakládáním nových osad. Proto před rokem 1671 vznikla na místě rozparcelovaného panského dvora nová osada Dolní Sedliště a roku 1678 byl mezi osm poddaných rozdělen také dvůr v Hlinné.⁵³ Na konci 17. století se panství ujal nový pán. Hospodářství se za této

⁵¹ PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny, díl II., CH–L*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1949. Str. 120.

⁵² HOFMANN, Gustav. *Velkostatek Planá 1548–1945, inventář*. Klatovy 1980. Str. 8/9.

⁵³ Tamtéž. Str. 10.

správy nezměnilo. Hlavní investice mířily zejména na provoz pivovaru, větší pozornost se věnovala rybníkářství. Doly u Michalových Hor upadaly, i přestože na některých šachtách byla obnovena těžba.⁵⁴

V roce 1716 se správy ujal František Václav Michal ze Sinzendorfu, který se v tomto roce stává plnoletým. Pokračoval ve snaze svých předků různými způsoby vylepšit hospodářský stav na panství. Nejradiálnější reformou se stal jeho zásah z roku 1725, kterou uskutečnil na dvorech Jalový Dvůr, Kočov, Jemnice, Otín, Caltov, Týn a Štokov. Z těchto dvorů byl prodán všechn hovězí dobytek, pouze na jednom z dvorů v Plané bylo ponecháno několik krav. Místo hovězího dobytka se na dvorech začalo s chovem ovcí, pro které byly kromě těch v Pavlovicích, Vysokém Lese u Velké Vsi a ve Skelných Hutích zřízeny čtyři další ovčiny. Následky této rádoby reformy však byly nejspíše katastrofální, jelikož tehdejší hejtman, který ji s největší pravděpodobností navrhoval, byl v roce 1735 v nemilosti propuštěn.⁵⁵ Tato doba je celkově spíše obdobím propadu. Dolování začalo totiž v druhé polovině 18. století po krátkém vzestupu znovu upadat. Také úroveň lesnictví se zhoršila a stav ovcí se výrazně snížil. V roce 1738 bylo na 10 dvorech 7 350 kusů ovcí.⁵⁶

Ani další z pánů, Prosper ze Sinzendorfu, na Plané nepodnikal moc dlouhou dobu. Zemřel totiž již v roce 1822 na následky dopravní nehody. Jeho smrtí vymřeli Sinzendorfové v mužské linii. Tím pádem se o opuštěný fideikomis začal vést dlouholetý spor. Na panství si činili nárok dva příbuzní. Jan Václav hrabě Nostitz-Rieneck a Antonín František Engel z Wagrainu. Jan Václav hrabě Nostitz-Rieneck vyvozoval své nároky, jelikož byl pravnukem Františka Václava Jáchyma ze Sinzendorfu, jehož dcera Josefa si vzala hraběte z Bees. Spolu měli dceru Johanu, která se později provdala za Josefa Nostitz-Rienecka, jejichž syn byl uchazeč o fideikomis Jan Václav Nostitz-Rieneck.⁵⁷

Druhý uchazeč, Antonín František Engel, dokládal svůj nárok na základě příbuznosti s Janem Jáchymem Michalem ze Sinzendorfu. Jeho dcera Josefa Zuzana se totiž provdala za Františka Bedřicha Engela. Narodil se jim syn František Zikmund, což byl otec Antonína Františka Engela. V roce 1823 spor vyhrál Jan Václav z Nostitz-Rienecku a bylo

⁵⁴ HOFMANN, Gustav. *Velkostatek Planá 1548–1945, inventář*. Klatovy 1980. Str. 11.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž. Str. 12/13.

⁵⁷ Tamtéž. Str. 13.

mu tím pádem panství Planá přičteno. Posléze roku 1827 mu bylo zemským právem přiznáno nástupnické právo na fideikomis po rodu ze Sinzendorfu.⁵⁸

Jan Václav Nostitz-Rieneck tedy získal rozsáhlé panství. V této době, v roce 1827, do jeho správy náležela města Planá a Michalovy Hory. Dále vsi Dolní a Horní Jadruž, Výškov, Boněnov, Domaslavičky, Otín, Kříženec, Caltov, Křínov, Vysoké Sedliště, Dolní Sedliště, Týnec, Brod, Kočov, Klíčov, Ústí, Žďár, Lhota, Pavlovice, Velká Ves, Jemnice i Hlinné, Kumpolec, Neblažov, Štokov, Ctiboř, Sklené Hutě, Horní Ves, Huť a Doly. V neposlední řadě spravoval i části vsí Damnov, Kurojedy, Lom a Oldřichov. Celková výměra panství činila v této době 12 404 ha, z které bylo 3 942 ha dominikálu.⁵⁹ Vrchnost hospodařila jen na čtyřech ze všech dvorů, zbytek dvorů byl buď dočasně propachtován, šest dvorů, nebo byl dán do odvolatelného pachtu, což bylo pět dvorů. V roce 1848 byla odhadnuta i celková cena panství. Činila 1 098 602 zlatých konvenční měny.⁶⁰

Nový majitel panství se zajímal převážně o podnikání v průmyslu. Proto začal v roce 1837 s pěstováním cukrové řepy a zřídil cukrovar. Ten byl však zakrátko, hned po první nezdařené kampani, zrušen. Naproti tomu se Jan Václav Nostitz-Rieneck vůbec nevěnoval zemědělství a nezajímal se o něj. Proto v roce 1850 propachtoval všechny zbývající dvory, kromě toho plánského, pánovi z Hofmansthalu. Tento pronájem však netrval příliš dlouho, jelikož už za 2 roky byly dvory znovu převzaty do vlastní správy. V roce 1852 se panství ujal syn Jana Václava a jeho manželky Karoliny, rozené Clam-Gallasové, Josef, který se narodil roku 1821.⁶¹

Za nové správy panství a velkostatku se hospodářské postavení relativně zlepšilo. Všechny budovy dvorů byly důkladně opraveny, některé zčásti i přestavěny. Byl obnoven také pivovar v Nahém Újezdci, který byl k velkostatku přikoupen v roce 1848, dále byla zřízena tírna lnu. Významným se stalo i rybníkářství a význam lesnictví začal stoupat po otevření dráhy Plzeň – Cheb. V roce 1891 byla rozloha velkostatku Planá, společně s Kočovem, Nahým Újezdcem a Pavlovicemi, celkem 4 535,45 ha. Z tohoto čísla bylo 1 354,44 ha polí, 341,2 ha zahrnovaly louky, 17,43 ha tvořily zahrady, 272,13 ha zaplňovaly rybníky a 2 413,61 ha byly lesní porosty.⁶²

⁵⁸ HOFMANN, Gustav. *Velkostatek Planá 1548–1945, inventář*. Klatovy 1980. Str. 13/14.

⁵⁹ Dominikál označuje panskou půdu.

⁶⁰ HOFMANN, Gustav. *Velkostatek Planá 1548–1945, inventář*. Klatovy 1980. Str. 14.

⁶¹ Tamtéž. Str. 14/15.

⁶² Tamtéž. Str. 15.

Pod správu velkostatku spadaly dvory Planá, jehož rozloha činila 146,53 ha, Karlin dvůr mající rozlohu 172,65 ha, Týn s Otínem se 189,33 ha, menší dvůr v Caltově se 44,26 ha, Nahý Újezdec s Josefovým dvorem, 154,76 ha, Kočov se Sv. Janem s výměrou 183,93 ha, dvůr v Jemnici se svými 183,72 ha a Velká Ves mající 9,85 ha. Dvory Křínov s 32,82 ha, Štokov – 104,15 ha, Ctiboř s 11 ha a Skelné Hutě mající rozlohu 29,49 ha byly pronajímány po jednotlivých parcelách do pachtu na období šesti let. Na katastrálním území velkostatku se nacházelo také 57 rybníků, z kterých mezi největší patřily Ostrovský rybník s rozlohou 34,53 ha, dále pak Labutí s 34 ha, Sv. Anny s 24,98 ha a v neposlední řadě Velký Jemnický rozprostírající se na rozloze 19,98 ha. Lesy mající výměru 2 413,61 ha byly rozčleněny na sedm polesí – Planá, Kočov, Vysoký Les (Hochwald), Michalovy Hory, Jemnice a Nahý Újezdec.⁶³

Na konci 19. století došlo ve správě u jednotlivých dvorů k markantním změnám, proto na počátku 20. století měl majitel pod správou deset dvorů, z kterých se některé z provozních důvodů spojily, tři dvory zůstaly v parcelním pronájmu a jeden dvůr byl po roce 1902 odprodán. Po úmrtí pana Karla Ervína Nostitze-Rienecka se roku 1920 stal novým majitelem velkostatku jeho syn Josef Nostitz, který Planou obhospodařoval až do roku 1939. V době jeho převzetí panství nastaly velké změny z důvodu vzniku republiky. Velkostatek se zmenšil provedením pozemkové reformy, proto se z celkové soupisové výměry 4 214,04 ha rozdělilo 1 409,97 ha drobným nabyvatelům. Dvory Štokov a Caltov byly v důsledku reformy zcela rozparcelovány. Z ostatních dvorů se stávají tzv. zbytkové statky, jejichž celková výměra činila 469,57 ha. Majiteli byly ponechány pouze Karlin dvůr, který měl rozlohu 168,13 ha, dvůr Planá s rozlohou 144,17 ha a dvůr v Týně s 87,03 ha. Dále mu bylo ponecháno i celé lesní hospodářství o výměře 260 ha.⁶⁴

Ze dvora v Jemnici byl v této době, po první světové válce a po vzniku samostatné republiky, vytvořen také tzv. zbytkový statek. Ten přešel z rukou státu do vlastnictví Jindřicha Herolda. Více je o jeho postavě a osudu pojednáváno a vysvětlováno v podkapitole 4.2 Statek v Jemnici.

3.2 Školství v obci

Obec se nachází v pohraniční oblasti, měla tím pádem velké množství německého obyvatelstva. Český mluvící žáci se zde ale vyskytovali také. Proto najdeme doklady

⁶³ HOFMANN, Gustav. *Velkostatek Planá 1548–1945, inventář*. Klatovy 1980. Str. 15/16.

⁶⁴ Tamtéž. Str. 16.

o existenci jak německé, tak české jednotřídní školy. Ta německá má ale přece jen trochu delší tradici, měla určitá privilegia a zpracované prameny.

3.2.1 Německá škola

Školství v obci Jemnice, v této době ještě spíše Gamnitz, se začalo rozvíjet už zavedením obecného školství v roce 1871. Německá škola byla vždy jednotřídního typu a do jejího obvodu náležely i zhruba 2 kilometry vzdálené části obce – Nová Strast a osada Hlinné. Představovalo to dohromady přibližně 52 domů s 230 obyvateli. Na počátku existence se vyučovalo v pronajatých prostorách,⁶⁵ až později, teprve ve školním roce 1889/1890,⁶⁶ byla postavena za 8 000 zlatých přízemní budova čp. 21 s jedinou učebnou a bytem pro učitele se dvěma pokoji.⁶⁷

Prvním vyučujícím, který je nám doložen, se stal v roce 1877 podučitel Vincenz Kauders. V roce 1889 zde působil učitel Josef Klement a ruční práce vyučovala učitelka Katharine Lang. Do školy v tomto roce docházelo 42 dětí. Nejpozději v roce 1919 převzal správu školy učitel Josef Engler. Mimo jiné byl zkušeným učitelem pro měšťanské školy. Jeho aprobace byla výuka češtiny a psaní na stroji. Od školního roku 1932/1933 vedl školu Franz Kuttner.⁶⁸ Počty dětí se v průběhu let nijak zásadně neměnily. Ve školním roce 1931/1932 do školy nastoupilo 41 dětí a ve školním roce 1937/1938 docházelo do školy 38 žáků.⁶⁹ Katharine Lang, učitelka ručních prací, měla do začátku 30. let na starost kromě školy v Jemnici i školu v Kumpolci včetně expozitury ve Lhotce a expozituru kočovské školy v Klíčově. Na konci 30. let už působila kromě Jemnice i ve školách v Damnově a Pavlovicích.⁷⁰

Rozpočet školy, který spravovala Místní školní rada, v roce 1932 činil 6 868 Kč, v roce 1937 to pak bylo 5 316 Kč.⁷¹ Od roku 1935 měl školu pod správou Richard Ratka.

⁶⁵ BÍZOVÁ, Dana – NOVOTNÁ, Markéta. *Obecná škola (německá) Jemnice 1919–1937*. Tachov 2007. Str. 6.

⁶⁶ Státní okresní archiv Tachov, fond Obecná škola (německá) Jemnice, i. č. 1. *Kronika*. 1919–1937. Nestránkováno.

⁶⁷ BÍZOVÁ, Dana – NOVOTNÁ, Markéta. *Obecná škola (německá) Jemnice 1919–1937*. Tachov 2007. Str. 6.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Státní okresní archiv Tachov, fond Obecná škola (německá) Jemnice, i. č. 1. *Kronika*. 1919–1937. Nestránkováno.

⁷⁰ BÍZOVÁ, Dana – NOVOTNÁ, Markéta. *Obecná škola (německá) Jemnice 1919–1937*. Tachov 2007. Str. 6.

⁷¹ Tamtéž.

Posledním zdejším učitelem se stal na počátku školního roku 1937/38 Ernst Grüner.⁷² Od roku 1873 patřila škola do obvodu školního okresu Planá a vyšší dohled nad ní tím pádem měla do roku 1938 Okresní školní rada v Plané. Po okupaci Sudet a vzniku Protektorátu až do konce druhé světové války dohlížel na školu v Jemnici Kreisschulamt v Tachově. Po 2. světové válce výuka v německé škole v Jemnici nepokračovala.⁷³ V současnosti již budova bývalé německé školy neexistuje, byla srovnána se zemí. Na pozemku stojí rodinný dům, nejedná se však o stejnou budovu.

Němečtí žáci se aktivně zapojovali do společenského života na vesnici. Dozvídáme se o oslavách dne Jana Ámose Komenského (28. březen) nebo o oslavách 28. října a prezidenta Masaryka.⁷⁴ Je zde tedy vidět snaha o zapojení se do života nově vzniklé republiky a nejsou zde žádné sklony k odtrhnutí se od ní. Tyto tendence jsou potvrzeny i v období zvyšování se napětí před 2. světovou válkou.

3.2.2 Česká škola

V obci se nacházela také česká menšinová škola, do které docházely hlavně děti z okolních obcí, například z nedaleké osady Svatý Jan. Byla zřízena v roce 1927 v místnosti zdejšího statku. V březnu roku 1931 však statek a s ním i třída pro české děti vyhořely.⁷⁵ Uvedený rok zřízení však nesouhlasí se záznamem v kronice obce, kde se autor o škole zmiňuje. Zde je uveden až rok 1928. A nalezneme zde i důvod zřízení jednotřídní české školy: samozřejmě existoval zákon na povolení existence a fungování těchto menšinových škol, hlavním důvodem však bylo přijetí několika českých rodin jako dělníků na statek v Jemnici Jindřichem Heroldem. Ten také umožnil vyučování, kdy pro tento účel vyčlenil jednu z místností v budově statku. Škola tedy existovala až od 1. září 1928 a vyučovacím jazykem se stala českoslovenština. Zajímavostí je, že výnos zřizující jednotřídku v obci vyšel až 10. září toho roku.⁷⁶

Tato jednotřídní škola nemá dochovanou žádnou kroniku. Podrobnosti o ní se tedy dozvídáme pouze z pamětí Václava Němce, českého učitele, který sem byl na začátku 30. let 20. století přiřazen. Na vesnici přišel v období, kdy nejen v Československu

⁷² Státní okresní archiv Tachov, fond Obecná škola (německá) Jemnice, i. č. 1. *Kronika*. 1919–1937. Nestránkováno.

⁷³ BÍZOVÁ, Dana – NOVOTNÁ, Markéta. *Obecná škola (německá) Jemnice 1919–1937*. Tachov 2007. Str. 6.

⁷⁴ Státní okresní archiv Tachov, fond Obecná škola (německá) Jemnice, i. č. 1. *Kronika*. 1919–1937. Str. 55.

⁷⁵ BARNÁŠOVÁ, Zdenka. *Kapitoly z dějin českého menšinového školství na okrese Tachov od jeho počátku do roku 1938*. Diplomová práce. Plzeň: FPE ZČU v Plzni, 1992. Str. 33.

⁷⁶ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Str. 39.

probíhala těžká hospodářská krize. Jako přesné datum uvádí 8. září 1931. V té době existovalo v Československu více než tisíc nezaměstnaných učitelů, kteří, pokud neměli politickou protekci, neměli kam nastoupit. Někteří museli odejít až do oblasti Podkarpatské Rusi. On se v roce 1931 stal z pověření ministra správcem a učitelem vyhořelé jednotřídní školy v Jemnici.⁷⁷

Pan Václav Němec vzpomínal na vesnici jako na malou, marnivou a pro tehdy devatenáctiletého chlapce tesklivou. Sám pro sebe ji nazýval Tesknici.⁷⁸ Obec mu svým jménem nic neříkala, dokonce ani jeho tehdejší učitelé neměli ani zdání, kde se ona Jemnice nachází. S tímto poznáním mu pomohli teprve až na četnické stanici. I ti si však museli vzít na pomoc schematismus. „*Jemnice, 259 obyvatel, skoro samí Němci, 1 Čech a jedna slovenská deputátnická rodina. Svým obvodem patří do rajonu četnické stanice v Gotschau, v Kočově.*“⁷⁹ Skoro pro sebe pak ještě velitel stanice dodal: „*Chlapče, tam asi dávají lišky dobrou noc.*“⁸⁰ Další nejbližší české školy byly v Pavlovicích, v Boru u Tachova a v samotném Tachově. Do okresního města, do Plané, to bylo z Jemnice 14 km.⁸¹

Jednotřídní škola v Jemnici byla pod správou české menšinové školy v Mariánských Lázních, konkrétně ji měl na starost pan inspektor Věšín. Ten novopečenému jemnickému učiteli oznámil, že škola na jaře toho roku vyhořela, život je zde velmi těžký a nesmí se jen tak vzdát, jinak tím prohraje kus života. Pan Němec sem byl přiřazen kvůli nespolehlivosti původního učitele, který po vyhoření budovy přestal do obce jezdit, tím pádem se zde půl roku nevyučovalo. Před panem Němcem měli do obce nastoupit ještě jiní dva adepti. Jeden však zemřel a druhý sice přijel, ale jakmile viděl vyhořelý a zničený statek, prohlásil: „*Tady mě neudrží ani za zlatý prase.*“ Vypil v místní hospodě pivo a odešel.⁸² Taky bylo potřeba najít potřebné místnosti na vyučování. Děti bylo naštěstí málo, proto bylo možné vejít se do bývalé místnosti pro deputátníky. Po požáru tam nikdo nezůstal.⁸³

Do Jemnice ho dovedl pan řídící z Tachova, formálně jmenovaný zastupujícím správcem školy. Všechny lavice byly navrženy pod přístřeškem u stodoly statku, kde už

⁷⁷ Tisovský zpravodaj: *Jemnice 1931*. 6. vydání. Tisová, prosinec 2021. Str. 12.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Tamtéž. Str. 13.

⁸⁰ Odbor školství ONV v Tachově. *Rozvoj socialistického školství na Tachovsku*. Tachov 1981. Str. 18.

⁸¹ Tisovský zpravodaj: *Jemnice 1931*. 6. vydání. Tisová, prosinec 2021. Str. 14.

⁸² Tamtéž. 13.

⁸³ Odbor školství ONV v Tachově. *Rozvoj socialistického školství na Tachovsku*. Tachov 1981. Str. 18.

od jara mokly a ničily se. Všechny ostatní pomůcky byly umístěny ve dvou opuštěných místnostech po slovenské deputátnické rodině. Pan Němec podepsal předávací protokol a rozloučil se před vraty s panem řídícím. Blížilo se poledne. V německé škole stojící na opačné straně vesnice končilo vyučování. Německé děti chodily kolem nich a zdravily je „skót“, což byla složenina slov Grüß Gott.⁸⁴ To můžeme brát jako jeden z důkazů interakce německých a českých lidí ve vesnici. Dle zmíněného chování mezi Čechy a Němci v obci v této době nepozorujeme národnostní spory, jakékoli jiné problémy, nebo dokonce zlou krev.

Pan učitel popisuje i setkání s lidmi z vesnice. První za ním přišel jediný český člověk ve vsi František Příšovský, kterému bylo 38 let. Ten mu řekl, že tady žije už od 5 let a že vlastní nějaké ty kusy pole a koně. Sem tam si i přivydělá furbarkařením. Popřál mu, aby se mu ve vesnici líbilo a dařilo. Ve vesnici s ním ještě byla rodina Vicanů, která byla jedinou slovenskou rodinou tady. Paní Vicanová se stala školnicí české jednotřídky.⁸⁵

Poměry ve vesnici popisuje pan učitel velmi skepticky. Nevedla do ní ani pořádná silnice, jen prašná cesta, byla zde jediná hospoda a tam ho německý hostinský odmítl stravovat. Z počátku si myslel, že je to z národnostního důvodu, pak se ale dozvěděl, že předchozí učitel udělal v hospodě dluhy a oni s ním právě vedou soudní spor. Ubytování dostal v tisoovském statku, alespoň jako prozatímní řešení. V Jemnici neměl možnost ani si sehnat nějakou tu kvalitní stravu. Nebyl zde žádný obchod, jen hokynářství, které provozoval Franz Kuttner. Prodával v něm všelijaké věci, jen chléb, kterého se našemu učiteli nedostávalo, zde neměl. Ve vesnici si ho pekl každý sám.⁸⁶

Můžeme se také dozvědět o počátcích české jednotřídní školy ve 30. letech 20. století. Panu učiteli pomáhali s opravou a přípravou místnosti Vicanovi a František, do práce se pustili i budoucí školáci. Světnička, ve které se později vyučovalo, měla rozměry 3,5 x 5,35 metru. Vynesli z ní všechn nepořádek a zemědělské nářadí, místnost vyčistili a nabílili. Druhý den ráno nanosily děti do třídy lavice a učitelský stolek, dospělí umístili na zeď tabuli. A mohlo se začít s vyučováním. V neděli dodělával pan učitel poslední úpravy – pověsil obraz prezidenta, připravil pomůcky a upravil si učitelský kabinet. V něm byla jen holá postel, bez slamníku, bez peřiny. Od školnice Vicanové dostal alespoň příkrývku. Pan učitel ve svých pamětech k obnově české jednotřídky poznamenává: „*Jak*

⁸⁴ *Tisovský zpravodaj: Jemnice 1931*. 6. vydání. Tisová, prosinec 2021. Str. 13.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Tamtéž. Str. 13/14.

bláhově jsme k obnově té školy přistupovali! Dnes, po desítkách let, si uvědomuji: Škola nebyla nikým kolelaudována! Neměla vodovod ani studni. Pili jsme vodu z luční studánky a s námi ji pila i sova a žáby.“ Do školy také nebyla zavedená elektřina, v zimě museli čekat na rozednění a v kabinetě si musel pan Němec svítit petrolejovou lampou. Jediný záchod, který na statku byl, byl ohořelý a společný pro děvčata, chlapce i pro rodinu školnice a pro pana učitele. Nic z toho však nikoho nezajímalo a v Jemnici se spořádaně učilo.⁸⁷

Na zahájení nového školního roku 1931/1932 přišel i tiso vský farář Zeman. Řekl, že je Jemnice jedinou českou školou v jeho farnosti a že by si moc přál a byl by hrdý na to, kdyby bylo jméno české školy vyslovováno s úctou. Ocenil také zápal všech, kteří dokázali tak rychle připravit třídu k výuce. Následoval proslov pana učitele. Přivítal všechny, pana faráře, školnici Vicanovou, Františka Příšovského a samozřejmě všechny děti. Řekl jim: *„Vždycky jsem chtěl být panem učitelem a teď tu stojím před vámi. Vy jste mí první žáci. Skoro všechny vás už znám. Rád vzpomínám na své první setkání se školou. To bylo v roce, kdy se zrodila naše republika. Mně bylo jako Tónovi a Emilce šest let. Co je republika, to nám nikdo nevysvětlil. Jen si pamatují, že nad stolkem paní učitelky visel obrázek císaře pána. A potom najednou obraz zmizel a na zdi zbyl jen špinavý flek. Z vojny, která bere lidem lidi, se vrátil i můj bratr Frantík, za kterého jsme se večer co večer modlili... Té republice bude letos třináct let, bude tak stará jako Vendulka Kovačiková. Ta republika bude šťastná jen tenkrát, když šťastné budou její děti. A šťastný budu i já, váš učitel.“* Všechny jeho proslov velmi dojal.⁸⁸

Vypisuje tady také nepříjemnosti, kterým musel čelit při výuce na české menšinové škole v německé obci. Například, pokud chtěl začít českým jazykem, tak nevěděl pořádně kde. Jeho žáci totiž nebyli Češi, ale Slováci, ještě k tomu z pologramotných rodin. Dokonce se k nim přihlásily i dvě německé děti, jelikož byl jejich otec vděčný za práci na českém velkostatku v Tisové.⁸⁹ Také zde vyvstal problém velkého věkového rozdílu žáků – školu navštěvovaly děti od šesti let, nejstaršímu bylo ale let 13. Nevěděl, co děti znají, jak si vedly v ostatních letech, na čem může stavět. Proto začal učit všechny všechno. Byla to ta nejpřirozenější metoda v dané situaci.⁹⁰ Při výuce však neužívali jen příklady a cvičení z mluvnice, učili se na příkladech z věcí kolem sebe. Vyučovalo a četlo

⁸⁷ *Tisovský zpravodaj: Jemnice 1931*. 6. vydání. Tisová, prosinec 2021. Str. 15.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Tamtéž. Str. 17.

⁹⁰ Tamtéž. Str. 18.

se i v jazyce slovenském. Na oslavě 28. října děti přednášely slovenský text *Hoj, zem drahá* od Rázuse. Sloh také pojednával o každodenních aktivitách ve vesnici: vyprávěl o vyhořelém statku, o tátově práci, výlovu rybníka, o traktoristovi Hansovi, jak orá pole a seje obilí.⁹¹

Další z předmětů byl tělocvik. Škola však neměla tělocvičnu. Pochopitelně. Proto žáci cvičili v celém katastru obce a dokonce i dál. Nejbližší tělocvičnou byla plocha opuštěného dvora. Na něm pořádali závody, v nichž nebyli prvňáčkové kupodivu mezi posledními. Využívali i potok Suchou – Suchabach. Přeskakovali ho z břehu na břeh, pokud se při této aktivitě některé z dětí zmáčelo, sušili ho u rozpálených kamen ve třídě. V potoce žila i různá zvířata, kupříkladu raci či ondatry. Tyto ondatry lovil František Příšovský. Jednou se s nimi zastavil ve škole a ukazoval dětem pět svázaných ondatr, přičemž měl v druhé ruce nabroušenou železnou tyč. Ondatry pak František stáhl z kůže, kterou vysušil a prodal, jelikož byla velmi dobře placená. Přece jen měl ve vsi hodně málo příležitostí k jakémukoli výdělku.⁹²

Děti chodily ke škole i v neděli odpoledne. Nejspíše se tak dělo z důvodu společenství jazyka. V Tisové i ve Svatém Janě se totiž mluvilo pouze německy. Dopoledne musely do kostela, odpoledne měly volná. Hrály tak vždy odpoledne fotbal, škatulata, hejbejte se, bloudily po lesích, pozorovaly srnky, přeskakovaly patníky k cestě na Novou Strast. V pamětech je označována jako Najsorg,⁹³ což je zkomolenina německého názvu Neusorg.

Pan učitel Němec čelil i další z mnoha výzev. 11. března 1932 se přišel do školy podívat pan inspektor Věšín. Kontroloval úřední knihy, zkoušel děti a pozoroval, zda nějak pokročily. Jejich schopnostmi a inteligencí byl velmi mile překvapen. Zajímal se také o poměry pana učitele a jeho život tady. Inspekci ukončil prosbou, zda by pan učitel na vesnici ještě rok vydržel. Následně sepsal inspekční protokol, který byl plný obdivu k pracovnímu nasazení a výkonu tehdy sotva dvacetiletého muže.⁹⁴

⁹¹ *Tisovský zpravodaj: Jemnice 1931*. 6. vydání. Tisová, prosinec 2021. Str. 18.

⁹² Tamtéž. Str. 18/19.

⁹³ Tamtéž. Str. 19.

⁹⁴ Tamtéž. Str. 19/20.

3.3 Sčítání lidu v jednotlivých desetiletích

3.3.1 Rok 1869

Sčítání obyvatel proběhlo 31. prosince 1869. Arch, do kterého se zapisovalo, byl dvojjazyčný; názvy obcí, státní příslušnost, povolání a jména jsou psána jen německy. Obec Jemnice měla v té době stále správu nad osadami Hlinné a Nová Strast. Obec Jemnice měla 17 domů, Hlinné s Novou Strastí 25. V Jemnici žilo 116 obyvatel, z toho 22 nájemníků. Bylo zde nahlášeno 54 mužů a 62 žen. Církevní příslušností se všichni hlásili k římskému katolictví. Mužů bylo 32 svobodných, 21 ženatých a 1 vdovec. Žen bylo 38 svobodných, 21 vdaných a 3 vdovy. Dle domova bylo zapsáno 81 lidí domácích (42 mužů, 39 žen) a 35 cizích (12 mužů, 23 žen) spadajících do některé jiné obce téže země. Trvale přítomných bylo 54 mužů a 62 žen, trvale nepřítomných domácích bylo zapsáno 12 lidí.⁹⁵

Zaměstnaní byli převážně v hospodářství polním a lesním. Jednalo se o 9 vlastníků, 1 pachtěře, 1 úředníka, 59 stálých služebníků a 13 nádeníků. V kolonce služebníci k pracem osobním byl zapsán jeden člověk. Osob bez určité výživy mající 14 let nebo méně bylo 18 chlapců a 14 dívek. Průměrný věk u mužů byl 26 let, u žen bylo toto číslo o rok vyšší. U mužů byli v roce 1869 uvedeni nejmladší v 1. roce věku 3 chlapečci, nejstarší byl v 74. roce jeden muž. U žen bylo číslo nejmladších obyvatelek obce stejné jako u mužů. Nejstarší, v 73. roce věku, byla jedna žena. Ve sčítání byl také uveden soupis dobytka. V obci měli v daném roce 1 kobylu, 115 kusů dobytka – 1 býka, 36 volů, 37 krav a 41 telat do 3 let věku; 334 ovcí, 1 kozu, 21 prasat a 8 úlů.⁹⁶

3.3.2 Rok 1880

Sčítání obyvatel se uskutečnilo 31. prosince 1880.⁹⁷ Arch byl, stejně jako v prvním případě, v roce 1869, dvojjazyčný, pouze text byl psán německy.⁹⁸ V obci bylo 135 obyvatel, z toho bylo 30 nájemníků. Ze všech obyvatel bylo 72 mužů a 63 žen. Bylo zde zapsáno i 34 domácích nepřítomných (18 mužů a 16 žen). Lidé se zapsali pod římsko-katolické náboženství. Jako národnost uvedli všichni německou.⁹⁹ U mužů byl nejmladší v 1. roce věku 1 chlapec, nejstarší v 76. roce 3 muži. Nejstarší muži byli 2

⁹⁵ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, i. č. 572. *Sčítání lidu 1869 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast.* 1869. Nestránkováno.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1880 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast.* 1880. Nestránkováno.

⁹⁸ Tamtéž. Str. II.

⁹⁹ Tamtéž. Str. II/III.

vdovci a 1 ženatý. U žen byly nejmladší v 1. roce věku dvě holčičky, nejstarší v 81. roce věku 1 vdaná paní.¹⁰⁰ V tomto roce se můžeme dozvědět něco o vzdělání v obci: umění číst a psát ovládali 103 lidí z vesnice, 59 mužů a 44 žen. Jen číst umělo 10 lidí – 4 muži a 6 žen – a ani číst ani psát neumělo 22 lidí, 9 mužů a 13 žen.¹⁰¹

U dobytka můžeme pozorovat přírůstky. Jsou zde zapsáni již 2 držitelé koní, 1 kobyly a 2 valachů. U skotu máme zapsáno 20 vlastníků. Celkem je zapsáno 141 jednotlivých kusů: 15 jalovic do jednoho roku, 8 býčků, 16 prvniček, 19 volků, 2 býci, 38 krav a 43 volů. U prasat máme uvedeno 11 držitelů v celé obci. Celkem je 28 kusů: 18 do 1 roku života a 10 v kategorii další. U držitelů ovcí je uvedeno číslo 10. Celkem je 283 kusů ovcí: 162 bahnic; 105 jehňat, skopců a jehnic do 2 let; 16 beranů a skopců do 2 let. U úlů jsou zapsáni 3 držitelé, kteří dohromady vlastní 13 včelstev. Dozvídáme se i o průměrném věku užívání zvířete v obci. Koně, užívání k práci (tah, jízda), hřebci k chovu a kobyly k chovu jsou v obci využívány od 4 let věku. Hovězí dobytek: býci jsou k chovu pouštěni ve 3 letech, prvničky se dávají k zapouštění od 2 let, volí jsou využívány k práci od 3 let věku.¹⁰²

3.3.3 Rok 1890

V tomto roce proběhlo sčítání obyvatel 31. prosince 1890. Arch je stejně jako v předchozích dvou případech dvojjazyčný s německým textem.¹⁰³ V daném roce je v obci evidováno 139 obyvatel, 69 mužů a 70 žen, z toho 31 nájemníků (v archu uvedeno jako stran obývajících). Dále je zde uváděno 16 domácích nepřítomných – 10 mužů a 6 žen.¹⁰⁴ Všichni se hlásí k římskému katolicismu a 138 lidí k německé národnosti.¹⁰⁵ Jeden člověk se zapsal pod příslušnost česko-moravsko-slovenskou.¹⁰⁶ Průměrný věk obyvatelstva je 26 let u mužů a 29 let u žen. Nejmladší chlapec je v 1. roce věku, nejstarší je jeden muž v 83 letech. Nejmladší u žen jsou 3 holčičky ve 2. roce věku a nejstarší v 76 letech jedna

¹⁰⁰ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1880 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast.* 1880. Str. IV/V.

¹⁰¹ Tamtéž. Str. VI.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1890 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast.* 1890. Nestránkováno.

¹⁰⁴ Tamtéž. Str. II/III.

¹⁰⁵ V pohraničí se však zapisovali lidé dle obcovací řeči, tzn. dle řeči, kterou mluvili s úřady. Proto si nemůžeme být zcela jisti tím, že tu byla taková převaha německého obyvatelstva. Je to však velmi pravděpodobné.

¹⁰⁶ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1890 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast.* 1890. Str. V.

žena.¹⁰⁷ Z celkového počtu obyvatel je 84 svobodných (45 mužů), 23 ženatých a 24 vdaných, 1 vdovec a 7 vdov.¹⁰⁸ Umění čísti a psátí ovládá 97 lidí, 50 mužů a 47 žen; jen čísti umí 14 lidí, 4 muži a 10 žen; ani čísti ani psátí neumí 28 lidí, 15 mužů a 13 žen.¹⁰⁹

Potom tady máme opět uvedena zvířata chovaná v obci. U hovězího dobytka je uvedeno 140 kusů: 33 jalovic pod 1 rok, 2 býci nad 1 rok, jalovice nad 1 rok se rozdělují na jalové, nejsou zabřezlé, těch je 11 a 10 březích, dále 44 krav, 5 volů nad 1 rok ještě neupotřebených k tahu ani žíru a 35 volů nad 1 rok již upotřebených k tahu nebo žíru. U koní jsou uvedeny 3 kobyly a 3 hřebci, zapsáno je zde také 12 koz a 3 úly. V neposlední řadě můžeme najít tabulku s počty prasat ve vesnici. 35 běhounů nebo nedoročků do 1 roku a 6 kusů v kolonce jiná.¹¹⁰

3.3.4 Rok 1900

Sčítání probíhalo opět ke dni 31. prosince roku 1900.¹¹¹ V tomto archu nastává změna v použitém jazyce. Arch již není dvojjazyčný, pouze německy psaný. V obci je zapsáno 122 stálých obyvatel. Z tohoto počtu je 20 nájemníků. V obci je 53 mužů a 69 žen. Domovské právo v obci místa sčítacího má 32 mužů a 40 žen, v jiné obci téhož okresu ho má 7 mužů a 10 žen a jiném okresu téže země 14 mužů a 19 žen.¹¹² Nepřítomných domácích obyvatel bylo zapsáno 9, z toho 5 mužů, a je uvedeno, že byli nepřítomni trvale.¹¹³ Lidé v obci se hlásí k římskému katolictví a k německé národnosti. Číst a psát umělo v daném roce 90 lidí (39 mužů, 51 žen), pouze číst uměli 4 lidé (1 muž a 3 ženy) a ani číst ani psát neumělo 28 lidí (13 mužů a 15 žen).¹¹⁴

U dobytka můžeme vidět opět určitý nárůst. U koní už je uvedeno číslo 6. Jeden pod jeden rok, 1 kobyla a 4 valaši. U hovězího dobytka bylo v obci celkem 159 kusů. Pod kolonkou telata mladší než jeden rok bylo uvedeno 18 jalovic, 9 volů a 3 býčci. Býci nad jeden rok byli zapsáni 4. Jalovice nad jeden rok byly rozděleny do dvou kategorií: jalových bylo 16, březí byly pouze 4. Dále je v archu uvedeno 56 krav. Voli jsou rozděleni do následujících kategorií: od 1 do 3 let – ještě neupotřebení k tahu nebo k žíru, zde je

¹⁰⁷ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1890 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast.* 1890. Str. IV.

¹⁰⁸ Tamtéž. Str. II.

¹⁰⁹ Tamtéž. Str. V.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1900 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast.* 1900. Str. 1.

¹¹² Tamtéž. Str. 2.

¹¹³ Tamtéž. Str. 3.

¹¹⁴ Tamtéž. Str. 4.

uvedeno 16 kusů; dále 2 voli od 1 do 3 let upotřebených k tahu a 31 jich bylo starších 3 let a upotřebených k tahu. Dále jsou zde uvedeny 2 kozy. Prasat v tomto roce přibylo, zapsali jich 87. 50 podsvinčat do 3 měsíců, 15 běhounů do 1 roku, starší 1 roku byl 1 kanec a 21 prasnic. Včelstev je zapsáno 33 úlů. V tomto roce přibyla kolonka drůbež. Součet činí 475 kusů, z toho 245 kuřat, 113 hus, 5 kachen a 112 v kolonce ostatní.¹¹⁵

3.3.5 Rok 1910

V tomto roce proběhlo sčítání lidu 31. prosince. Zápisy a archy jsou opět pouze německy.¹¹⁶ Z počtu 115 obyvatel obce bylo 50 mužů a 65 žen. Počet nájemníků se zvýšil na 22. Domovské právo v obci místa sčítacího mělo 71 lidí, v jiné obci daného okresu to bylo 18 lidí, v jiném okresu téže země 23 lidí a v jiné zemi monarchie 2 lidé. Všichni se zapsali pod římské katolictví. Z celkového počtu se zapsali 3 lidé k národnosti česko-moravsko-slovenské, zbytek pod německou.¹¹⁷ Nepřítomných domácích bylo zapsáno 8 lidí, z toho 6 trvale a 2 pouze dočasně.¹¹⁸

Počet dobytka se v tomto roce opět rozrostl. Zapsáno bylo 14 koní. Pod jeden rok byl 1 kus, 2 ostatní a 11 valachů. Hovězího dobytka bylo celkem 156 kusů. Do 1 roku bylo 15 býčků, 16 jalovic a 8 volů. Dále 8 býků nad 1 rok, 12 jalovic nad 1 rok, z nichž byla polovina jalová a polovina březí. Krav bylo uvedeno 67. Voli byli rozděleni opět do několika skupin. 4 byli mezi 1. a 3. rokem a nebyli využiti ani k tahu ani k žíru; 5 jich bylo mezi 1. a 3. rokem využito k tahu, 2 využití k žíru; 17 volů nad 3 roky bylo využíváno k tahu a 2 k žíru.¹¹⁹ Počet koz se oproti minulému sčítání rozrostl sedmkrát, uvedli jich 14. Prasat bylo dohromady 76. 33 selat do 3 měsíců, 23 běhounů a nedoročků do 1 roku a 20 prasnic. Zapsáno je ale méně úlů, pouhých 7. U drůbeže ale opět pozorujeme značný nárůst. Celkem 559 kusů. 312 kusů kuřat, 107 husí, 11 kachen a 229 kusů v kolonce ostatní.¹²⁰

3.3.6 Ostatní sčítání

Pro sčítání obyvatel a domů je vytvořena přehledná tabulka, vizme obrázek č. 55. Počet obyvatel i domů do druhé světové války se držel nad hranicí 100 obyvatel. Při sčítání

¹¹⁵ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1900 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast.* 1900. Str. 4.

¹¹⁶ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1910 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast.* 1910. Nestránkováno.

¹¹⁷ Tamtéž. Str. 2/3.

¹¹⁸ Tamtéž. Str. 3.

¹¹⁹ Tamtéž. Str. 2.

¹²⁰ Tamtéž. Str. 3.

v roce 1921 bylo v obci 125 obyvatel¹²¹ a 22 domů.¹²² V roce 1930 se stav snížil o 15 lidí,¹²³ oproti tomu ale narostl počet domů o dva.¹²⁴ Dohromady i s osadami Hlinné a Novou Strastí měla obec 233 obyvatel, z nichž bylo 13 Čechů.¹²⁵ Nevíme však přesný počet Čechů v jednotlivých částech obce. Sčítání z roku 1950, které nám ukazuje, že se stav obyvatelstva po vysídlení německých obyvatel velmi výrazně snížil. Počet obyvatel poklesl na pouhých 43.¹²⁶ Počet domů se vrátil na svůj stav z roku 1921.¹²⁷

3.3.7 Shrnutí sčítání obyvatel

V roce 1869 měla obce 116¹²⁸ obyvatel a 17¹²⁹ domů. Z těchto lidí bylo 22 nájemníků a všichni byli římskými katolíci.¹³⁰ V dalším sčítání lidu, v roce 1880, se počet obyvatel zvýšil na 135¹³¹ a počet domů se zvýšil na 20.¹³² Z obyvatel bylo 30 nájemníků, všichni se hlásili k německé národnosti a k římskému katolictví.¹³³ Rok 1890 znamenal změnu: bylo zde 139¹³⁴ obyvatel a 21¹³⁵ domů. Počet nájemníků se zvýšil na 31.¹³⁶ Všichni byli katolíky

¹²¹ Federální statistický úřad. *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850–1970: Počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850–1970*. Praha: SEVT, 1978. Str. 430.

¹²² Tamtéž. Str. 431.

¹²³ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce. 1927–1936* (1945). Str. 46.

¹²⁴ Federální statistický úřad. *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850–1970: Počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850–1970*. Praha: SEVT, 1978. Str. 431.

¹²⁵ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce. 1927–1936* (1945). Str. 46.

¹²⁶ Federální statistický úřad. *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850–1970: Počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850–1970*. Praha: SEVT, 1978. Str. 430.

¹²⁷ Tamtéž. Str. 431.

¹²⁸ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, i. č. 572. *Sčítání lidu 1869 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast*. 1869. Nestránkováno.

¹²⁹ Federální statistický úřad. *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850–1970: Počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850–1970*. Praha: SEVT, 1978. Str. 431.

¹³⁰ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, i. č. 572. *Sčítání lidu 1869 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast*. 1869. Nestránkováno.

¹³¹ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1880 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast*. 1880. Str. II/III.

¹³² Federální statistický úřad. *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850–1970: Počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850–1970*. Praha: SEVT, 1978. Str. 431.

¹³³ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1880 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast*. 1880. Str. II/III.

¹³⁴ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1890 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast*. 1890. Str. II/III.

¹³⁵ Federální statistický úřad. *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850–1970: Počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850–1970*. Praha: SEVT, 1978. Str. 431.

¹³⁶ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1890 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast*. 1890. Str. II/III.

a z celkového počtu se přihlásil jeden člověk k národnosti česko-moravsko-slovenské.¹³⁷ V roce 1900 se počet snížil na 122¹³⁸ obyvatel a domy se držely na 21.¹³⁹ Počet nájemníků se snížil na číslo 20.¹⁴⁰ Všichni byli římskými katolíky s německou příslušností.¹⁴¹ Další sčítání v roce 1910 znamenalo další pokles: v obci se zapsalo 115¹⁴² obyvatel, počet domů se však zvýšil na 23.¹⁴³ Nájemníci vzrostli o 2, je jich 22. Opět je jako jediné náboženství římské katolictví. V obci se z celkového počtu zapsali pod národnost česko-moravsko-slovenskou již 3 lidé.¹⁴⁴ Pro rok 1921 je viditelný vzestup obyvatel – 125.¹⁴⁵ V obci poklesl počet domů na 22.¹⁴⁶ V předválečném sčítání v roce 1930 je opětovný pokles obyvatel – 110.¹⁴⁷ Domy ale vzrostly na číslo 25.¹⁴⁸ Nalezneme zde také záznam o zápisu 13 lidí k české národnosti,¹⁴⁹ toto číslo však ukazuje počet ve všech částech obce. Poválečný odsun Němců znamenal pokles počtu obyvatel na 43¹⁵⁰ obyvatel, domů je zapsáno 22.¹⁵¹

3.4 První světová válka v obci

Primárním zdrojem informací o zasažení obce 1. světovou válkou mi byla především kronika obce napsaná Josefem Englerem, učitelem a ředitelem místní německé školy. Obec, tak jako všechny jiné v tehdejší monarchii, byla zasažena válkou, jejím průběhem

¹³⁷ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1890 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast.* 1890. Str. V.

¹³⁸ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1900 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast.* 1900. Str. 3.

¹³⁹ Federální statistický úřad. *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850–1970: Počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850–1970.* Praha: SEVT, 1978. Str. 431.

¹⁴⁰ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1900 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast.* 1900. Str. 3.

¹⁴¹ Tamtéž. Str. 4.

¹⁴² Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1910 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast.* 1910. Str. 3.

¹⁴³ Federální statistický úřad. *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850–1970: Počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850–1970.* Praha: SEVT, 1978. Str. 431.

¹⁴⁴ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1910 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast.* 1910. Str. 3.

¹⁴⁵ Federální statistický úřad. *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850–1970: Počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850–1970.* Praha: SEVT, 1978. Str. 430.

¹⁴⁶ Tamtéž. Str. 431.

¹⁴⁷ Tamtéž. Str. 430.

¹⁴⁸ Tamtéž. Str. 431.

¹⁴⁹ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce.* 1927–1936 (1945). Str. 46.

¹⁵⁰ Federální statistický úřad. *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850–1970: Počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850–1970.* Praha: SEVT, 1978. Str. 430.

¹⁵¹ Tamtéž. Str. 431.

a jejími důsledky. Rakousko-Uhersko, po úspěšném atentátu na následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželku Žofii Chotkovou během slavnostní jízdy v Sarajevu 28. června 1914, vzneslo sérii požadavků ve formě ultimáta Srbsku. Vzhledem k tomu, že ale Srbové toto ultimátum částečně odmítli, byla 28. července 1914 vyhlášena Habsburskou monarchií Srbsku válka. Maďarsko nařídilo všeobecnou mobilizaci proti Srbsku v den vyhlášení války.

Dále následovalo vyhlášení světové války. Německo a Rakousko-Uhersko bojovaly proti Rusku, Francii, Srbsku a Černé Hoře. Po německé invazi do Belgie vstoupila do války i Anglie.¹⁵² Vznikají tzv. Ústřední mocnosti, jak se označuje spojení Německa a Habsburské monarchie. Maďarsko, které bylo také součástí Ústředních mocností, čelilo dohromady 7 nepřátelům, válku mu totiž vyhlásila také Belgie a později Japonsko. Ve Velké válce tedy proti sobě bojují tzv. Ústřední mocnosti a státy Dohody. „*Tak začala válka, jaká nikdy předtím ve světových dějinách nebyla.*“ Do války šli všichni muži, otec, bratr i syn. Dokonce i vlastenecké boje v zemi byly ovlivněny touto strašlivou světovou válkou. 26. července 1914 byla nařízena první částečná mobilizace okresu Planá, ale již následujícího dne byla nařízena mobilizace celé armádní síly. Výsledkem bylo přihlášení mnoha lidí z naší obce Jemnice 27. července 1914.¹⁵³

Vzhledem k dlouhému trvání světové války, kterou nikdo nedokázal předvídat, dokonce byla považována za nemožnou, byl nedostatek většího množství vojáků stále patrnější. Z tohoto důvodu musela být pořádána shromáždění, která se během války konala téměř každých šest měsíců. S každým shromážděním byli někteří z obce vždy shledáni „kvalifikovanými pro vojenskou službu“ a museli narukovat. Jednalo se o službu buď ve vnitrozemí, nebo byli posláni na frontu. Mnozí z těchto mužů, popisovaných jako věrní a stateční, obdrželi ocenění za své chování ve válce a za boj s nepřítelem. Někteří museli procházet zajetím nepřítele v kratším či delším intervalu a mnozí z nich našli ve válce čestnou hrdinskou smrt.¹⁵⁴

Památku na padlé vojáky v první světové válce můžeme nalézt i v dnešní době. V obci Tisová se před kostelem sv. Mikuláše nalézá památník obětem 1. světové války, kde jsou uvedena jména padlých jednotlivých částí obce Tisová, zahrnuje teda i tehdejší

¹⁵² Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce. 1927–1936 (1945).* Str. 18.

¹⁵³ Tamtéž. Str. 18/19.

¹⁵⁴ Tamtéž. Str. 19/20.

samostatnou obec Jemnici. Podle památníku ale ve válce nezemřelo velké množství mužů z obce Jemnice, je zde uveden pouze jeden. Pokud do počtu ale započítáme i správně podřazenou část obce a osadu, pak se nám číslo zvýší na 8 mužů.¹⁵⁵ To je však trochu v rozporu s německými prameny, které uvádí, že Jemnice a Hlinné neměly žádné válečné ztráty po první světové válce, zatímco Nová Strast měla sedm padlých.¹⁵⁶ Čímž úplně pomíjí Josefa Schindlera, který obýval v Jemnici dům s číslem popisným 6. Nejvíce padlých uvádí obec Tisová. Vizme obrázky č. 14 a 15 v příloze.

4 Meziválečné období v obci

4.1 Stavba kapličky

Kaplička, která se nachází u rybníka na návsi obce, byla postavena ve 20. letech 20. století zdejším německým obyvatelstvem.¹⁵⁷ Jemnice a její tehdejší obyvatelé totiž správně spadali pod Planou, duchovně byli ale pod správou farního úřadu v Tisové.¹⁵⁸ Tím pádem museli obyvatelé navštěvovat necelé 4 km vzdálenou farnost obce Tisová.

Ukončení výstavby kaple je datováno na 20. leden 1927.¹⁵⁹ Před ní stála v obci dřevěná zvonička, ta byla ale ve velmi špatném stavu, chátrala a zarůstala. Proto byla v neděli, 14. listopadu 1926, odpoledne místními obyvateli stržena. Už příštího dne, tedy 15. listopadu 1926, se začalo s kopáním základů nové kaple.¹⁶⁰ Pro budovu kaple bylo vytvořeno několik plánů podoby stavby, vizme přílohy č. 34 a 35.

„Kapličku v roce 1927 stavěl vlastně Honzův dědeček.“¹⁶¹ Josef Dietl, narozen 1901, zemřel 1943.¹⁶² „Viděl jsem nějakou dřevěnou kapli, jako v Jemnici, ale myslím si,

¹⁵⁵ Obrázek č. 14 Památník obětí 1. světové války, Tisová.

¹⁵⁶ *Über Grenzen hinweg: Geschichte, Land und Leute des Plan – Weseritzer Bezirkes Tirschenreuth und Mähring, Tischenreuth: Gesamtherstellung Druckerei und Verlag Nickl.* 1984. Str. 383.

¹⁵⁷ Soukromý archiv Josefa Lorence. *Pamětní spis.* Jemnice 1927. Str. 1.

¹⁵⁸ ORTH, Jan – SLÁDEK, František. *Topograficko-statistický slovník Čech čili podrobný popis všech měst, městysů, vesnic, pak zámků, dvorů, továren, mlýnů, hutí a podobných o samotě ležících stavení, jakož i všech zpustlých hradů a zaniklých osad Království Českého.* Praha 1870. Str. 226.

¹⁵⁹ Soukromý archiv Josefa Lorence. *Pamětní spis.* Jemnice 1927. Str. 1.

¹⁶⁰ Tamtéž. Str. 2.

¹⁶¹ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Josefem Lorencem, pamětníkem v obci Jemnice u Tisové a historikem, v Jemnici 14.8.2022. Uloženo v archivu autorky.

¹⁶² Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sběrka matrik západních Čech, číslo fondu 10014. *Tisová 41.* 1836–1927. Str. 28.

že nebyla na místě, jak stojí kaplička, že byla u vás, u statku.“¹⁶³ Hlavní podíl na výstavbě kaple měl Karel Tschacha bydlící v Jemnici, číslo popisné 1.¹⁶⁴

Finanční prostředky na stavbu kaple byly získány z darů. Přispěli všichni obyvatelé obce Jemnice, v roce 1927 čítající 25 čísel popisných, většími i menšími částkami, pouze na čísle 12, kde sídlil Jindřich Herold, označován jako správce statku, a čísle 17 nic nedarovali. Navíc přispěl také někdejší majitel pozemků a statku v Jemnici, Josef Nostitz-Rieneck, největší příspěvek byl z obecní kasy Jemnice. Stavba probíhala od 15. listopadu 1926 do 1. ledna 1927.¹⁶⁵

Ve spisu, který byl uložen do věžičky kaple při její výstavbě, můžeme najít i jména tehdejších obyvatel Jemnice, Nové Strasti a Hlinné, kteří pomáhali se stavbou. Pracovali na ní zedníci Johann Lenhart, Josef Borst, Anton Lenhart a Josef Dietl, všichni byli obyvateli Nové Strasti a dostali za práci zapláceno. Dále tesaři Josef Kuttner, bydlící na čp. 24, Menzel Kuttner, žijící na čp. 14, Josef Kuttner, obývající čp. 23, a Georg Korn, dům čp. 11. Všichni tesaři pocházeli z Jemnice, pracovali zadarmo. Pomocné práce, ruční práce a další byly prováděny občany Jemnice zcela zdarma. Pokrytí věžičky zinkovým plechem vytvořil mistr klempíř Andreas Wilhart ze Starého Sedliště. Ten také uložil pamětní spis do koule věžičky.¹⁶⁶ Ve spisu, který byl sepsán Josefem Englerem, učitelem a ředitelem místní německé školy, můžeme také najít vypsání ceny z roku stavby.

*„100 kg obilí = 190 korun (česká měna); 100 kg pšenice = 210 Kč;
100 kg ječmene = 150 Kč; 100 kg ovsa = 125 Kč; 100 kg brambor = 65 Kč;
1 kg živé váhy (vepřového) = 10 Kč; 1 kg živé váhy (vůl) = 5 až 7 Kč;
1 kráva do chovu = 3 000 Kč; 1 vejce = 80 haléřů až 1 Kč; 1 kg másla = 24 Kč;
1 l plnotučného mléka = 1.30 Kč; 1 kg jemné nelepivé mouky = 5 Kč;
1 kg hovězího masa = 14 Kč“¹⁶⁷*

¹⁶³ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Josefem Lorencem, pamětníkem v obci Jemnice u Tisové a historikem, v Jemnici 14.8.2022. Uloženo v archivu autorky.

¹⁶⁴ Soukromý archiv Josefa Lorence. *Pamětní spis*. Jemnice 1927. Str. 2/3.

¹⁶⁵ Tamtéž. Str. 3.

¹⁶⁶ Tamtéž. Str. 3/4.

¹⁶⁷ Tamtéž. Str. 4.

4.2 Statek v Jemnici

Ve 14. a 15. století je v obci evidováno několik statků, z nichž jeden býval dokonce duchovním.¹⁶⁸ První doložené zmínky o hospodářském dvoře v Jemnici nalézáme už v polovině 17. století. Do vzniku Československé republiky spadal dvůr pod velkostatek Planá¹⁶⁹ a byl tím pádem majetkem nejdříve pánů ze Sinzendorfu,¹⁷⁰ posléze v roce 1823 připadl hrabatům z Nostitz-Rienecku.¹⁷¹ V roce 1918, po vzniku Československé republiky, se z něj stal tzv. zbytkový statek. Stalo se tak po pozemkové reformě a kvůli ustanovením tzv. Beckerehormova zákona. Zákon č. 215 byl vydán 16. dubna 1919, 30. ledna 1920 následoval zákon č. 81. Díky tomuto nařízení byl statek převzat Státním pozemkovým úřadem 19. května 1925, od něhož jej převzal do správy Jindřich Herold. Později, počátkem května 1926, zcela převzal, vlastnil, statek v Jemnici.¹⁷²

Vesnické paměti nám dokládají, že po vzniku republiky, „někdy v době pozemkové reformy, koupil statek bývalý panský úředník H. Pár korun měl našetřeno, na zbytek si vypůjčil.“¹⁷³ Pamětníci a ústní tradice hovoří o tom, že statek získal, dle všeho koupil, legionář, který měl sloužit na východní frontě za 1. světové války. „To musel být nějaký zasloužilý agrárník, anebo legionář, protože legionáři měli ve všem přednost. No bohužel mu potom začalo ‚strašit ve věži‘.“¹⁷⁴ Na statku měl zaměstnávat tehdejší německé obyvatele vesnice, kteří s ním dle lidové tradice neměli zrovna vřelé a přátelské vztahy.

Dle dochovaných pamětí „hospodaření moc nerozuměl. A přišla hospodářská krize. O obilí nebyl nikde zájem, prodávalo se za babku, o obilí nikdo nestál a dluhy žraly z mísy. Když už neměl ani na platy svých dělníků, zešilel. V únoru dal do konírny navézt hodně slámy, prý aby nebylo koním zima.“¹⁷⁵ Tento časový údaj je ovšem chybný, stalo se tak 1. března. „Potom zašprajcoval dveře kovovými závorami a slámu zapálil. Konírna byla hned plná dýmu, koně řinčeli, hrabali kopyty, dusili se a nakonec, stejně jako krávy, uhořeli.“ Hořela stodola, stáje. Do sklepa, kde byly uskladněné brambory, byla napuštěna

¹⁶⁸ Kolektiv autorů. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, díl 13., Jana–Kartas*. Praha: Ottovo nakladatelství, 1898. Str. 213.

¹⁶⁹ HOFMANN, Gustav. *Velkostatek Planá 1548–1945, inventář*. Klatovy 1980. Str. 8/9.

¹⁷⁰ Tamtéž. Str. 11.

¹⁷¹ Tamtéž. Str. 13.

¹⁷² Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Str. 18.

¹⁷³ *Tisovský zpravodaj: Jemnice 1931*. 6. vydání. Tisová, prosinec 2021. Str. 14.

¹⁷⁴ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Josefem Lorencem, pamětníkem v obci Jemnice u Tisové a historikem, v Jemnici 14.8.2022. Uloženo v archivu autorky.

¹⁷⁵ Odbor školství ONV v Tachově. *Rozvoj socialistického školství na Tachovsku*. Tachov 1981. Str. 18.

voda. Od stáji začalo hořet i obytné stavení a s ním i česká škola.¹⁷⁶ Rozčilení deputátníci, kteří od ledna pracovali bez mzdy, hledali statkáře. Ten měl před svým zoufalým činem poslat manželku k příbuzným.¹⁷⁷ V určitých pamětech se hovoří i o dětech. Ze stáje se dostaly plameny i na obytné stavení, v jehož přízemí byla umístěna i jednotřídní česká škola. Plameny pohltily také stodolu. Němečtí obyvatelé se snažili najít majitele statku. „*Kde je majitel statku? Možná, že na sýpce, ta jediná nehořela.*“ Sekerou vypáčili dveře, když se ozvala rána. Pan učitel Václav Němec, který přišel do Jemnice v roce 1931, vzpomínal: „*Ještě v září, když jsem přišel do Jemnice, mi ukazovali na stěně vyhrzezlý statkářův mozek.*“¹⁷⁸ Podle některých, rozšířenějších pamětí se měl statkář na sýpce oběsit.

Obecní kronika popisuje událost podobně, přičemž přidává určité důležité detaily. Zbytkový statkář Jindřich Herold hospodařící na místním statku byl po neúspěšných sklizních a také špatném vedení těžce zadlužen tak, že 3. března 1931 plánoval okresní soud v Plané zabavit téměř celou nemovitost a prodat všechna zvířata. Pravděpodobně v uvědomění si své smutné situace se Herold krátce před dnem aukce pustil do ničení svých věcí. Poté, co poslal všechny obyvatele i hospodyni za prací, rozbil veškeré zařízení včetně klavíru a pohovky určených do dražby, polil hořlavé věci naftou a zapálil všechny čtyři strany statku 1. března 1931 v půl 7 večer. Oheň se velmi rychle rozšířil. Herold všechna zvířata zavřel a uvázal je k řetězu, aby nemohla utéct. Navzdory rychlému zásahu kolemjdoucích, nebylo možné strašlivý živel uhasit a řvoucí dobytek zachránit. Takže dobytek, který čítal 9 koní, 3 krávy a krmná prasata, uhořel zaživa. Hasiči z Jemnice společně s jemnickými obyvatele a lidmi z okolí, kteří byli ochotni pomoci, vynaložili veškeré myslitelné úsilí, aby zachránili vlastníka, který byl v nebezpečí.¹⁷⁹

V jedné z pamětí Václava Němce se můžeme dočíst, že hasiči, kteří přijeli kvůli požáru, nehasili – vymlouvali se, že jim zamrzá voda.¹⁸⁰ Není však řečeno kteří, i když logicky by to byli ti jemničtí, a také je otázkou, jestli to pravda je či nikoli. Záznamy o požáru jsou totiž paměťmi a záznamy určité osoby a ani paměti jednoho člověka, Václava Němce, nejsou zcela shodné. Je ale spíše pravděpodobnější, že se lidé z obce alespoň pokusili požár zkrotit. Logicky by to vyplývalo z nezbytnosti statku pro jejich obživu bez ohledu na národnost vlastníka a vztahy obyvatel k němu.

¹⁷⁶ Odbor školství ONV v Tachově. *Rozvoj socialistického školství na Tachovsku*. Tachov 1981. Str. 18.

¹⁷⁷ *Tisovský zpravodaj: Jemnice 1931*. 6. vydání. Tisová, prosinec 2021. Str. 14.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Str. 47/48.

¹⁸⁰ Odbor školství ONV v Tachově. *Rozvoj socialistického školství na Tachovsku*. Tachov 1981. Str. 18.

V samotné budově statku téměř vše shořelo. Celý statek a jeho zařízení, obilí a píce, vše se stalo kořistí plamenů. Na sýpku vedly dveře, které byly zamčené, nakonec byly místními obyvateli vypáčeny, zrovna ve chvíli kdy se ozval výstřel. Na podlaze bylo nalezeno Heroldovo tělo bez života, loveckou pušku křečovitě svíraje v ruce. Odsoudil tak sám sebe. Krásný statek v Jemnici byl ale zničený.¹⁸¹ V této době to ale nebyl ojedinělý případ. Většina zdejších statkářů bývala podle všeho panskými úředníky. Po pozemkové reformě, po vzniku republiky, mohli koupit tzv. zbytkové statky za pár korun. Statky byly ale většinou zadlužené, což ještě zhoršila nastupující hospodářská krize. Hospodář v Jemnici se zastřelil, ten ze Lhoty se otrávil i s paní, z Pernolce měl utéct do Argentiny a nechat tu po sobě ženu a děti, statkář v Tisové přišel na buben. Krizi zvládli jen žid Werner z Částkova a Plachý ze Svatého Jana. „...ale ten se dře jen na fend'áky.“¹⁸²

Vlastník statku se jmenovat Jindřich Herold (poněmčeně v některých pramenech Heinrich Herold). Narodil se 16. dubna 1878 v Náměšti u Třebíče na Moravě. Zemřel tedy ve věku nedožitých 53 let.¹⁸³ Byl dvakrát ženatý. Nejdříve s Boženou Grigarovou,¹⁸⁴ později si vzal Marii Gabrielovou. O první manželce toho moc nevíme, s druhou byl ale v roce své smrti již rozveden,¹⁸⁵ proto je možné, že zmiňovaná žena, o které hovoří paměti, byla jeho družkou, nebo tím byla myšlena jeho hospodyně. Pravděpodobnější je spíše druhá možnost.

V knize úmrtí můžeme najít jako příčinu smrti sebevraždu loveckou puškou.¹⁸⁶ Dle výpovědí byl majitel statku v době požáru zamčen na sýpce, kde spáchal i sebevraždu. V žádných záznamech jsem ale nenalezla jakýkoli zápis o tom, že by se majitel statku zbláznil. Osudný večer mohlo spíše způsobit zoufalství člověka, který byl jako jeden z mála v obci české národnosti. Nebo to mohla podnítit hrozba prodeje střechy nad hlavou. Jediný důkaz, že dlužil mzdy svým zaměstnancům a že měl být statek vydražen v aukci, jsem našla v kronice obce. Příslušné prameny, ty, na které je v kronice odkazováno, jsem ale už nebyla v archivech schopná dohledat.

¹⁸¹ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Str. 48.

¹⁸² Odbor školství ONV v Tachově. *Rozvoj socialistického školství na Tachovsku*. Tachov 1981. Str. 19.

¹⁸³ Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sběrka matrik západních Čech, číslo fondu 10014. *Tisová 47*. 1865–1945. Str. 20.

¹⁸⁴ Moravský zemský archiv v Brně, fond Matriky uložené v Moravském zemském archivu v Brně, původce Náměšť nad Oslavou, číslo knihy 10722. *Geburtsbuch Namiest*. 1865–1899. Str. 199.

¹⁸⁵ Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sběrka matrik západních Čech, číslo fondu 10014. *Tisová 47*. 1865–1945. Str. 20.

¹⁸⁶ Tamtéž.

Nikde jsem také nenalezla údaje a důkazy o tom, že by mohl za neúspěch svého hospodářství. Jeho účetní knihy a jiné záznamy však neexistují, proto je důvodné se domnívat, že byly zničeny, tak jako většina věcí, při požáru statku. Důkazy o jeho špatném a neodborném hospodaření jsou tak známy pouze z lidového vyprávění a z obecní kroniky. Jde však o to, nakolik jsou tyto zdroje relevantní, vzhledem k tomu, že lidová vyprávění si každý subjektivně přibarvuje a obecní kronika byla psána pouze jedním a k tomu zainteresovaným člověkem. Také záleží na tom, nakolik se do jeho hospodaření promítla hospodářská krize. Záznam o chystající se aukci jsem také nenalezla, nejspíše nebyl, pro svou nepodstatnost, do žádného archivu uložen. Proto tato tvrzení nemůžeme s jistotou a objektivně nijak potvrdit ani vyvrátit.

Důkazy o tom, že by byl vojákem v 1. světové válce, legionářem na frontě, jsem nenalezla. V žádné databázi uveden není. Vysvětlení můžeme nalézt v další pozici, kterou mohl zastávat. Legionář mohlo být zjednodušené označení pro muže, který celkově nějak dopomohl vzniku První republiky a podporovat toto zřízení. Druhým možným a i logickým vysvětlením může být to, že si představu o tom, že byl Herold legionářem, vytvořili sami obyvatelé vesnice, čímž si vysvětlovali to, že právě on získal zdejší statek.

Vysvětlení nejasnosti o způsobu jeho smrti v pamětech místních obyvatel můžeme spatřovat v druhé, pozdější, sebevraždě na statku. V době po druhé světové válce, při vrcholení odsunu německého obyvatelstva z pohraničí, přesněji 9. února 1946, se totiž na statku oběsil Josef Dietl.¹⁸⁷ Došlo tedy k promísení způsobů sebevraždy, přičemž si lidé zapamatovali jen ten typ, který se udál déle, tudíž si ho pamatovali lidé, kteří sem přišli jako noví obyvatelé. Tento způsob sebevraždy si spojili s tragédií vyhoření statku, která měla na vesnici velký dopad.

Jindřich Herold byl pohřben na hřbitově v Tisové 4. března 1931.¹⁸⁸ Jeho hrob jsem však nenalezla. Je možné, že byl, jako každý sebevrah, pohřben za hřbitovní zdí, a proto se náhrobek nezachoval. Druhou možností je, že byl jeho hrob zničen při přestavbě hřbitova, kdy byly zanedbané hroby s německými nápisy vyzvedávány a jejich náhrobky ničeny.

¹⁸⁷ Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sběrka matrik západních Čech, číslo fondu 10014. *Tisová 34*. 1853–1880. Str. 24.

¹⁸⁸ Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sběrka matrik západních Čech, číslo fondu 10014. *Tisová 47*. 1865–1945. Str. 20.

4.3 Život na vesnici

V pamětech pana učitele Václava Němce se můžeme dočíst informace o životě místních lidí, o pověstech nebo o tradicích. I když obec označoval jako „*pustinu*“, někdy také jako „*Bohem zapomenutou ves*“, tak na události spojené s ní vzpomínal velmi rád.¹⁸⁹

Můžeme se zde dočíst i o různých pověstech a dozvědět se tak o něco více o zdejších folklóru. Třeba o zakleté svatbě: „*Nevěsta, selská dcera z Bezděkova, se vdávala do Jemnice. Plné tři vozy byly naloženy těžkým věnem. Když rozveselení svatebčané přijížděli k Suchému potoku, zablýsklo se a celá stráž se zahalila dusivým dýmem. Z hloubi borového lesa se ozval skřípavý hlas čarodějnice, žebračky, která byla před lety psy zahánána od vrat lakomou nevěstou, když přišla žebrat o skývu chleba. Celá ta svatební jízda se za rachotu hromu proměnila ve skalní rozsochy – zakletou svatbu.*“ S dětmi se na ty sochy chtěli dojít podívat, zpozdili se však nejméně o 50 let. Kameny byly totiž použity ke stavbě železnice u Josefovy Hutě.¹⁹⁰

Další zajímavá pověst vypráví o Čertově kameni, který se nachází na pravém břehu řeky Mže u Klíčova. Ta vypráví příběh vdovy žijící ve Svatém Janě, která tonula po smrti svého muže, hospodáře, v dlužích. Proto chtěla toto trápení jednou pro vždy ukončit. „*Vzala konopný provaz a chtěla se oběsit. Vešla do lesa a hledala vhodnou větev, na niž by mohla provaz připevnit. Rozhlížela se a najednou spatřila v křoví podivné jiskřivé oči. Čert! Pomohu ti, koukej, co mám zlata, bude tvoje, když mi slíbíš, že mi za dvaadvacet let, dva měsíce a dva dny dáš to, o čem nevíš. Abych ti uvěřil, musíš mi to krví podepsat,*“ řekl pekelník. „*K čemu by bylo to, o čem nevím,*“ uvažovala vdova a podepsala. Po několika měsících se však ženě narodil syn. *Teprve teď si žena vzpomněla na pekelníkův list. Aby zabránila nejhoršímu, dala synka vysvětit na kněze. Čert se konečně dočkal. Obtěžkán velkým balvanem se hnal ke Svatému Janu. Hekal pod jeho tíhou, plival, z huby mu létaly sliny a najednou: Z kostela se ozval hlas zvonu, který věřícím připomněl pozdvihování kalicha. „K sakru!“ Zařval oklamáný čert. „Přišel jsem pozdě!“ Ve svém vzteku shodil ze hřbetu těžký kámen. Ještě dnes je na přední straně kamene otisknut provaz, kterým byl přivázán k pekelníkovým zádům. Ve chvíli, kdy čert shodil těžký kámen ze zad, se měla*

¹⁸⁹ *Tisovský zpravodaj: Jemnice 1931*. 6. vydání. Tisová, prosinec 2021. Str. 16.

¹⁹⁰ *Tamtéž*.

prolomit i klenba kostela, jehož zřícenina zde stojí dodnes. Tak zní pověst. Jiní jsou si však jistí, že jde o bludný kámen z doby ledové.¹⁹¹

Třetí a poslední z uvedených pověstí je ta o Krvavém poli. Což je místo, kde v roce 1931 opouštěla polní pěšina les od Svatého Jana. Pod poslední borovicí tam stál hrubě otesaný kříž. Jedni ho označovali jako švédský kříž, „*Schwedenkreuz*“, druzí zase jako „*prajznkreuc*“. Pan farář Zeman k tomu vyprávěl: „*Snad tu během třicetileté války došlo k nějaké bitce, snad ke střetu s pruským oddílem, kdoví. Místní lidé mrtvé zakopali a postavili tu tenhle kříž. Vypravuje se také, že to nebyli Švédové, ale poražený pruský oddíl a ten že tu někde zakopal truhlici naplněnou zlaťáky. Jamky a hromádky po zákopech prý svědčí o tom, že tu hrabiví lidé čas od času hledají zakopané zlato.*“¹⁹²

S dětmi chodil pan učitel i na různé výlety. Vyrázili například i na Přimdu. Tu označovali jako Fudžijama, jelikož se dle nich podobá japonské sopce. Podívali se po zřícenině hradu a pan učitel dětem popisoval různá zajímavá místa.¹⁹³ „...*Tady pod námi je vesnička zvaná Újezd, německy Ujst, před námi na cestě k Tachovu Trnová, německy Tirna, na řece Mži Klíčov – Glitschau, vpravo Pavlovice – Pawlowitz, nad námi čedičová kupa Hůrka a té Němci říkají Hurka, blízko jsou Vítovice – Widowitz a taky Viska – Wieska, ke Svatému Janu teče potok Suchabach a ten vyvěrá v Suchateichu... Až půjdete příští neděli do kostela, všimněte si nápisu na pravé straně chrámové lodi. Německým písmem, kterému říkáme švabach, je tam napsáno: ‚Blahoslavení chudí, neboť jejich je království nebeské a oni Boha viděti budou.‘ Před bitvou na Bílé hoře tu všude žili čeští lidé, a tato země, i když se tu mluví německy, je právem naší zemí a my jsme tu opravdu doma.*“¹⁹⁴ My samozřejmě víme, že to co říkal, nebyla zcela pravda. V pohraničí žili od středověku převážně německí obyvatelé, už od dob vnější kolonizace, z důvodu neochoty českého lidu obývat tato převážně zaostalá a nezkultivovaná pohraniční území Českých zemí.

Jako jeden z nejhezčích dní uvádí ten, kdy se konal výlov rybníka. Voda z rybníka začala klesat a naproti tomu začala stoupat hladina Suchého potoka. V české škole se v tu dobu objevil pan porybný spravující Nosticovy rybníky, který se doslechl o znovu fungující české škole. Celý večer pak mluvili o rybnících a o rybách. V ten večer zaplály

¹⁹¹ *Tisovský zpravodaj: Jemnice 1931*. 6. vydání. Tisová, prosinec 2021. Str. 16.

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Tamtéž. Str. 17.

na hrázi vaty. Z rybníka zbyl totiž už jen cípek u propusti a bylo třeba ryby hlídat před pytláky. Pan Němec se samotného výlovu účastnit nechtěl, děti ho však nakonec přesvědčily. Místo vyučování tedy vyrazili pozorovat výlov a rybáře. Na hrázi už byli i žáci německé školy. Stálo zde také několik vozů s káděmi a rybáři čekali jen na pokyn porybného. V tu chvíli začali nahánět ryby k lovišti, táhli za sebou obrovskou síť, a když stáli až u propusti, popadli síť a vytahovali šupináče na váhy. Ryby putovaly do kádí, do vozů a nakonec zamířily do plánských sádek. Potom nastala všemi dlouho očekávaná chvíle – porybný zatroubil a zavelel: „*Hoří, hoří!*“ V tu chvíli skočili všichni kluci do bláta a každý hledal tu svou vytouženou rybu.¹⁹⁵

V obecní kronice se můžeme dozvědět o volbách, které proběhly v letech 1923 a 1927. V prvním roce bylo možné volit pouze ze dvou stran: ze Svazu německých zemědělců v Jemnici a ze Svazu drobných zemědělců a chalupníků na Nové Strasti.¹⁹⁶ Starostou se stal Karl Tschacha, Jemnice čp. 1, jeho zástupcem byl zvolen Josef Borst, Nová Strast čp. 22.¹⁹⁷ V dalších volbách byla větší možnost výběru. Účastnily se jich 4 strany: Svaz německých zemědělců v Jemnici, Německá křesťanská lidová strana, Strana pracovníků v zemědělství a v lesnictví a Svaz drobných zemědělců a chalupníků na Nové Strasti.¹⁹⁸ Člověka může překvapit, že lístky jsou psané jen v německém jazyce, vizme přílohy č. 28 a 29, i když se volby konaly v době, kdy již několik let existovala Československá republika. Důvodem nejspíše bylo, že obec byla z velké části německá, Češi, kteří zde žili, německy pravděpodobně uměli, a pokud nebyly stížnosti, pak nemusel pro volební lístky existovat jejich český ekvivalent.

Další z věcí, kterým byli místní vystaveni, byla abnormální zima, kterou zažili na přelomu let 1928/1929. Tuto zimu doprovázelo hojné a husté sněžení, kdy sníh vydržel až do dubna 1929, navíc se k němu přidal abnormální mráz, jaký nebyl zaznamenán mnoho desetiletí. Teploty se v lednu a v únoru pohybovaly mezi -20 a -30°C, největší mráz byl 12.2.1929, kdy teplota dosáhla -30°C. Důsledkem této zimy bylo rozsáhlé pomrznutí

¹⁹⁵ *Tisovský zpravodaj: Jemnice 1931*. 6. vydání. Tisová, prosinec 2021. Str. 19.

¹⁹⁶ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Str. 32.

¹⁹⁷ Státní okresní archiv Tachov, fond Obecná škola (německá) Jemnice, i. č. 1. *Kronika*. 1919–1937. Str. 67.

¹⁹⁸ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Str. 33.

ovocných stromů, které musely být pokáceny a školám byly nařízeny „studené prázdniny“, které trvaly až do 1. března 1929.¹⁹⁹

4.4 Statek ve 30. letech

Na jaře v roce 1932 přijeli do vesnice pan a paní Pechmanovi, aby si prohlédli statek.²⁰⁰ Brzy potom nemovitosti statku a ruiny jeho budov koupili.²⁰¹ Josef Pechman se narodil 17. července 1889 ve Vejvanově v okrese Rokycany. Byl ženatý s Marií roz. Špirkovou, s níž měl dceru a syna. Povoláním byl stavitel²⁰² a architekt.²⁰³ Zemřel 17. září 1950 v Plzni, důvodem byla rakovina plic.²⁰⁴

Rodina měla k hospodaření předpoklady a pozitivní vztah, určité zkušenosti. Paní Marie Pechmanová pocházela z rodiny statkářů. Budovy statku, který původně vlastnili, stojí doposud na Roudné v Plzni. Otec Josefa Pechmana byl kovářem ve Vejvanově a jeho maminka byla dcerou domkáře v téže obci.

Jeden z možných důvodů, proč koupila rodina pana Pechmana vyhořelý statek v Jemnici, může být ten, že vlastnili na Tachovsku chatu a nejspíše díky vlastnictví stavební firmy měli určitý obnos peněz, který se rozhodli investovat právě do tohoto statku. A jelikož byl pan Pechman tesařem, dokázal si velké množství prací a oprav udělat sám, to představovalo hlavně zastřešení budov.²⁰⁵ Opravy zahrnovaly i přestavbu základových zdí, které byly zesíleny, a pokrytí střech eternitovou krytinou. Po nich byl statek ještě krásnější než kdy dříve.²⁰⁶

Na statku rodina zaměstnávala lidi z blízkého okolí za stravu a za byt. Hospodaření bylo různorodé. Pěstovali nejen obilí, len či brambory, ale zajišťovali také produkci obilí na osivo a sadbových brambor. Z produkce živočišné sem patří převážně chov ryb. V areálu statku měli v této době také kovárnu, díky které bylo zajišťováno okovávání tažných koní, Pechmanovi vlastnili 5 párů těchto zvířat. V zimě se pracovalo na opravách

¹⁹⁹ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Str. 39/40.

²⁰⁰ Odbor školství ONV v Tachově. *Rozvoj socialistického školství na Tachovsku*. Tachov 1981. Str. 19.

²⁰¹ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Str. 50.

²⁰² Soukromý archiv Pavlína Dortové. *Úmrtní list Josefa Pechmana*. Plzeň 1950. Nestránkováno.

²⁰³ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Str. 50.

²⁰⁴ Soukromý archiv Pavlína Dortové. *Úmrtní list Josefa Pechmana*. Plzeň 1950. Nestránkováno.

²⁰⁵ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Pavlínou Dortovou, pravnučkou Josefa Pechmana, ve Stříbře 10.3.2023. Uloženo v archivu autorky.

²⁰⁶ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Str. 51.

střech – v lesích náležejících rodině byly káceny stromy, později byly opracovány a použity na zastřešení budov.²⁰⁷

Ve své výpovědi uvádí pan Lorenc z Jemnice, že „*je pan Pechman,*“ myšleno syn Josefa Pechmana, Vlastimil, „*taková podivná figura. Po válce byl velmi angažovaný pro režim, konečně stal se zemědělským referentem okresní správní komise v Plané, ale zároveň při komunistickém převratu práskl do bot. A dokonce se tady k Němcům choval dost špatně, protože se vypráví, že na nádraží ho Němci odsunutí z Jemnice poznali a dali mu pár facek.*“ Němci měli poznat Vlastimila Pechmana na nádraží v Norimberku.²⁰⁸ Ten měl prokazatelně s místními Němci problémy a později emigroval i se svou partnerkou do Austrálie. Postoj Josefa Pechmana ke komunismu a vzestupu KSČ neznáme. Obě jeho vnučky však tuto ideologii zatracovaly až do své smrti. Ale vzhledem k tomu, že byli Pechmanovi poškozeni nejen odebráním majetku, ale i rozdělením rodiny, lze předpokládat, že jeho postoj k režimu nebyl nejvřelejší. Dcera pana Pechmana, Ludmila provdaná Šašková, která žila s rodinou v Plzni, byla vězněna i se svým manželem. Celý jejich majetek byl zkonfiskován a dcery, paní Svatava provdaná Nová a paní Jitka provdaná Růžičková, musely vyrůstat v rodinách příbuzenstva, aby nemusely být umístěny do dětského domova.²⁰⁹

Josef Pechman sice zastával funkci předsedy Místní správní komise, ale jeho obsazení do této pozice je pochopitelné – byl jedním z mála původních českých obyvatel obce, tyto pozice byly obsazovány výlučně Čechy. Místní správní komise neměly stejné pravomoci jako MNV, jelikož byly ustanovovány v pohraničí, kde byla většina obyvatelstva „státně nespolehlivá“, což znamená, že byla německé národnosti. Předseda byl jmenován, nikoli volen, a komise měla mít 3 až 6 členů. Josef Pechman působil v MSK bez dalších spolučlenů, tudíž vykonával všechny povinnosti zcela sám, a již 1.10.1946 na pozici rezignoval.²¹⁰

Dle dohledatelných faktů byl pan Pechman velmi schopný člověk. Dokládají to nejen pamětníci, ale i jeho odkaz. V Plzni ještě před zakoupením statku v Jemnici vlastnil

²⁰⁷ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Pavlínou Dortovou, pravnučkou Josefa Pechmana, ve Stříbře 10.3.2023. Uloženo v archivu autorky.

²⁰⁸ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Josefem Lorencem, pamětníkem v obci Jemnice u Tisové a historikem, v Jemnici 14.8.2022. Uloženo v archivu autorky.

²⁰⁹ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Pavlínou Dortovou, pravnučkou Josefa Pechmana, ve Stříbře 10.3.2023. Uloženo v archivu autorky.

²¹⁰ ZÍMOVÁ, Jana. *Místní národní výbor Jemnice 1945–1950, inventář*. Tachov 2007. Str. 3.

několik nemovitostí²¹¹ a byl spolujednatel stavební firmy Mandaus, Doubek, Pechman a spol. Firma byla jednou z nejaktivnějších firem v Plzni v období 20. až 40. let 20. století. Ve 20. letech získali řadu významných veřejných zakázek – postavili městské divadelní skladiště, budovy finančních úřadů, Masarykův ústav pro zmrzačené děti. Pro město a Škodovy závody postavili několik nájemních domů. Někdy v této době také založili pobočku v Hustu na Podkarpatské Rusi. Tam se soustředili na výstavbu budov státní správy a dopravní a obranou infrastrukturu. V letech 1926 až 1928 rozvinuli vlastní podnikatelskou činnost – na křižovatce Klatovské třídy a Kaplířovy ulice realizovali vlastní projekt, jednalo se o výstavbu dvou souborů řadových rodinných domů. V domech v Kaplířově ulici číslo 2–10 pak bydlely rodiny stavitelů.²¹²

Chtěla bych zmínit ten fakt, že manželé koupili statek v době, kdy stále přetrvávala hospodářská krize nejen v Československu, dokázali ho velmi rychle opravit a dostavět, viz obrázky č. 31, 32 a 37, a úspěšně na něm hospodařili. Je úctyhodné, že člověk, který byl Čechem a měl v Plzni jistotu stabilního zaměstnání, se i se svou rodinou přestěhoval do vesnice v pohraničí, která byla v této době z většiny německá. Koupil zde vyhořelý a zničený statek, který si dokázala rodina sama opravit, usadil se tady a byl schopen i v době hospodářské krize tuto krizi přečkat a dokonce hospodařit se ziskem.

V roce 1938, po obsazení pohraničí, kdy musela rodina statek opustit, bydleli v obci Milavče v části Nahošice na Domažlicku.²¹³ Hospodářství spravovali v této době Treuhändleri,²¹⁴ což „jsou v podstatě Němci, kteří přebírali správu statku.“²¹⁵ Úspěšnost hospodářství a odhodlání rodiny v něm pokračovat dokládá například i to, že se po válce vrátili k produkci osiva pro státní zemědělství. V roce 1948 pan Pechman argumentoval touto skutečností ve snaze zamezit kolektivizaci statku, jeho pokusy však byly bezúspěšné, musel ustoupit vyšším zájmům.²¹⁶

²¹¹ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Pavlínou Dortovou, pravnučkou Josefa Pechmana, ve Stříbře 10.3.2023. Uloženo v archivu autorky.

²¹² Plzeňský architektonický manuál. *Martin Mandaus*. [online]. [cit. dne 2023-02-18]. Dostupné z: <<https://pam.plzne.cz/stavitel/329-martin-mandaus>>.

²¹³ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Josefem Lorencem, pamětníkem v obci Jemnice u Tisové a historikem, v Jemnici 14.8.2022. Uloženo v archivu autorky.

²¹⁴ Treuhändler (správně Treuhänder) je označení pro správce. Tito lidé jednali svým jménem v zájmu jiného člověka, organizace či víry. Uplatňovali svá vlastní práva v zájmu jiných, nebo tato práva po určitou dobu drželi a spravovali.

²¹⁵ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Josefem Lorencem, pamětníkem v obci Jemnice a historikem, v Jemnici 14.8.2022. Uloženo v archivu autorky.

²¹⁶ Soukromý archiv Pavlíny Dortové. Původce Ministerstvo zemědělství v Praze. Čís.j.: 81.960/48-IX/A-21. Věc: Zbytkový statek Jemnice. Praha 1948.

5 Druhá světová válka v obci

Po Mnichovské dohodě byla Jemnice obsazena wehrmachtem hned v říjnu 1938. Paměti Wilhelma Dietla dokládají, že „*němečtí vojáci házeli dětem bonbóny a vařili Čechům eintopf. Češi se o jídlo mohli porvat a od Němců si nosili nadité tašky. Češi si naopak vypráví, že se Němci do Čech přišli po Mnichovu ,nažrat‘.*“²¹⁷

Při zabrání pohraničí byl v Tachově přijat wehrmacht velmi kladně. Lidé je hromadně vítali, bylo jich na ulicích velké množství a na pozdrav hajlovali. Mělo jich být dokonce tolik, že při hajlování padali z chodníků. Měsíc po záboru Sudet ve městě proběhla také Křišťálová noc, kdy zde hořela synagoga. Tachovští Němci ale tvrdili, že s tím nemají nic společného, že se o to postarali říšští občané. Židé z města celkově vymizeli, nejsou o nich z této doby žádné zmínky a tamější Němci o nich mlčí.²¹⁸ Naše vesnice však nebyla výrazně prohitlerovská, jak by se dalo teoreticky očekávat. Dle německých pramenů byl jediným nacistou v Jemnici kovář Johann Freisleben. „*Pochopitelně, základ henleinovců to nebyl katolický venkov, to byla města, německá města.*“ I u nás v této době však pracovali totálně nasazovaní lidé. „*Dům č. 1 patřil Tsachům. Tsacha byl jeden z mála, který si bral na práci totálně nasazené Ukrajinky. Byl jediný, kdo tady měl totálně nasazené lidi.*“²¹⁹

Po skončení 2. světové války měla obec Jemnice 12 padlých vojáků, Hlinné 3 a z Nové Strasti položilo život 10 mužů. Ještě před tím, než byla vesnice osvobozena americkou armádou, byla na konci dubna 1945 vesnice ze směru od Tisové bombardována spojeneckým dělostřelectvem. Při tomto bombardování zemřela místní obyvatelka Marie Wenisch po zásahu šrapnelem.²²⁰ V knize zemřelých je u Marie Theresie Wenisch uveden den smrti 4. květen 1945. Bydlela v Jemnici čp. 25 a v době smrti jí bylo 47 let. Jako důvod smrti je uvedeno natržení levé nohy v oblasti pod kyčlí.²²¹

Do Jemnice přišli Američané 8. května 1945 a zůstali zde čtyři dny. Majitel statku, Josef Pechman, se synem se do Jemnice vrátili 16. května. Zjistil, že budovy statku nebyly válkou nijak poškozeny, jen okna byla vybita tlakem bomb. Na polích našli přibližně 100 leteckých trychtýřů, ve stromech v lese u Březového rybníka bylo prostříleno kolem

²¹⁷ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Josefem Lorencem, pamětníkem v obci Jemnice u Tisové a historikem, v Jemnici 14.8.2022. Uloženo v archivu autorky.

²¹⁸ Tamtéž.

²¹⁹ Tamtéž.

²²⁰ *Über Grenzen hinweg: Geschichte, Land und Leute des Plan – Weseritzer Bezirkes Tirschenreuth und Mähring, Tirschenreuth: Gesamtherstellung Druckerei und Verlag Nickl.* 1984. Str. 385.

²²¹ Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sběrka matrik západních Čech, číslo fondu 10014. *Tisová 47.* 1865–1945. Str. 23.

100 m³ dřeva, některé ze střel byly stále ve dřevě, ostatní stromy zasažené střelami měly koruny na zemi. Pole byla oseta jen ze dvou třetin a brambory nebyly zasázeny. V obci bylo 96 uprchlíků z dolního a horního Slezska, kteří se ubytovali jednotlivě u německých rodin a 22 z nich žilo ve škole. Dále zde bylo 12 párů uprchlických koní, které byly využity na polní práce. Podle zápisu měli němečtí obyvatelé vítat navrátilivší se Čechy s předstíranou upřímností. Píše, že mezi nimi byli i lidé, kteří po roce 1938 činili Čechům příkoří.²²² Jmenuje třeba ty, kteří drželi hlídky před dvorem za obsazení ordnery:²²³ Josef Willek, Anton a Josef Podhorsky, Josef Wiederer, Michel Korn, Josef Foroter, Karel Risser, Reinhorl Schwanzer, kteří z různých důvodů a opatření partaje přečkali válku doma.²²⁴

Starostou obce byl po osvobození stále Karel Rissa. Dne 12. května 1945 byla Okresní správní komisi v Plané ustanovena Správní komise obce Jemnice, jejímž předsedou se stal Josef Pechman.²²⁵ Poznávám, jak jsem psala v podkapitole 4.4 Statek ve 30. letech, že předseda MSK nebyl volen, nýbrž jmenován, a že pan Pechman působil ve správě obce sám. Obec byla v květnu 1945 součástí okresu Tachov, který měl Národní výbor, v němž zasedalo 8 Čechů. Ti pracovali většinou zde, buď v tabákové továrně, nebo u autodopravy. Kromě nich nebyl k 22. květnu 1945 v celém okrese žádný Čech. Okres Tachov proto ponechal vedení obcí na německých starostech. Později je obec vyčleněna z okresu Tachov a je zařazena zpět pod okres Planá, který byl v době trvání říšské župy Sudeten zrušen.²²⁶

Po svém jmenování vedl Josef Pechman celou obecní agendu, jen vyživovací referát byl předán původní německé obyvatelce paní Tschachové, která jej vedla do doby, než byla obec alespoň zčásti osídlena. Okresní osídlovací komise rozhodla o osídlení 15 usedlostí o výměře 13 až 15 ha, přičemž dům čp. 1 patřící rodině Tschachů byl rezervován pro zahraničního vojáka. Poznávám sem i bídny stav cest a stav obecního lesa. Po celou dobu okupace nebyly cesty nijak udržovány, takže byly absolutně nesjízdné. Obecní les byl pravidelně kácen, kdy ještě na přelomu let 1944/45 bylo pokáceno 159 m³ borového dříví, které nebylo naštěstí prodáno a odvezeno. Obecní finance po roce 1945 se pohybovaly

²²² Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Nestránkováno.

²²³ Ordneři byl sudetoněmecký sbor dobrovolníků – polovojenská organizace v pohraničí ČSR, která se snažila o destabilizaci situace v době před obsazením Sudet Třetí říší.

²²⁴ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Nestránkováno.

²²⁵ Tamtéž.

²²⁶ Tamtéž.

kolem 200 000 Kč, jelikož obec zásadně nic nedostávala a vyplácela pouze služné obecnímu hajnému a starostovi, zůstaly říšské příspěvky i obecní přídavky na vkladech.²²⁷

Zmiňuje se i o snahách nových osídlenců, kdy se do obce v době osvobození snažili dostat i mladí výbojní příslušníci Hlinkovy partaje. Z nich se však nakonec nikdo do obce nevrátil. Buď padli, nebo byli zajati.²²⁸ Z lidových vyprávění se ale dozvídáme o tom, že lidé ze Slovenska osidlující obec měli být členy Hlinkových gard. Do pohraničí odcházeli ze Slovenska zejména proto, že se snažili utéct před svou politickou odpovědností.²²⁹

Němečtí sedláci se při polních pracích řídili rozkazy danými Místní správní komisí, zvláštní zájem o práci na žních nebo o novou orbu ovšem neměli. Snažili se odprodávat zejména dobytek, což však nebylo možné. Nákup mělo povoleno jen nově založené hospodářské družstvo v Plané a soukromě nikdo nenakupoval.²³⁰ Jejich dobytek byl hlavně zabaven nařízením v dekretch prezidenta Beneše.

Již v září začalo osídlování obcí Tisová, Lhota, Bezděkov a Ostrov. Zájemci z obce Jemnice však povětšinou odešli, protože zde nebyla elektřina a byly tady velmi bídne cesty. Z toho důvodu se v září 1945 začalo s tloučením šterku v lomu velkostatku na obecní náklad. Za 1 m³ se v té době zaplatilo 45 Kč, později cena stoupla na 54 Kč. Tuto práci obstarávali místní uprchlíci, obec by jim totiž jinak musela poskytnout bezplatné poukázky na nákup podle přidělových lístků.²³¹

U Ministerstva zemědělství bylo zažádáno o povolení materiálu na elektrizaci obce. Žně a podzimní práce byly zdárně skončeny, i přestože chyběly pohonné látky, hlavně benzín. Obilí se tudíž vymlacovalo pomocí dieslových motorů. Ozimů bylo v roce 1945 zaseto o 20 % více, než bylo v roce předchozím.²³²

Dozvídáme se zde i o útěku německých obyvatel z obce, kdy 22. prosince po vyzvání Úřadu ochrany práce, aby se dostavili k prohlídce muži od 18 do 50 let, kdy schopní byli pak posláni do dolů a využití ke kopání uhlí, utekli z obce oba synové Welkovi společně se

²²⁷ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce. 1927–1936* (1945). Nestránkováno.

²²⁸ Tamtéž.

²²⁹ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Josefem Lorencem, pamětníkem v obci Jemnice u Tisové a historikem, v Jemnici 14.8.2022. Uloženo v archivu autorky.

²³⁰ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce. 1927–1936* (1945). Nestránkováno.

²³¹ Tamtéž.

²³² Tamtéž.

Seidlerem, Riesserem a Herschmannem. Všichni tito muži utekli za hranice. V důsledku toho byl ihned vyzván první uchazeč Václav Poláček, aby se ujal opuštěného gruntu č. 7 po Němci Riesserovi, což hned také učinil a hospodařil na statku vzorně, při čemž dal inventář do slušného stavu.²³³

„2. světová válka se Jemnice příliš nedotkla, třeba Svatý Ján byl válkou poškozený, konečně Američany. Musíme si uvědomit, že západní Čechy byly osvobozovány až po Rokycany Američany. Že tady nedocházelo k takovým excesům, jako na území, které osvobozovala Rudá armáda.“²³⁴

5.1 Odsun německého obyvatelstva z obce

Změny, které byly způsobeny válečnou i předválečnou zkušeností, byly často dalekosáhlé. Jednou z nich byla také proměna obyvatelstva. Součástí poválečného Československa se zase staly pohraniční okresy, které byly v roce 1938 přisvojeny Německem. Německé obyvatele žijící v Československu se Češi rozhodli vyhostit. Základem pro akci byly nejen dekrety prezidenta Beneše, ale i všeobecná politická shoda. Navíc bylo rozhodnutí posvěceno vítěznými mocnostmi druhé světové války, které ho formulovaly v létě 1945 na konferenci v Postupimi. Němečtí obyvatelé státu důsledkem toho ztratili československé občanství, svůj majetek a byli následně deportováni do Německa.²³⁵

„O přísnou spravedlnost volají neslýchané zločiny, kterých se dopustili nacisté a jejich zrádní spoluviníci na Československu. Porobení vlasti, vraždění, zotročování, loupení a ponižování, jehož obětí byl československý lid, a všechna ta stupňovaná německá zvěrstva, kterým bohužel pomáhali anebo asistovali i zpronevřivší se občané českoslovenští, z nichž někteří zneužili při tom i vysokých úřadů, mandátů nebo hodností, musí dojít zaslouženého trestu bez průtahy, aby nacistické a fašistické zlo bylo vyvráceno z kořene.“²³⁶

„V přímé souvislosti s konfiskací průmyslových podniků byl výklad ministerstva průmyslu a ministerstva výživy o neplatnosti některých majetkově právních jednání z doby

²³³ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce. 1927–1936 (1945)*. Nestránkováno.

²³⁴ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Josefem Lorencem, pamětníkem v obci Jemnice u Tisové a historikem, v Jemnici 14.8.2022. Uloženo v archivu autorky.

²³⁵ Kolektiv autorů. *Soudobé dějiny: pro 9. ročník základních škol a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus ve spolupráci s Ústavem pro studium totalitních režimů, 2022. Str. 80.

²³⁶ *Dekret č. 16/1945 Sb. Dekret presidenta republiky ze dne 19. června o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech*. 1945. Nestránkováno.

nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů z března 1946.²³⁷ Ve znění dekretů prezidenta Beneše č. 5/1945 Sb. se zaváděla národní správa na majetku fyzických osob německé, nebo maďarské národnosti bez výjimky, nedošlo k tomu pouze v případě, pokud osoby dané národnosti dokázaly, že zůstaly věrny Československu a nikdy se ničím neprovinily proti českému a slovenskému národu, že se aktivně účastnily boje za osvobození země, nebo trpěly pod nacistickým terorem. V tomto případě měla být konfiskace majetku zrušena.²³⁸ Dále se zde konstatovalo, že konfiskované majetky budou dle ustanovení § 7 a následného konfiskačního dekretu č. 108/1945 Sb. pod správou státu, respektive národních výborů, přičemž budou postupně přidělovány oprávněným uchazečům. Ostatní konfiskované majetky, jednalo se hlavně o průmyslové statky, zůstanou pod národní správou do doby, než bude rozhodnuto, jak s nimi bude naloženo. Všem bylo jasné, že pokud nedojde k usměrňování osídlování dle projednaného plánu, hrozí velké nebezpečí, že se odsunem Němců ochromí hospodářství v pohraničí, především však hrozilo ochromení průmyslů.²³⁹ Což se často dělo.

Vysídlení více než 3 milionů obyvatel je v Čechách označováno jako odsun, Němci používají výraz Vertreibung, což lze přeložit jako vyhnání či vyhoštění. V prvních týdnech a měsících po válce mu předcházelo období divokého vyhánění a násilí páchaného Čechy a novými osídlenci v pohraničí na Němcích, tzv. divoký odsun. Němci se stali nositeli kolektivní viny za veškeré válečné utrpení. Tento tzv. divoký odsun nepřežilo kolem 30 až 40 tisíc lidí. Zároveň s vysídlením Němců byli do pohraničí lákáni noví obyvatelé z vnitrozemí, ale také například lidé ze Slovenska či z ukrajinské Volyně.²⁴⁰

Z dostupných pramenů se můžeme dozvědět i o průběhu transferu z obce, konkrétně rodiny Willekovy z domu č. 6. „*Vyprávěla mi o něm vnučka posledních majitelů, která se jmenuje Elizabeth Oswald žijící v Augsburgu. Sem přišli hlavně Slováci, kteří ze Slovenska odcházeli do Čech, pravděpodobně, aby se vyhnuli své politické zodpovědnosti. O nich se totiž vypráví, že byli aktivními členy Hlinkových gard, takže třeba v tomhle domě se usadila slovenská rodina, která sem přišla v červnu 45. roku, to znamená, že nikde nebylo řečeno, že budou Němci transferováni. To odsouhlasila až Postupimská konference v srpnu 45.*

²³⁷ ČAPKA, František – SLEZÁK, Lubomír – VACULÍK, Jaroslav. *Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2005. Str. 117.

²³⁸ Tamtéž. Str. 71.

²³⁹ Tamtéž. Str. 117.

²⁴⁰ Kolektiv autorů. *Soudobé dějiny: pro 9. ročník základních škol a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus ve spolupráci s Ústavem pro studium totalitních režimů, 2022. Str. 80.

Tady ty Němce vyhodili, vyhnali doslova na cestu, a dokonce přišli v době oběda a ten oběd po Němcích dojedli.“ Rodina L., a nejen oni, nepočítala se svou budoucností v obci. *„Rodina sem nepřišla dosidlovat. Tady se bourala stavení, především stodoly, a použitelný stavební materiál se nakládal na vagony a odvázel na Slovensko. Z něj si jejich příbuzní stavěli nové domy.*“²⁴¹ Tuto myšlenku, že tato rodina přišla do Jemnice spíše shánět materiál na stavbu budov, které vznikaly na území Slovenska, potvrzují i výpovědi jiných pamětníků.²⁴² Někteří zkrátka přijeli do obce pouze profitovat, ne se zde trvale usadit a začít nový život. *„Oni nebyli jediný, kdo měl charakterní vady, mnoho dosídlenců jimi vynikalo.*“²⁴³

Za účelem vysílení a následného transferu německých obyvatel byly zřizovány sběrné tábory. V Tachově byl zřízen v dnešní Deltě. *„Zdejší Němci měli jedno štěstí a to, že tady osvobozovali Američané, ti si protiněmeckou agresivitu Čechů dost hlídali. Konečně oni si Češi na americkou správu taky dost stěžovali, protože Němci díky svému zaměstnání, což byl exportní obchod zahrnující tkalcovství, perleťářství či knoflíkářství, uměli mnohem častěji anglicky než Češi, co sem přišli. Oni si stěžovali vlastně na to, že Američané mnohem lépe vychází s Němci než s nimi.*“²⁴⁴

Transfer Němců probíhal až do října 1946, kdy proběhla na oslavu v Karlových Varech recepce v hotelu Pupp, které se účastnili i všichni ministři stran Národní fronty. Ta byla ohledně otázky transferu velmi jednoduchá a recepce ve Varech ho formálně ukončovala, třebaže prakticky stále pokračoval. Němci neměli de facto žádnou obranu, všichni byli strčeni do jednoho pytle: *To jsou naši nepřátelé, ať jdou pryč.* V té době a v dané situaci si to nikdo nedovolil zpochybnit, nebo se dokonce německých obyvatel zastat, zamezoval jim to i Malý retribuční zákon. Všichni orodovali za to, aby šli Němci pryč. Obranných reakcí bylo velmi málo a byly převážně anonymní.²⁴⁵

V obci ale i po odsunu zůstaly dvě německé rodiny, Dietlovi a Weidlovi, které si vyžádal Josef Pechman. *„Weidlovi se v roce 1968 vzali a odstěhovali do Německa. Dietlovi měli takový zvláštní osud, protože oni měli jít do odsunu také, ale Pechman si je*

²⁴¹ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Josefem Lorencem, pamětníkem v obci Jemnice u Tisové a historikem, v Jemnici 14.8.2022. Uloženo v archivu autorky.

²⁴² Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Janem Dietlem, potomkem původních obyvatel, v Jemnici 8.10.2022. Uloženo v archivu autorky.

²⁴³ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Josefem Lorencem, pamětníkem v obci Jemnice u Tisové a historikem, v Jemnici 14.8.2022. Uloženo v archivu autorky.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ Tamtéž.

vyžádal jako pracovní sílu na svůj statek, ale než se to stalo, tak se Honzův pradědeček,²⁴⁶ Josef Dietl, nar. 1870,²⁴⁷ „z neštěstí nad tím, že odsud budou muset odejít, oběsil. V podstatě byl takovou marnou obětí, protože tady nakonec zůstali.“²⁴⁸

Němci, kteří byli vysídleni do Německa, tam neměli žádný med, naopak měli hodně těžký život. Nebyli chtěni v Československu a v Německu je také nevítili s otevřenou náručí. Byli většinou umisťováni na vesnice, jelikož německá města byla v té době zničená spojeneckým bombardováním. Češi tam vyhnali 2,5 milionu Němců. Kromě nich tam přišli ale například i Němci z Polska a jiní. Později se naštěstí začala situace uklidňovat. Němci nakonec i ustoupili z požadavků na náhradu majetku.²⁴⁹ Zdejší němečtí obyvatelé byli odsunuti do americké (Bavorsko, Hesensko) a do sovětské okupační zóny v Německu.²⁵⁰

Němci měli pracovní povinnost, muži od 14 do 60 let, ženy od 15 do 50 let. Ti z Jemnice byli posíláni do dolů na Kladno a do Mostu. Na tyto pracovní pozice byli zařazováni i teprve 15letí chlapi, některé z obce také vyváželi. Jinak byli umisťováni například na zemědělské práce do vnitrozemí. Později, když měly být mladší německé děti umisťovány do českých škol, „tak dokonce Češi proti tomu protestovali, jakože nebudeme vychovávat hitlerčičky. Když jsem končil měšťanku, přesně si pamatuju, že ještě v 60. roce fungovalo, že jako: ‚Ty nepůjdeš do tohohle toho učení, protože tvůj otec byl fašista.‘ A tak to fungovalo 15 let po válce.“ Děti byly tímto způsobem nuceny jít do zemědělsky orientovaných učení, nebo do hornických učilišť.²⁵¹

Česká společnost vnímala území pohraničí jako rozporuplnou, neklidnou a nebezpečnou část Československé republiky po mnoho let, kdy zmíněná úvaha platila v období samostatného osídlování i roky po jeho skončení. V době „divokých odsunů“ a osídlování toto přesvědčení ještě posílilo. Po ukončení transferu německého obyvatelstva měl na posílení strachu obyvatel vliv začátek studené války, obavy lidí žijících v pohraničí

²⁴⁶ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Josefem Lorencem, pamětníkem v obci Jemnice u Tisové a historikem, v Jemnici 14.8.2022. Uloženo v archivu autorky.

²⁴⁷ Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sběrka matrik západních Čech, číslo fondu 10014. *Tisová 47. 1865–1945*. Str. 43.

²⁴⁸ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Josefem Lorencem, pamětníkem v obci Jemnice u Tisové a historikem, v Jemnici 14.8.2022. Uloženo v archivu autorky.

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ *Über Grenzen hinweg: Geschichte, Land und Leute des Plan – Weseritzer Bezirkes Tirschenreuth und Mährling, Tirschenreuth: Gesamtherstellung Druckerei und Verlag Nickl*. 1984. Str. 385.

²⁵¹ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Josefem Lorencem, pamětníkem v obci Jemnice u Tisové a historikem, v Jemnici 14.8.2022. Uloženo v archivu autorky.

z ozbrojeného konfliktu a z útoku „imperialistů“ ze západního Německa. V době osvobození a transferu Němců se proto, zvláště pak v místech s vyšší koncentrací nových dosídlenců, což zaručovalo jistou míru anonymity, dařilo nekalým živlům mnohem lépe než v oblastech ve vnitrozemí. Další věc, která přispěla k podnícení obohacování se majetkem německých obyvatel, byla neexistence orgánů státní správy v pohraničí. V tomto období se začaly tyto orgány, které zahrnovaly i represivní složky, teprve utvářet, což byl relativně velký problém a nevýhoda oproti vnitrozemí, kde tyto orgány plně fungovaly. Tím pádem v pohraničí platilo spíše právo drzejšího a silnějšího, než že by se novoosídlenci řídili pokyny MSK. Tento faktor sehrál velmi zásadní roli v akci takového rozsahu a důsledku jako byl transfer německých obyvatel a nové osídlování. Dalším problémem byla také nezkušenost s akcí takového rozsahu, kdy zároveň úřady odmítly vyčkávat a vše řádně připravit,²⁵² promítla se sem převážně touha po pomstě, kdy se nehledělo na skutečnou zainteresovanost daných lidí v nacistickém systému. Většina lidí z Jemnice totiž pravděpodobně toto zřízení nepodporovala.

Roli sehrálo i to, že se lidem pohraničí jevilo jako „zdivočelá země“. Stát se tedy rozhodl pracovat s lidmi, kteří byli k dispozici,²⁵³ jinak řečeno byli ochotni do pohraničí odejít. Bohužel to většinou byli lidé, kteří utíkali před svou minulostí, nebo vnímali pohraničí a transporty Němců jako cestu k rychlému zisku. To také vedlo k násilnému jednání s původními obyvateli. Jak už jsem psala, v Jemnici byli i lidé, kteří se snažili pouze profitovat ze získané nemovitosti, nehodlali zde začít nový život.²⁵⁴ Orgány se snažily razit heslo: *Do pohraničí nejlepší z nás*, využívalo se ale spíše jen jako oblíbený řečnický obrat na slavnostech a táborech lidu.²⁵⁵

Osídlování okresů se zaměřením na zemědělskou výrobu bylo velmi nerovnoměrné. Vedle té většiny, ve které téměř nebyly volné usedlosti vhodné k osídlení, zde byly i jiné, z mnoha důvodů málo přitažlivé, kde zůstávalo mnoho usedlostí zcela neobydlených. Jednalo se především o části okresů Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Teplá, Sokolov, Cheb, Aš, Prachatice, Kaplice či právě Tachov. Na Moravě se jednalo o některé části severní Moravy a Slezska. Bylo možné sem umístit dalších 5 až 10 tisíc zemědělských

²⁵² ČAPKA, František – SLEZÁK, Lubomír – VACULÍK, Jaroslav. *Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2005. Str. 205.

²⁵³ Tamtéž.

²⁵⁴ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Josefem Lorencem, pamětníkem v obci Jemnice u Tisové a historikem, v Jemnici 14.8.2022. Uloženo v archivu autorky.

²⁵⁵ ČAPKA, František – SLEZÁK, Lubomír – VACULÍK, Jaroslav. *Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2005. Str. 205.

rodin. Pouze v okresech Aš, Cheb, Prachatice a Kaplice bylo toto číslo nižší, odhad činil kolem 2 tisíc volných usedlostí.²⁵⁶

Dosídlenci také přispěli ke zvýšení hustoty obyvatelstva v pohraničních oblastech. Ta v roce 1950 činila 82 obyvatel na 1 km². V roce 1930 toto číslo činilo 127 obyvatel. Týkalo se to hlavně oblastí jižních a západních Čech, jako byly okresy Kaplice, Planá, Teplá, Toužim a Tachov. Zde totiž v roce 1947, po odsunu Němců, nedosahovala hustoty obyvatelstva ani 30 osob na 1 km².²⁵⁷ V Jemnici to bylo 43 osob, kam však byli započítáni i noví dosídlenci.

S osídlováním pohraničí také souvisel tzv. „proces počest'ování“. To obnášelo změnu německých jmen osad, obcí a měst na české názvy. Ne vždy to však byly jejich české ekvivalenty. Změny měly být dohodnuty v rámci spolupráce místopisných komisí a archivů ministerstva vnitra ve spolupráce s Úřadem předsednictva vlády, ministerstvem pošt, dopravy, školství a osvěty a se Státním statistickým úřadem a dalšími. Výsledkem byly v první etapě, v letech 1945–1950, návrhy na přejmenování všech obcí ve vnitrozemí a v pohraničí, v jejichž názvu byl přívlastek „Německý“ a jež nevyhovovaly z hlediska „státně politického“. Tato první úprava se týkala 520 názvů.²⁵⁸ Naši obce se tato snaha, zapomenout a vymazat historii německého obyvatelstva zde žijícího, týkala také. Například název obce se změnil z Gamnitz na Jemnice, což nemá žádné opodstatnění, není to ekvivalent ani překlad. Ale i třeba název potoka Suchabach se změnil na Suchá, což může odpovídat tomu, co noví dosídlenci pochytili z německého názvu. Všechny názvy rybníků dostaly své české ekvivalenty – Große Gamnitzer Teiche je nazýván Velkým Jemnickým rybníkem. V dnešní době se mu však mezi lidmi neřekne jinak než Pechmanův či „Pechmaňák“. Jednou z výjimek je rybník Kovářský, německy označován jako Schmiedteich, který byl v obou případech pojmenován dle nedaleké kovárny. Také názvy jednotlivých stavení nesou pouze přezdívky po slovenských dosídlencích, nikde se nezachoval název z doby německého vlivu.

Pohraničí bylo první roky po válce silně sledováno a jeho osídlení bylo hodnoceno a posuzováno. Kupříkladu kriticky ho hodnotila skupina styčných důstojníků ministerstva národní obrany v souhrnné zprávě 8. února roku 1947. „*Ukvapeností, bezplánovitostí*

²⁵⁶ ČAPKA, František – SLEZÁK, Lubomír – VACULÍK, Jaroslav. *Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2005. Str. 71.

²⁵⁷ Tamtéž. Str. 182.

²⁵⁸ Tamtéž. Str. 200.

a zvláště neukázněnosti bylo zaviněno, že se do pohraničí dostalo mnoho osob mravně závadných a odborně nekvalifikovaných, čehož důsledkem je stálý pohyb osídlenců, rostoucí zločinnost a morální a hospodářský úpadek. Nemalou vinu na této situaci nese neschopnost a nerozhodnost, ba i nepoctivost rozhodujících činitelů. Ukvapenost se projevila zvláště tím, že členové samosprávy dostatečně nezkoumali mravní zachovalost a odbornou kvalifikaci osob při přidělování majetku do národních správ a do vlastnictví...²⁵⁹ Naproti tomu předseda vlády Klement Gottwald viděl pohraničí a proces jeho osídlování zcela jinak, výrazně pozitivněji: „Celé toto historické dílo znovuosvojení si staré české půdy děje se tak čestně a poctivě, že pro to máme málo historických příkladů. Byly, pravda, jevy drobného, tak zvaného 'zlatokopectví'. Nositeli tohoto zjevu byli ve většině případů lidé, kteří měli nějaké máslo na hlavě a v převratových dnech a týdnech honem spěchali do pohraničí, kde je nikdo neznal a kde nadto doufali 'zlatokopčit'. Vcelku však tento zjev zůstal epizodou ve slavných dějinách osídlování našeho pohraničí. 'Zlatokopové' přišli a odešli, a kdo zůstal, jsou skuteční pionýři, průkopníci dobrého českého jména, jimž republika může směle správu svého pohraničního území svěřit. A tak štít velké naší národní akce, jakou osídlení pohraničí beze sporu je, zůstal čistý.“²⁶⁰ Důvodem jeho kladného hodnocení situace může být několik. Jednak snaha zlehčovat a bagatelizovat situaci v pohraničí, dále neznalost skutečné situace zde a v neposlední řadě úporná snaha získat voliče pro nadcházející volby – právě pohraničí bylo plné podporovatelů KSČ. Také sílící napětí mezi Východem a Západem sehrálo svou podstatnou roli.

²⁵⁹ ČAPKA, František – SLEZÁK, Lubomír – VACULÍK, Jaroslav. *Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2005. Str. 205/206.

²⁶⁰ Tamtéž. Str. 206.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala historií obce Jemnice u Tisové a zajímala jsem se celkově o změny nejen z hlediska proměn vesnice a přírody, ale i z pohledu obyvatelstva a jeho vlivu na ráz obce.

V práci jsem zmíněné knihy o hospodaření statku v Jemnici před rokem 1918 pod taktovkou Nosticů neužila explicitně, přímo. Tyto Natural Hauptbuch jsem použila k obohacení svých vědomostí o hospodaření statku a k propojení jednotlivých historických epoch. Kdy víme, že statek sloužil každému majiteli trochu jinak: rodu Nosticů, který statek a obec spravoval do vzniku republiky, k produkci obilí nebo kukuřice²⁶¹ a chovu skotu,²⁶² později i prasat nebo drůbeže.²⁶³ Prvnímu soukromému majiteli, Jindřichu Heroldovi, sloužil statek k chovu koní, několika prasat a krav. O tom, co statkář pěstoval, nevíme mnoho. Dochované jsou pouze zmínky o pěstování obilí. A panu a paní Pechmanovým, kteří statek rozšířili o lesy a rybníky, hospodářství sloužilo k chovu skotu, prasat a tažných koní,²⁶⁴ dále k chovu ryb a vodní drůbeže. Ale také k pěstování obilí, brambor a lnu.²⁶⁵

Podkapitolou o české škole ve vesnici jsem se snažila zprostředkovat nejen informace o českém školství v obci, ale také život tehdejších lidí, vnímání místa přiděleným učitelem, problematiku výuky zdejších dětí a celkovou proměnu vesnice v porovnání s dnešní dobou. Podkapitolou Život na vesnici jsem se snažila přiblížit každodennost obce a popsat důležité události, které její obyvatele ovlivnily.

Zaujaly mě informace zjištěné z knih narozených a zemřelých. Nejen že doplnily mnou zkoumané údaje o životě vybraných lidí, ale seznámily mě i s jednotlivými povoláními tehdejších obyvatel. Doplnily i můj přehled týkající se německých slov a jejich překladu. Kupříkladu jedno z povolání německy označené jako *Flurenwächter*²⁶⁶ bylo označení pro obecního sloužícího. Jeho úkolem bylo starat se o obecní pozemky – Flur jako

²⁶¹ Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 1896. *Naturální hlavní kniha dvora Jemnice*. 1871–1872. Str. 24.

²⁶² Tamtéž. Str. 36.

²⁶³ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1900 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast*. 1900. Str. 4.

²⁶⁴ Soukromý archiv Pavlína Dortové. *Soupis převzatého živého inventáře ke dni 29. září 1948*. 1948. Nestránkováno.

²⁶⁵ Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Pavlínou Dortovou, pravnučkou Josefa Pechmana, ve Stříbře 10.3.2023. Uloženo v archivu autorky.

²⁶⁶ Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sběrka matrik západních Čech, číslo fondu 10014. *Tisová 41*. 1836–1927. Str. 14.

označení pro pole, roli, nebo nivu. Tyto pozemky a statky hlídal před vandaly, zvěří, krádeží, pytláctvím či požáry. Říkalo se mu také polní hlídka. Prakticky byl ale takový „člověk pro všechno“. Placen byl obecní samosprávou a k ubytování využíval obecních budov – obýval dům č. 9, budovu obecního úřadu. Toto povolání mohlo být také pomocí v nouzi, kterou poskytovala obec nemajetným osobám.

Dalším z poznatků této práce může být zjištění totožnosti legionáře, který získal statek po 1. světové válce. Ale také i to, že z dostupných zdrojů si můžeme udělat obrázek o tom, jak to bylo s jeho schopností, či neschopností hospodařit, pokud víme, že v tomto období probíhala rozsáhlá hospodářská krize, která zasáhla i hospodáře v okolí (Lhota, Tisová,...). Navíc ani rok 1929 nebyl zcela klidný a mohl silně ovlivnit hospodaření a výnosy statku. V tomto roce byla totiž dlouhá a krutá zima, sníh ležel až do začátku března a teploty poklesly až k -30°C , což způsobilo pomrznutí a následné pokácení stromů.²⁶⁷ Navíc, pokud bylo velké množství sněhu, pak logicky když přišlo konečně jaro a s ním obleva, bylo roztávajícím sněhem vše přilehlé zatopeno, tudíž byly louky a pole podmáčené. A ještě k tomu všemu přišlo v červnu krupobití, kdy padaly kroupy o hmotnosti 100 gramů.²⁶⁸ Takže když už konečně něco hospodáři vyrostlo, tak to bylo zničeno nebo poničeno nárazy krup.

Postup transferu německých obyvatel a příchod nových osídlenců jsem se snažila zmapovat v obecnější podobě. Je to velmi důležitý mezník v historii obce, proto pokládám za důležité ho sem zahrnout. Více vysvětlit a dokreslit osudy jemnických Němců po 2. světové válce bych chtěla ve své diplomové práci.

Myslím si, že svůj hlavní cíl, totiž zprostředkovat historii obce a konfrontovat místní lidové vyprávění s dostupnými prameny, jsem dokázala splnit.

²⁶⁷ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Str. 39/40.

²⁶⁸ Tamtéž. Str. 41.

Resumé

In my bachelor's thesis I studied history of the village Jemnice near Tisová in district Tachov. I dealt with development from the first written mention, 14. century, until year 1946, when the German inhabitants were removed from the village.

The goal of my work is explore and write historical development, compare historical primary and secondary sources with established truths and overall explain and approach our village, and also analyze individual important historical events, that influenced the development of the village in some way, especially to today's inhabitants.

The first chapter is focused on the description of the village, introduces us to the locality. Not only in terms of natural conditions, but also in terms of livelihood of the inhabitants and life in the village. The second chapter deals with an introduction to the main topic of my work. It explains the name of the village and its origin, historical administration and deals with the first written mentions of the village. The third chapter introduces us to the administration of the village and life in it. It brings us closer to the catchment area of the village below the town Planá. There is also a chapter about education in the village – German and Czech education. I also study the census in the years 1890 – 1950 and we end with the 1st World War. The fourth chapter deals with the events of the interwar period. This includes the construction of the chapel, the explanation of the events on the farm, the approximation of the life in the village at that time and the farm in the 30s of the 20th century. The fifth chapter deals with the 2nd World War in the village, its impact on the inhabitants, and the subsequent liberation and expulsion of Germans from the village.

In my work I was also interested in the economy of the village for individual administrations. I compared what the estate cultivated and kept under the management of the Nostic nobility, during the administration of Jindřich Herold, the owner of the remaining estate after the First World War, and during the administration of the Pechman family in the 1930s.

To describe the consequences of the wars in the village, I used available books and especially the municipal chronicle. Other important milestones were written in the chronicle, such as the fire of the farmhouse in March 1931. I found out the condition of the farmhouse during administration of the Pechmans family from available sources, mainly photographs and oral sources.

I tried to describe the history of the village not only from the point of view of Czech witnesses and the Czech population, but also from the sources that were available in German and seen through the eyes of the German inhabitants of the time, and I think I managed this task.

Seznam zdrojů

Seznam pramenů

Moravský zemský archiv v Brně, fond Matriky uložené v Moravském zemském archivu v Brně, původce Náměšť nad Oslavou, číslo knihy 10722. *Geburtsbuch Namiest.* 1865–1899. Dostupné také z: <<https://www.mza.cz/actapublica/matrika/detail/6546?image=216000010-000253-003376-000000-010722-000000-00-B05431-01010.jp2>>.

Soukromý archiv Josefa Lorence. *Pamětní spis ze stavby kaple.* Jemnice 1927.

Soukromý archiv Josefa Lorence. *Pamětní spis, uložený při příležitosti nové obnovy kaple v Jemnici (červen 2018).* Jemnice 2018.

Soukromý archiv Josefa Lorence. *Pamětní zápis u příležitosti opravy a obnovy kaple v Jemnici.* Jemnice 1993.

Soukromý archiv Pavlíny Dortové. Původce Ministerstvo zemědělství v Praze. Čís.j.: 81.960/48–IX/A–21. Věc: Zbytkový statek Jemnice. Praha 1948.

Soukromý archiv Pavlíny Dortové. *Soupis převzatého živého inventáře ke dni 29. září 1948.* 1948.

Soukromý archiv Pavlíny Dortové. *Úmrtní list Josefa Pechmana.* Plzeň 1950.

Státní oblastní archiv v Plzni

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sbírnka matrik západních Čech, číslo fondu 10014. *Tisová 41.* 1836–1927. Dostupné také z: <<https://www.portafontium.eu/register/soap-pn/tisova-41>>.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sbírnka matrik západních Čech, číslo fondu 10014. *Tisová 47.* 1865–1945. Dostupné také z: <<https://www.portafontium.eu/register/soap-pn/tisova-47>>.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sbírnka matrik západních Čech, číslo fondu 10014. *Tisová 48.* 1855–1946. Dostupné také z: <<https://www.portafontium.eu/register/soap-pn/tisova-48>>.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 1897. *Naturální hlavní kniha dvora Jemnice*. 1872–1873.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 1898. *Naturální hlavní kniha dvora Jemnice*. 1873–1874.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 1900. *Naturální hlavní kniha dvora Jemnice*. 1875–1876.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 1901. *Naturální hlavní kniha dvora Jemnice*. 1903–1904.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 1902. *Naturální hlavní kniha dvora Jemnice*. 1905–1906.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 1903. *Naturální hlavní kniha dvora Jemnice*. 1907–1908.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 1904. *Naturální hlavní kniha dvora Jemnice*. 1908–1909.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 2074. *Naturální hlavní kniha dvorů Svatý Ján – Kočov – Jemnice*. 1866–1867.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 2075. *Naturální hlavní kniha dvorů Svatý Ján – Kočov – Jemnice*. 1867–1868.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 2716. *Sýpeční rejstřík obilní – dvora Jemnice*. 1847.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 2717. *Sýpeční rejstřík obilní – dvora Jemnice*. 1904–1905.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 3848. *Plán pozemků dvora Jemnice*. 1853.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 3849. *Plán pozemků dvora Jemnice*. 1873.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sběrka matrik západních Čech, číslo fondu 10014. *Tisová 34*. 1853–1880. Dostupné také z: <<https://www.portafontium.eu/register/soap-pn/tisova-34>>.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 114. *Individuální fase obec Jemnice*. 1787.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 1892. *Naturální hlavní kniha dvora Jemnice*. 1858–1859.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 1894. *Naturální hlavní kniha dvora Jemnice*. 1860–1861.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 1896. *Naturální hlavní kniha dvora Jemnice*. 1871–1872.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 877. *Josefský katastr – spory obcí – Lhota a Jemnice o hranice katastrů*. 1783.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 878. *Stabilní katastr – všeobecné seznamy*. 1830–1849.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 879. *Stabilní katastr – popisy hranic katastrů jednotlivých obcí*. 1838–1839.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 880. *Stabilní katastr – dominikální pozemky ve Skelné Huti*. 1759–1843.

Státní okresní archiv Tachov

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945).

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 10. *Odkup lesní parcely*. 1904.

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 11. *Soukromá žádost o úpravu vodního toku*. 1935.

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 12. *Kontrola obecní pokladny, pokladní žurnály*. 1936–1944.

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 13. *Seznam, evidence osob zdržujících se na území obce, nemajících v ní domovskou příslušnost*. 1933–1940.

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 14. *Veterinární záležitosti, očkování, prevence proti nakažlivým nemocem*. 1940–1944.

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 15. *Projekt a dokumentace k novostavbě úřední budovy obce Jemnice (radnice)*. 1915.

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 15. *Projekt ke stavbě kaple se zvonící*. 1916.

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 16. *Trestní záležitosti, trestní karty, torzo trestního rejstříku*. 1883–1943.

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 2. *Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva a finanční komise*. 1937–1944.

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 27. *Hlavní kniha účetní*. 1936–1938.

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 3. *Ohlašovací kniha aktivních vojenských záloh a odvodem povinných osob*. 1932–1939.

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 4. *Podací protokol*. 1943–1945.

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 5. *Oběžníky týkající se informací ke sčítání lidu*. 1930, 1934.

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 6. *Ohlašovací (poštovní) lístky s uvedením záznamu v úmrtní knize (odesláno ze Standesamtu v Tisové)*. 1939–1944.

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 7. *Pozvánky na zasedání obecního zastupitelstva*. 1938–1944.

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 8. *Využití obecních pozemků další osobou (koncipováno formou smlouvy)*. 1912.

Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 9. *Směnná smlouva na obecní pozemky (uzavřená mezi obcí a Marií Nostitz-Rieneck)*. 1920–1921.

Státní okresní archiv Tachov, fond Obecná škola (německá) Jemnice, i. č. 1. *Kronika*. 1919–1937.

Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Agenda vodní knihy, mapy – přílohy k vodní knize, katastrální mapa obce Jemnice*. Nedatováno.

Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1880 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast*. 1880.

Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1890 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast*. 1890.

Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1900 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast*. 1900.

Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Sčítání lidu 1910 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast*. 1910.

Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, i. č. 572. *Sčítání lidu 1869 – obec Jemnice, osady Hlinné a Nová Strast*. 1869.

Katastrální úřad pro Plzeňský kraj, Katastrální pracoviště Tachov

Pozemková kniha obce Jemnice 1. Knihovní vložky 1 – 25.

Pozemková kniha obce Jemnice 2. Knihovní vložky 26 – 67.

Prameny vydané

Berní rula 23, kraj Plzeňský I. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1952. Editováno: DOSKOČILOVÁ, Marie – LISÁ, Eva.

Berní rula 24, kraj Plzeňský, díl II. Praha: Státní ústřední archiv, 2002. Editováno: ČADKOVÁ, Iva – ZAHRADNÍKOVÁ, Magda.

Dekret č. 16/1945 Sb. Dekret presidenta republiky ze dne 19. června o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech. 1945.

Tereziánský katastr český, svazek 2. Praha: Archivní správa ministerstva vnitra, 1964. Editováno: CHALUPA, Aleš – LIŠKOVÁ, Marie – NUHLÍČEK, Josef – RAJTORAL, František.

Orální prameny

Legends, pověsti a lidová vyprávění obce.

Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Janem Dietlem, potomkem původních obyvatel, v Jemnici 8.10.2022. Uloženo v archivu autorky.

Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Josefem Lorencem, pamětníkem v obci Jemnice u Tisové a historikem, v Jemnici 14.8.2022. Uloženo v archivu autorky.

Rozhovor Johanky Drchotové (studentka Západočeské univerzity v Plzni) s Pavlínou Dortovou, pravnučkou Josefa Pechmana, ve Stříbře 10.3.2023. Uloženo v archivu autorky.

Seznam literatury

Adreßbuch Heimatkunde, Führer, Sagenschatz für den politischen Bezirk Plan-Weseritz und Umgebung. Plan: Deutscher Heimatverlag. 1926.

Seznam míst v království Českém. 1913.

Statistický lexikon obcí v republice Československé. 1923.

Über Grenzen hinweg: Geschichte, Land und Leute des Plan – Weseritzer Bezirkes Tirschenreuth und Mähring, Tischenreuth: Gesamtherstellung Druckerei und Verlag Nickl. 1984.

Vermessungs Register über die herrschaftlichen Zinsgründe bei den Dörfern Hohen- und Unterzettelisch. 1830.

Verzeichniss Über die zu der Herrschaft Plan und Gottschau gehörigen wiederruftlichen Zinsgründe. 1838, 1849.

Zevrubný popis rozdělení země království Českého. 1853.

Monografie

BAXA, Václav – NOVOTNÁ, Markéta – PRÁŠIL, Petr. *Plánsko na starých pohlednicích = Plan und Umgebung auf alten Ansichtskarten.* Hostivice: Baron, 2006. ISBN 80-86914-14-3.

BAXA, Václav – NOVOTNÁ, Markéta – PRÁŠIL, Petr. *Plánsko na starých pohlednicích = Plan und Umgebung in alten Ansichtskarten.* Hostivice: Baron, 2008. ISBN 978-80-86914-54-1.

BÍZOVÁ, Dana – NOVOTNÁ, Markéta. *Obecná škola (německá) Jemnice 1919–1937.* Tachov 2007.

ČAPKA, František – SLEZÁK, Lubomír – VACULÍK, Jaroslav. *Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce.* Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2005. ISBN 80-7204-419-2.

Federální statistický úřad. *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850–1970: Počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850–1970.* Praha: SEVT, 1978.

HOFMANN, Gustav. *Velkostatek Planá 1548–1945, inventář.* Klatovy 1980.

Kolektiv autorů. *Český les, příroda – historie – život.* Praha: Baset, 2005. ISBN 80-7340-065-0.

Kolektiv autorů. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, díl 13., Jana–Kartas.* Praha: Ottovo nakladatelství, 1898.

Odbor školství ONV v Tachově. *Rozvoj socialistického školství na Tachovsku.* Tachov 1981.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny, díl II., CH–L.* Praha: Česká akademie věd a umění, 1949.

PROCHÁZKA, Zdeněk. *Příběhy vepsané do kamene, aneb, Putování za drobnými kamennými památkami Domažlicka a Tachovska. Díl II., Barokní plastika, morové sloupy, kameník Georg Böhm, práce lidových kameníků = Geschichten in Stein geschrieben, oder, Wanderungen zu den kleinen Steindenkmälern der Landkreise Taus und Tachau. Teil II., Barockplastik, Pestsäulen, Steinmetz Georg Böhm, Werke der volkstümlichen Steinmetzen.* Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2009. ISBN 978-80-87316-03-0.

ŘEHÁČEK, Karel. *Jménem národa a pro národ!: české školství v národnostně smíšených oblastech jihozápadu Čech v letech 1880–1945.* Praha: ViaCentrum s.r.o., 2019. ISBN 978-80-87646-27-4.

VETRÁK, Miroslav. *Archiv obce Jemnice 1883–1945.* Tachov 2007.

VONDRÁČEK, Karel. *50 let národní jednoty pošumavské (1884–1934).* Praha: Národní Jednota Pošumavská, 1934.

ZÍMOVÁ, Jana. *Místní národní výbor Jemnice 1945–1950, inventář.* Tachov 2007.

Učebnice

Kolektiv autorů. *Soudobé dějiny: pro 9. ročník základních škol a víceletá gymnázia.* Plzeň: Fraus ve spolupráci s Ústavem pro studium totalitních režimů, 2022. ISBN 978-80-7489-617-0.

Seminární práce

DRCHOTOVÁ, Hana. *Seminární práce z ekologie, Maloplošné zvláště chráněné území v okolí působiště rezervace Tisovské rybníky.* 2006/2007.

Diplomová práce

BARNÁŠOVÁ, Zdenka. *Kapitoly z dějin českého menšinového školství na okrese Tachov od jeho počátku do roku 1938.* Diplomová práce. PeF ZČU v Plzni, Plzeň 1992.

Plán péče

Krajský úřad, odbor životního prostředí. *Plán péče o přírodní rezervaci Tisovské rybníky na období 2019–2028.*

Periodikum

Tisovský zpravodaj: Jemnice 1931. 6. vydání. Tisová, prosinec 2021.

Seznam internetových zdrojů

Jodi Picoult citáty. Databáze knih. *Knihy. Databáze knih*. [online]. [cit. dne 2023-02-28]. Dostupné z: <<https://www.databazeknih.cz/citaty/jodi-picoult-334>>.

Oficiální stránky obce Tisová. *Titulní strana – Oficiální stránky obce Tisová*. [online]. [cit. dne 2022-10-12]. Dostupné z: <<https://www.tisova.eu/informace-o-obci/soucasnost/>>.

Plzeňský architektonický manuál. *Soubor rodinných domů Josefa a Marie Pechmanových, Františka a Boženy Doubkových, Martina a Růženy Mandausových a Václava a Milady Švajcrových*. [online]. [cit. dne 2023-02-18]. Dostupné z: <<https://pam.plzne.cz/objekt/c6-1829-soubor-rodinnych-domu-josefa-a-marie-pechmanovych-frantiska-a-bozeny-doubkovych-martina-a-ruzeny-mandausovych-a-vaclava-a-milady-svajcrovych>>.

Plzeňský architektonický manuál. *Martin Mandaus*. [online]. [cit. dne 2023-02-18]. Dostupné z: <<https://pam.plzne.cz/stavitel/329-martin-mandaus>>.

Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska. [online] Dostupné z: <<http://oldmaps.geolab.cz/>>.

Wikipedie. *Tisovské rybníky*. [online]. [cit. dne 2023-03-04]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Tisovsk%C3%A9_rybn%C3%ADky>.

Zeměměřičský úřad. [online] Dostupné z: <<https://archivnimapy.cuzk.cz>>.

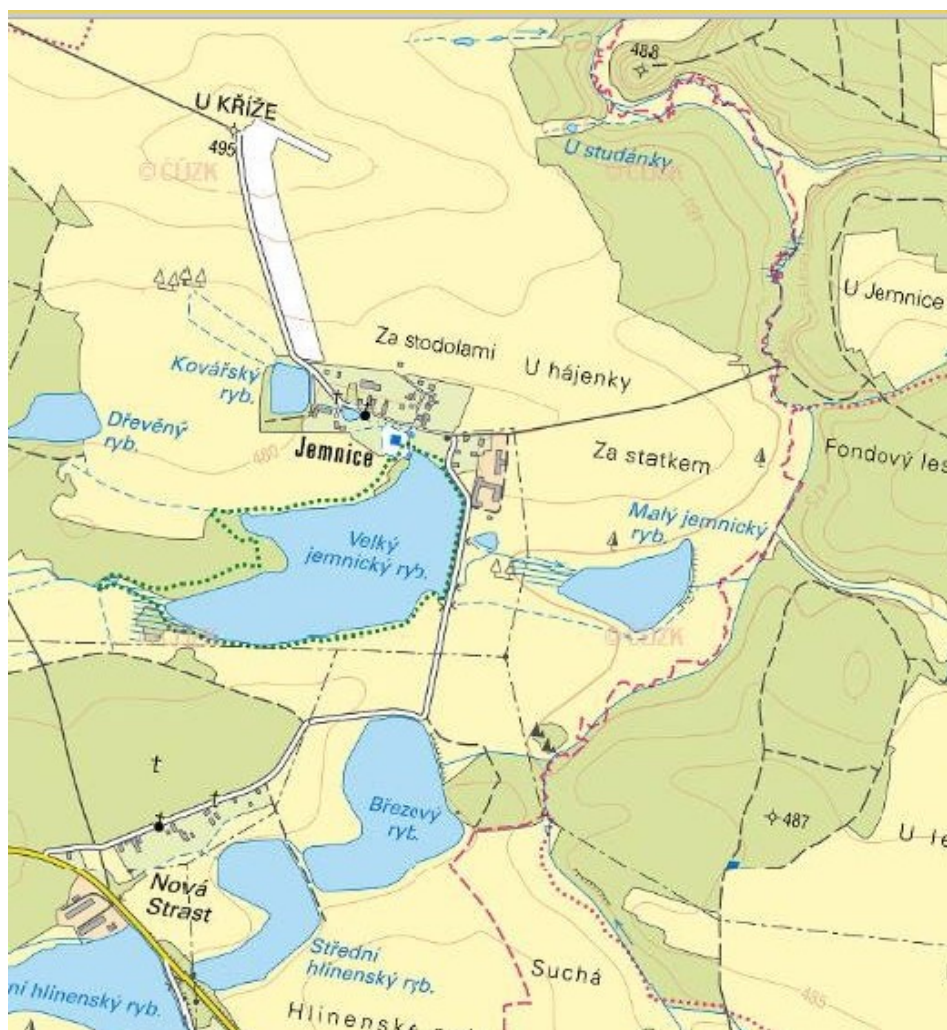
Seznam příloh

Obrázek č. 1 Katastrální mapa Jemnice.	III
Obrázek č. 2 Letecký snímek Jemnice, rok 2019.	IV
Obrázek č. 3 Katastrální mapa osady Hlinné a Nové Strasti.	IV
Obrázek č. 4 Letecký snímek osady Hlinné, rok 2019.	V
Obrázek č. 5 Letecký snímek osady Nová Strast, rok 2019.	V
Obrázek č. 6 Katastrální mapa obce Jemnice.	VI
Obrázek č. 7 Náskres usedlostí v Jemnici.	VII
Obrázek č. 8 Katastrální mapa pozemků náležejících obci.	VIII
Obrázek č. 9 Katastrální mapa osady Hlinné a Nové Strasti.	IX
Obrázek č. 10 Náskres usedlostí v osadě Hlinné.	IX
Obrázek č. 11 Náskres usedlostí na Nové Strasti.	X
Obrázek č. 12 Mapa rozdělení obcí dle panství. Rok 1654/1655.	XI
Obrázek č. 13 Detail okresu Planá.	XII
Obrázek č. 14 Památník obětí 1. světové války, Tisová.	XIII
Obrázek č. 15 Náhrobek Josefa Schindlera.	XIV
Obrázek č. 16 Mapa pozemků dvora Jemnice, 1853.	XV
Obrázek č. 17 Mapa pozemků dvora Jemnice, rok 1853.	XVI
Obrázek č. 18 Mapa pozemků dvora Jemnice, rok 1853. 2. část.	XVI
Obrázek č. 19 Mapa domů jednotlivých částí obce.	XVII
Obrázek č. 20 Jména obyvatel jednotlivých domů v Jemnici v meziválečném období.	XVIII
Obrázek č. 21 Dřevěná zvonička v Jemnici, rok 1926. V roce 1927 zbořena.	XIX
Obrázek č. 22 Kříž v Jemnici, rok 2023.	XIX
Obrázek č. 23 Zápis o stavbě kaple, 1927.	XX
Obrázek č. 24 Plány kaple, 1. verze.	XXI
Obrázek č. 25 Plány kaple, 2. verze.	XXII
Obrázek č. 26 Budova kaple v současnosti. Rok 2023.	XXIII
Obrázek č. 27 Budova německé školy, rok 1931.	XXIII
Obrázek č. 28 Volební lístek, rok 1923.	XXIV
Obrázek č. 29 Volební lístek, rok 1927.	XXV
Obrázek č. 30 Zápis z kroniky o požáru statku, 1. březen 1931.	XXVI
Obrázek č. 31 Pohled na budovy statku po vyhoření, červenec 1931.	XXVII
Obrázek č. 32 Pohled na statek po renovaci. Rok 1937.	XXVIII
Obrázek č. 33 Pohled na statek v současnosti. Rok 2023.	XXVIII
Obrázek č. 34 Pohled na kapli a usedlosti od domu č. 5, rok 1935.	XXIX
Obrázek č. 35 Pohled na kapli a usedlosti od domu č. 5, současná podoba.	XXIX
Obrázek č. 36 Dům č. 1, rok 2023.	XXX
Obrázek č. 37 Pohled na západní stranu statku, rok 1935.	XXX
Obrázek č. 38 Pohled na stejné místo ze silnice. Rok 2023.	XXXI
Obrázek č. 39 Hasičská slavnost, 6. červen 1937.	XXXI
Obrázek č. 40 Pohled na stejné místo, rok 2023.	XXXII
Obrázek č. 41 Hasičská slavnost, 6. červen 1937.	XXXII
Obrázek č. 42 Pohled na stejné místo, rok 2023.	XXXIII
Obrázek č. 43 Část stodoly statku s původní cestou. 23. červen 1937.	XXXIII
Obrázek č. 45 Rodina Pechmanova. Rok 1937.	XXXIV

Obrázek č. 46 Dcera Josefa Pechmana, Ludmila provdaná Šašková, s manželem a dcerou. Rok 1937.....	XXXV
Obrázek č. 47 Pohled na Velký Jemnický rybník od statku, rok 1937.	XXXV
Obrázek č. 48 Pohled na Velký Jemnický rybník dnes, rok 2023.....	XXXVI
Obrázek č. 49 Pohled na Velký Jemnický rybník, rok 1940.....	XXXVI
Obrázek č. 50 Pohled na Velký Jemnický rybník, rok 2023.....	XXXVII
Obrázek č. 51 Dobová fotka domu č. 7 se sýpkou, rok 1940.....	XXXVII
Obrázek č. 52 Dům č. 7, rok 2023.	XXXVIII
Obrázek č. 53 Dům č. 6 a jeho brána, rok 2023.	XXXVIII
Obrázek č. 54 Dobová fotka brány domu č. 8, rok 1950.	XXXIX
Obrázek č. 55 Tabulka proměny počtu obyvatel a usedlostí.....	XXXIX
Obrázek č. 56 Lístek na jídlo, Protektorát Čechy a Morava.	XL
Obrázek č. 58 Pohled na louku u Velkého Jemnického rybníka, rok 1937.....	XLI
Obrázek č. 59 Pohled na louku u Velkého Jemnického rybníka, rok 2023.....	XLII
Obrázek č. 60 Pohled na Velký Jemnický rybník a vesnici, rok 1937.....	XLII
Obrázek č. 61 Pohled na Velký Jemnický rybník a na vesnici, rok 2023.	XLIII
Obrázek č. 62 Mapa obce po odsunu Němců, rok 1949.....	XLIII

Přílohy

Obrázek č. 1 Katastrální mapa Jemnice.²⁶⁹

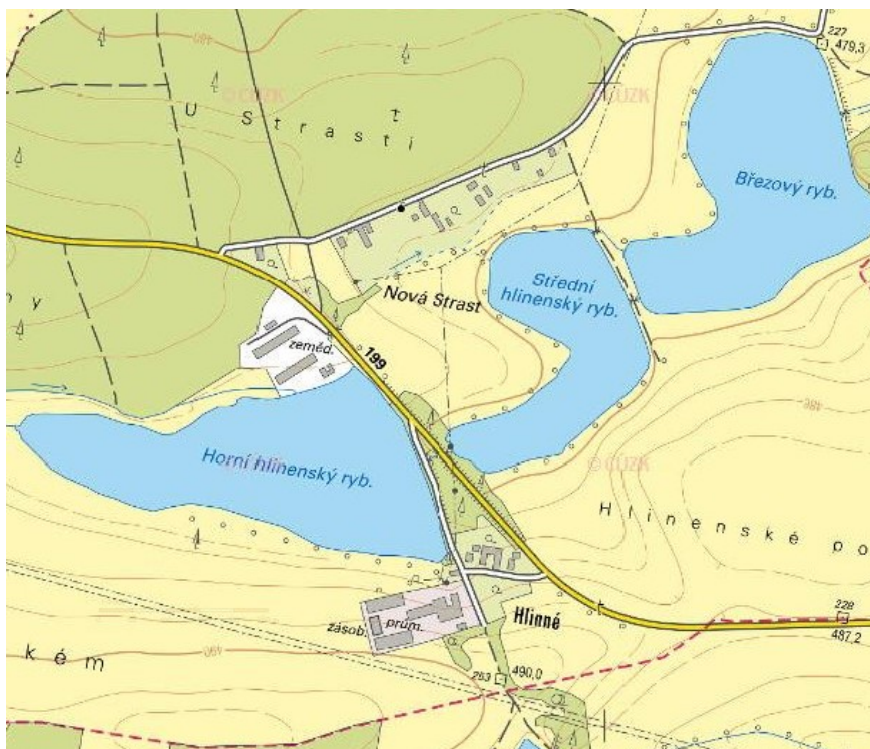

²⁶⁹ Státní správa zeměměřičství a katastru. *Nahlížení do katastru nemovitostí*. [online]. [cit. dne 2023-04-05]. Dostupné z: <<https://sginahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQParam0=767204&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>>.

Obrázek č. 2 Letecký snímek Jemnice, rok 2019.²⁷⁰

Obrázek č. 3 Katastrální mapa osady Hlinné a Nové Strasti.²⁷¹

²⁷⁰ Mapy.cz. [online]. [cit. dne 2023-04-05]. Dostupné z: <<https://mapy.cz/zakladni?l=0&x=12.7497279&y=49.7705770&z=17&base=ophoto>>.

²⁷¹ Státní správa zeměměřičství a katastru. *Nahlížení do katastru nemovitostí*. [online]. [cit. dne 2023-04-05]. Dostupné z: <<https://sginahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQParam0=767204&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>>.

Obrázek č. 4 Letecký snímek osady Hlinné, rok 2019.²⁷²

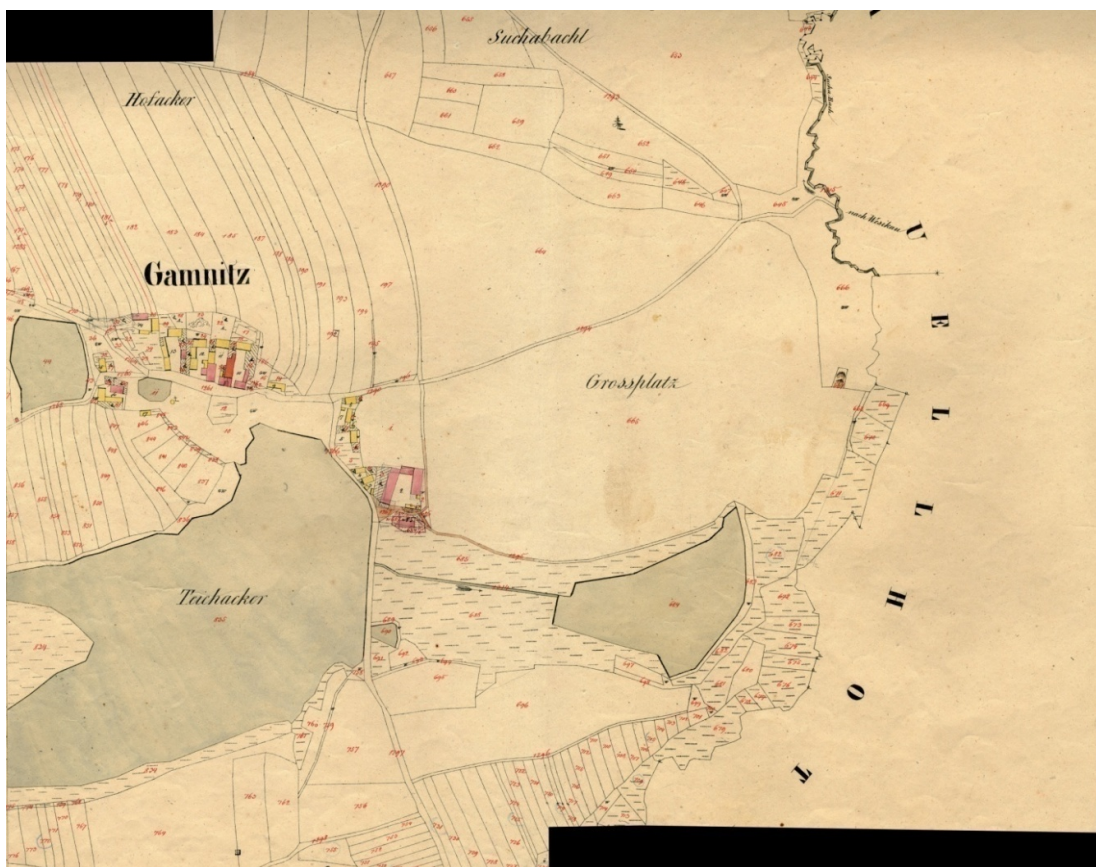
Obrázek č. 5 Letecký snímek osady Nová Strast, rok 2019.²⁷³

²⁷² Mapy.cz. [online]. [cit. dne 2023-04-05]. Dostupné z: <<https://mapy.cz/zakladni?l=0&x=12.7497279&y=49.7705770&z=17&base=ophoto>>.

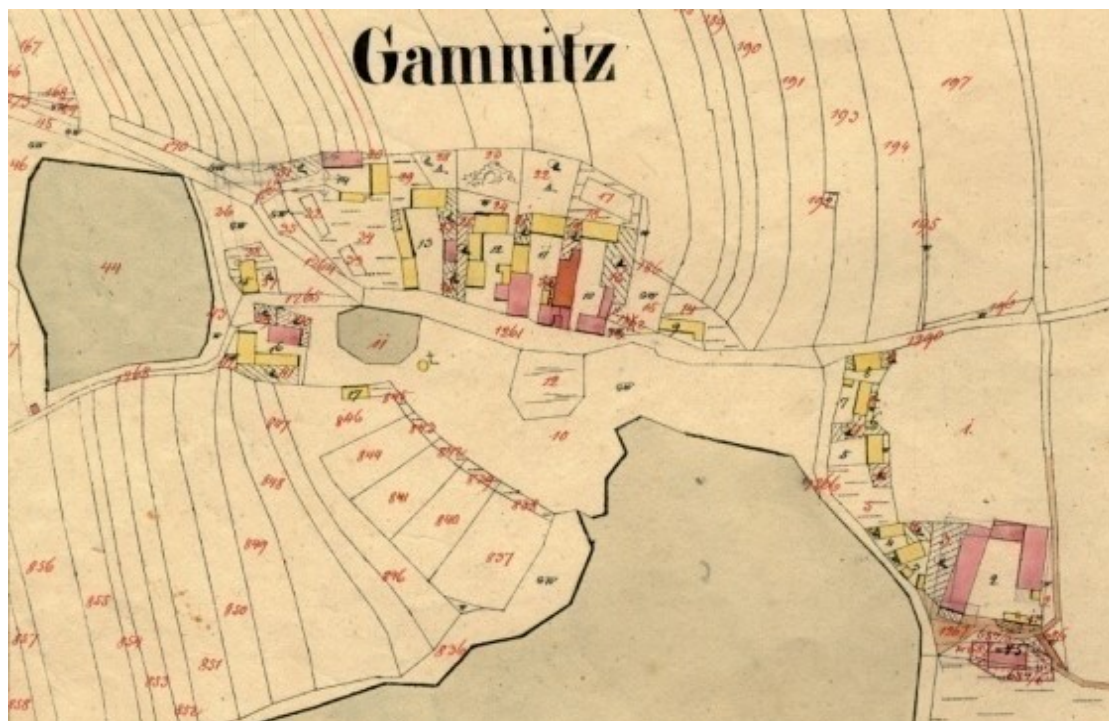
²⁷³ Tamtéž.

Obrázek č. 6 Katastrální mapa obce Jemnice.²⁷⁴

²⁷⁴ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Agenda vodní knihy, mapy – přílohy k vodní knize, katastrální mapa obce Jemnice*. Nedatováno.

Obrázek č. 7 Náskres usedlostí v Jemnici.²⁷⁵ Žluté jsou původní dřevěné domy. Dnes již většina nestojí.

²⁷⁵ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Agenda vodní knihy, mapy – přílohy k vodní knize, katastrální mapa obce Jemnice*. Nedatováno.

Obrázek č. 8 Katastrální mapa pozemků náležejících obci.²⁷⁶

²⁷⁶ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Agenda vodní knihy, mapy – přílohy k vodní knize, katastrální mapa obce Jemnice*. Nedatováno.

Obrázek č. 9 Katastrální mapa osady Hlinné a Nové Strasti.²⁷⁷

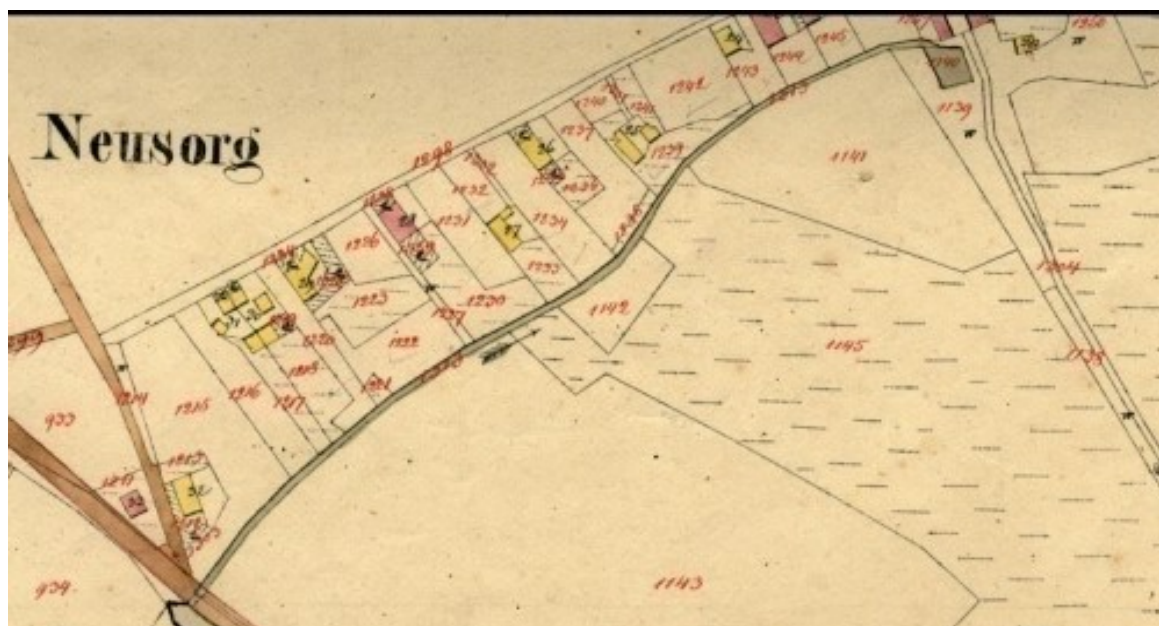
Obrázek č. 10 Náskres usedlostí v osadě Hlinné.²⁷⁸

²⁷⁷ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Agenda vodní knihy, mapy – přílohy k vodní knize, katastrální mapa obce Jemnice*. Nedatováno.

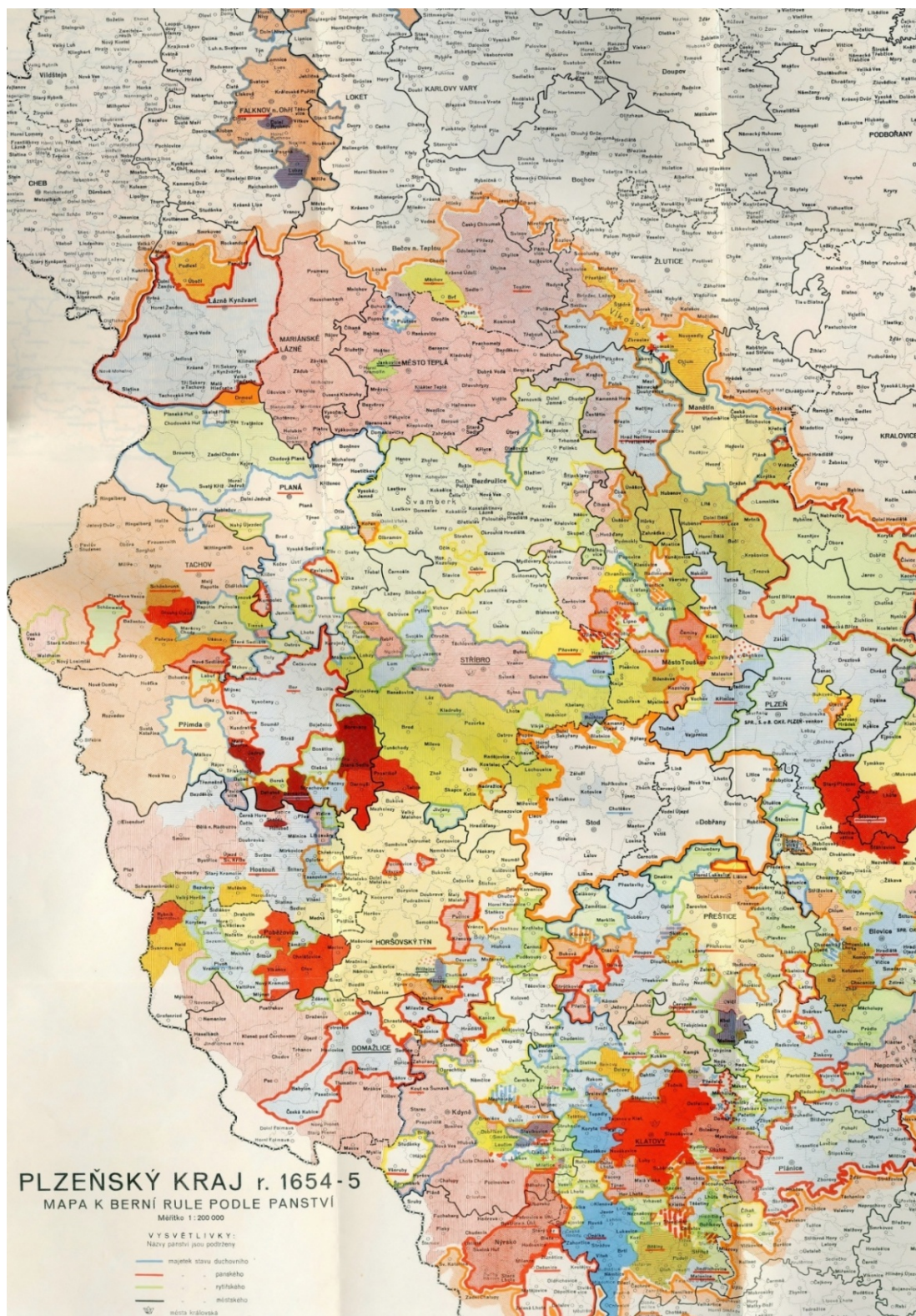
²⁷⁸ Tamtéž.

Obrázek č. 11 Nákres usedlostí na Nové Strasti.²⁷⁹

²⁷⁹ Státní okresní archiv Tachov, fond Okresní úřad Planá, bez i. č. *Agenda vodní knihy, mapy – přílohy k vodní knize, katastrální mapa obce Jemnice*. Nedatováno.

Obrázek č. 12 Mapa rozdělení obcí dle panství. Rok 1654/1655.²⁸⁰

²⁸⁰ Berní rula. 23. Kraj Plzeňský I. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1952. Editováno: DOSKOČILOVÁ, Marie – LIŠA, Eva.

Obrázek č. 13 Detail okresu Planá.²⁸¹

²⁸¹ *Berní rula. 23. Kraj Plzeňský I.* 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1952. Editováno: DOSKOČILOVÁ, Marie – LISA, Eva.

Obrázek č. 14 Památník obětí 1. světové války, Tisová.²⁸²

²⁸² Zdroj: foto autorky.

Obrázek č. 15 Náhrobek Josefa Schindlera.²⁸³

²⁸³ Zdroj: foto autorky.

Obrázek č. 17 Mapa pozemků dvora Jemnice, rok 1853.²⁸⁵

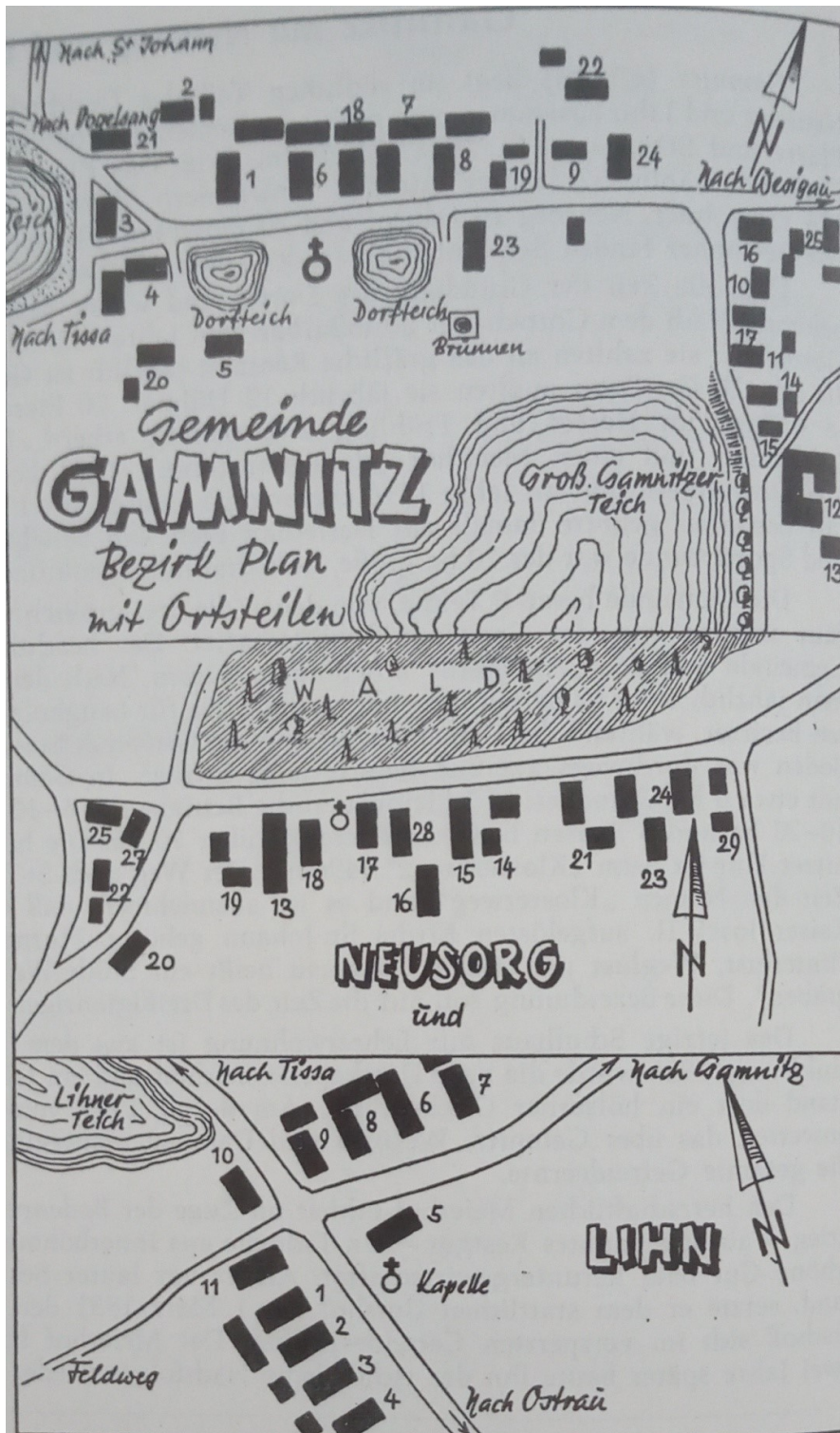
Obrázek č. 18 Mapa pozemků dvora Jemnice, rok 1853.²⁸⁶ 2. část.

²⁸⁵ Státní oblastní archiv v Plzni, fond Velkostatek Planá, i. č. 3848. *Plán pozemků dvora Jemnice*. 1853.

²⁸⁶ Tamtéž.

Obrázek č. 19 Mapa domů jednotlivých částí obce.²⁸⁷

²⁸⁷ Über Grenzen hinweg: Geschichte, Land und Leute des Plan – Weseritzer Bezirkes Tirschenreuth und Mährlng, Tirschenreuth: Gesamtherstellung Druckerei und Verlag Nickl. 1984. Str. 384.

Obrázek č. 20 Jména obyvatel jednotlivých domů v Jemnici v meziválečném období.²⁸⁸

Číslo domu	Jméno obyvatele
1	Tschacha Karl
2	Turber Teresia
3	Freisleben Johann
4	Podhorsky Josef
5	Wirl Michl
6	Willek Josef a Seidler K.
7	Riesser Karl
8	Podhorsky Anton
9	Obecní dům
10	Roth Josef
11	Korn Anna
12,13	Budovy statku
14	Kuttner Wenzl
15	Heller Georg
16	Forster Josef
17	Rathei Michl
18	Seidler Karl
19	Erhart Maria
20	Turba Johann
21	Budova německé školy
22	Kuttner Karl
23	Wenisch Karl
24	Kuttner Josef
25	Erhart Michl

²⁸⁸ *Über Grenzen hinweg: Geschichte, Land und Leute des Plan – Weseritzer Bezirkes Tirschenreuth und Mährling, Tirschenreuth: Gesamtherstellung Druckerei und Verlag Nickl. 1984. Str. 384.*

Obrázek č. 21 Dřevěná zvonička v Jemnici, rok 1926. V roce 1927 zbořena.²⁸⁹

Obrázek č. 22 Kříž v Jemnici, rok 2023.²⁹⁰

²⁸⁹ Státní okresní archiv Tachov, Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Str. 10.

²⁹⁰ Zdroj: foto autorky.

L. Slott.
Vom Bau der Kapelle.

Da der Herr seit vielen Jahren in Gemein-
schaft bestehender Gläubiger in der Kapelle
und beifällig geworden war, aufgestellt
man sich, ihn durch seine neuen Regeln
zu ersetzen.

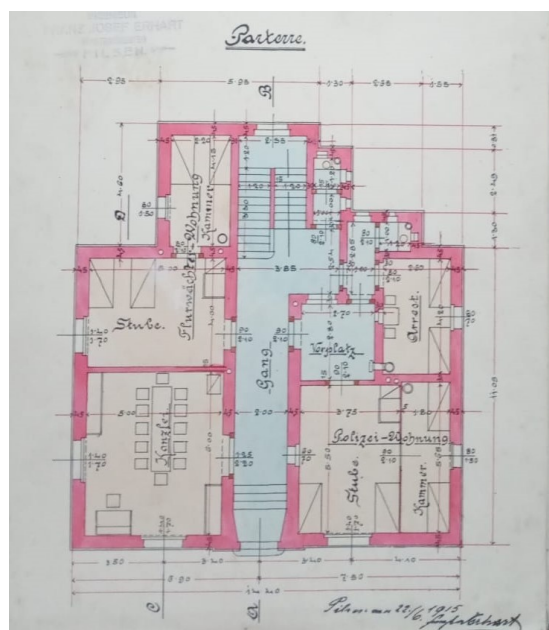
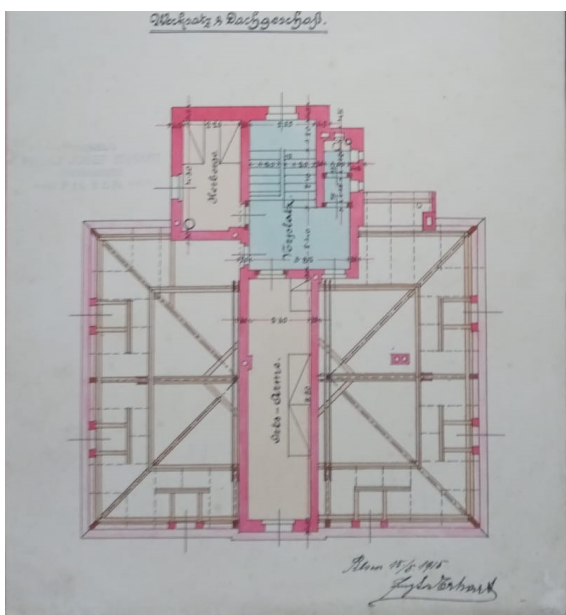
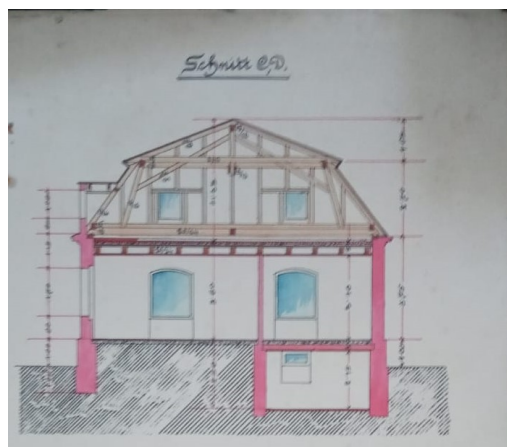
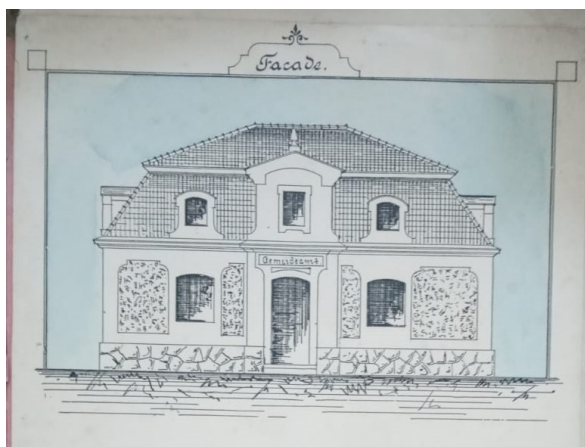
Um Samstag, den 11. November 1926,
nachmittags wurde von dem fünfzig
Lohnbesitzer der alten Gläubiger eingez-
wungen.

Wegen dem nächsten Tage, also am
15. November 1926, wurde mit dem Herrn
das Grundstück zur neuen Kapelle begonnen.
Ein Jungbauarbeiter, der Herr Herr der Kapelle
zustand kam, gab sich dem ständigen
Gemeindevorstande Herr Teichner, in
Lamitz, Nr. 1.

Ein Mittel für den Herrn wurden
etwas Stunden aufgegeben. Es handelte
sich um alle Lohnbesitzer der Kapelle Gemein-
schaft, die gegenwärtig sind 25 Personen
besteht, wovon in kleinen Löhnen, wie

²⁹¹ Soukromý archiv Josefa Lorence.

Obrázek č. 24 Plány kaple, 1. verze.²⁹²

²⁹² Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 15. *Projekt ke stavbě kaple se zvoníci*. 1916.

Obrázek č. 25 Plány kaple, 2. verze.²⁹³

²⁹³ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 15. *Projekt ke stavbě kaple se zvonící.* 1916.

Obrázek č. 26 Budova kaple v současnosti. Rok 2023.²⁹⁴

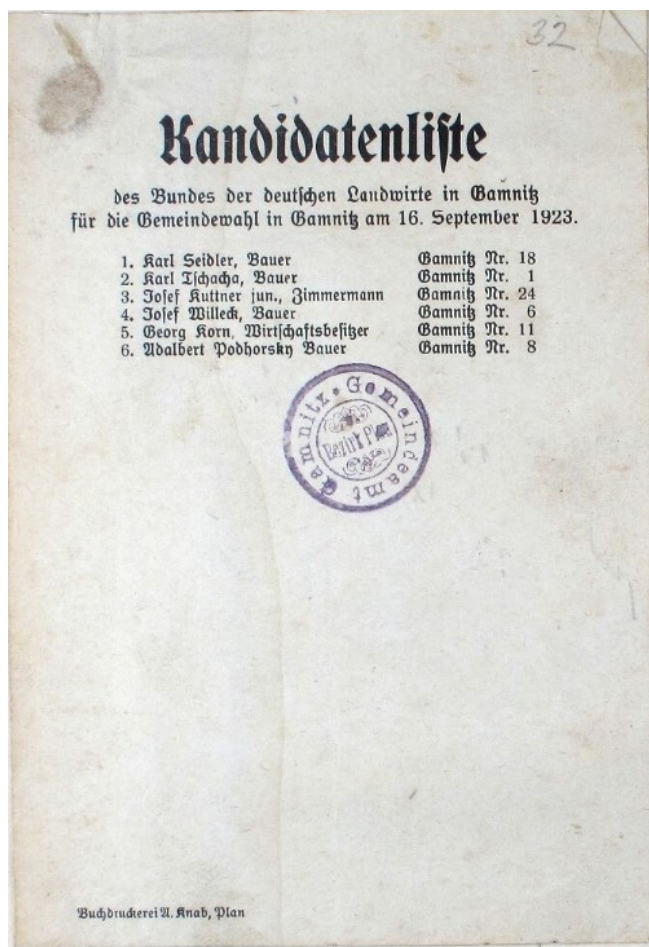
Obrázek č. 27 Budova německé školy, rok 1931.²⁹⁵ V současnosti nestojí.

²⁹⁴ Zdroj: foto autorky.

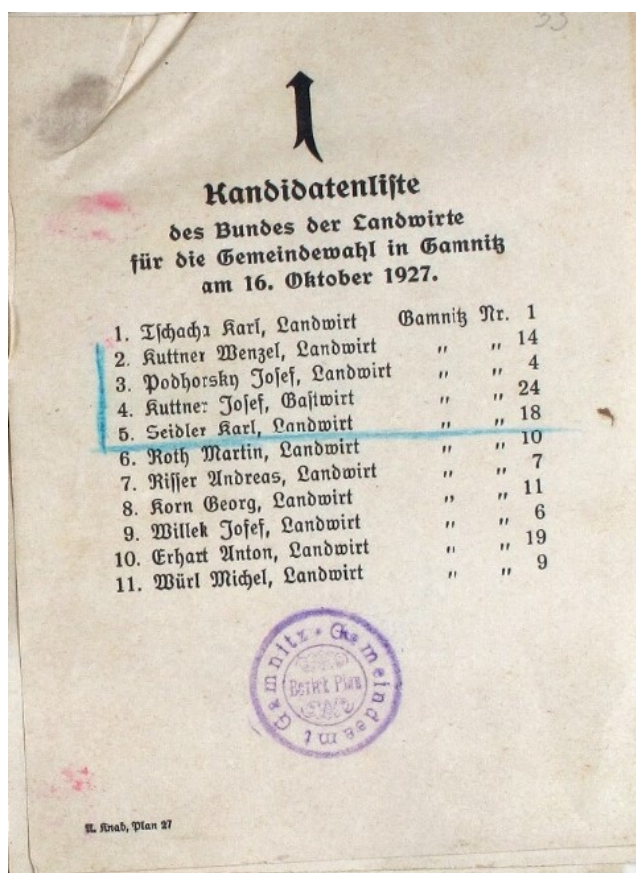
²⁹⁵ BAXA, Václav – NOVOTNÁ, Markéta – PRÁŠIL, Petr. *Plánsko na starých pohlednicích = Plan und Umgebung auf alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Str. 141.

Obrázek č. 28 Volební lístek, rok 1923.²⁹⁶

²⁹⁶ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Str. 32.

Obrázek č. 29 Volební lístek, rok 1927.²⁹⁷

²⁹⁷ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Str. 33.

Obrázek č. 30 Zápís z kroniky o požáru statku, 1. března 1931.²⁹⁸

- 11 -

Demut gepötht fette, sparte er feindliche Zinsen ab, um
 die Rettung des Meißel etc. euniglich zu machen. Trotz
 der pfaffen Versprechen des feindes war er nicht möglich
 gewesen, das feindlich versprochen und bewillend hing
 zu halten. So wurde der Meißel, 9 Mark, 3 Rufe und
 andere Gesetze, um lebendigen Leibe erlassen.
 Die feindliche Gewinn, sowie die restliche Le-
 rechte von Gewinn, sind die feindlichen feindlichen
 der Vergütung geben sich jede erhaltliche Maß, um
 das feindliche zu werden, dass er, wenn, auf die
 Ursache der Klagen in Gefahr. Zum Glück blieb
 das feindliche aber bloß auf den Meißel beschränkt.
 Im Meißel selbst erkrankt fast alles. Tausende
 Meißel und feindliche Gegenstände, sowie das
 Gut und die feindliche, werden ein Rest der
 feindlichen, nur der feindlichen, welche geachtet. All
 die Leute in den feindlichen einbringen, sollten, um
 das dort langweilige Gut zu werden, und die Leute,
 die natürlich sich erpötht war, zu werden, sich
 nur eine Zeit. In den feindlichen in den feindlichen
 fand man den letzten Rest der feindlichen, den feindlichen,
 das feindliche, wie die feindlichen. So fette
 sich selbst ein.
 Die feindliche von Gewinn, aber war zu
 klären geworden.

²⁹⁸ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. Pamětní kniha obce. 1927–1936 (1945). Str. 48.

Obrázek č. 31 Pohled na budovy statku po vyhoření, červenec 1931.²⁹⁹

²⁹⁹ Státní okresní archiv Tachov, fond Archiv obce Jemnice, i. č. 1. *Pamětní kniha obce*. 1927–1936 (1945). Str. 48.

Obrázek č. 32 Pohled na statek po renovaci. Rok 1937.³⁰⁰ V pozadí si můžeme všimnout československé vlajky.

Obrázek č. 33 Pohled na statek v současnosti. Rok 2023.³⁰¹

³⁰⁰ Soukromý archiv Pavlína Dortové.

³⁰¹ Zdroj: foto autorky.

Obrázek č. 34 Pohled na kapli a usedlosti od domu č. 5, rok 1935.³⁰²

Obrázek č. 35 Pohled na kapli a usedlosti od domu č. 5, současná podoba.³⁰³

³⁰² BAXA, Václav – NOVOTNÁ, Markéta – PRÁŠIL, Petr. *Plánsko na starých pohlednicích = Plan und Umgebung auf alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Str. 141.

³⁰³ Zdroj: foto autorky.

Obrázek č. 36 Dům č. 1, rok 2023.³⁰⁴

Obrázek č. 37 Pohled na západní stranu statku, rok 1935.³⁰⁵ V levé části dnes již nestojící budovy, vpravo budova č. 13 – dnes již nestojí.

³⁰⁴ Zdroj: foto autorky.

Obrázek č. 38 Pohled na stejné místo ze silnice. Rok 2023.³⁰⁶

Obrázek č. 39 Hasičská slavnost, 6. červen 1937.³⁰⁷ Tehdejší němečtí obyvatelé, v pozadí domy č. 6 a 18.

³⁰⁵ Soukromý archiv Pavlína Dortové.

³⁰⁶ Zdroj: foto autorky.

³⁰⁷ Soukromý archiv Pavlína Dortové.

Obrázek č. 40 Pohled na stejné místo, rok 2023.³⁰⁸

Obrázek č. 41 Hasičská slavnost, 6. červen 1937.³⁰⁹ Tehdejší němečtí obyvatelé, v pozadí (zleva) domy č. 6, 18 a 7.

³⁰⁸ Zdroj: foto autorky.

³⁰⁹ Soukromý archiv Pavlína Dortové.

Obrázek č. 42 Pohled na stejné místo, rok 2023.³¹⁰

Obrázek č. 43 Část stodoly statku s původní cestou. 23. červen 1937.³¹¹

³¹⁰ Zdroj: foto autorky.

³¹¹ Soukromý archiv Pavlíny Dortové.

Obrázek č. 44 Chata rodiny Pechmanových.³¹²

Obrázek č. 45 Rodina Pechmanova. Rok 1937.³¹³

³¹² Soukromý archiv Pavlína Dortové.

³¹³ Tamtéž.

Obrázek č. 46 Dcera Josefa Pechmana, Ludmila provdaná Šašková, s manželem a dcerou.
Rok 1937.³¹⁴

Obrázek č. 47 Pohled na Velký Jemnický rybník od statku, rok 1937.³¹⁵

³¹⁴ Soukromý archiv Pavlíny Dortové.

³¹⁵ Tamtéž.

Obrázek č. 48 Pohled na Velký Jemnický rybník dnes, rok 2023.³¹⁶

Obrázek č. 49 Pohled na Velký Jemnický rybník, rok 1940.³¹⁷ V pozadí část vesnice.

³¹⁶ Zdroj: foto autorky.

³¹⁷ BAXA, Václav – NOVOTNÁ, Markéta – PRÁŠIL, Petr. *Plánsko na starých pohlednicích = Plan und Umgebung auf alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Str. 140.

Obrázek č. 50 Pohled na Velký Jemnický rybník, rok 2023.³¹⁸

Obrázek č. 51 Dobová fotka domu č. 7 se sýpkou, rok 1940.³¹⁹ V současné době sýpka již nestojí.

³¹⁸ Zdroj: foto autorky.

³¹⁹ BAXA, Václav – NOVOTNÁ, Markéta – PRÁŠIL, Petr. *Plánsko na starých pohlednicích = Plan und Umgebung auf alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Str. 142.

Obrázek č. 52 Dům č. 7, rok 2023.³²⁰

Obrázek č. 53 Dům č. 6 a jeho brána, rok 2023.³²¹

³²⁰ Zdroj: foto autorky.

³²¹ Tamtéž.

Obrázek č. 54 Dobová fotka brány domu č. 8, rok 1950.³²² V současnosti dům nestojí, spadl v době komunismu.

Obrázek č. 55 Tabulka proměny počtu obyvatel a usedlostí.³²³

Rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950
Obyvatelé	116	135	139	122	115	125	110	43
Domy	17	20	21	21	23	22	25	22

³²² BAXA, Václav – NOVOTNÁ, Markéta – PRÁŠIL, Petr. *Plánsko na starých pohlednicích = Plan und Umgebung auf alten Ansichtskarten*. Hostivice: Baron, 2008. Str. 142.

³²³ Federální statistický úřad. *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850–1970: Počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850–1970*. Praha 1978. Str. 430/431.

Obrázek č. 56 Lístek na jídlo, Protektorát Čechy a Morava.³²⁴

Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber
500g	50g	50g	50g	50g	1 Ei
R-Brot	R-Brot	R-Brot	R-Brot	R-Brot	
Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber
500g	50g	50g	50g	50g	1 Ei
R-Brot	R-Brot	R-Brot	R-Brot	R-Brot	
Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber
500g	50g	50g	50g	50g	1 Ei
R-Brot	R-Brot	R-Brot	R-Brot	R-Brot	
Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber
500g	50g	50g	50g	50g	1 Ei
R-Brot	R-Brot	R-Brot	R-Brot	R-Brot	

Reichskarte

für zwei Wochen

Brof	300 g
Fleisch	700 g
Margarine	75 g
Speck	125 g
Eier	2 Stück

Heimatverpflegungszulage

für Fronturlauber

EÄ.: _____

Name: _____

Wohnort: _____

Straße: _____

2. Ausgabe

Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber
62,5g	62,5g	50g	50g	5g	5g	10g
Speck	Speck	Fleisch	Fleisch	Margarine	Margarine	Margarine
Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber
50g	50g	50g	50g	5g	5g	10g
Fleisch	Fleisch	Fleisch	Fleisch	Margarine	Margarine	Margarine
Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber
50g	50g	50g	50g	5g	5g	10g
Fleisch	Fleisch	Fleisch	Fleisch	Margarine	Margarine	Margarine
Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber	Urlauber
50g	50g	50g	50g	5g	5g	5g
Fleisch	Fleisch	Fleisch	Fleisch	Margarine	Margarine	Margarine

³²⁴ Soukromý archiv Jana Dietla.

Obrázek č. 57 Lístek vývoje počtu obyvatel a domů, nalezen v domě č. 6.³²⁵

JEMNICE - GANNITZ		(1379)		482 m.n.m.		
	1850	1869	1890	1930	1950	1970
Počet domů:		17	21	25	22	16
Počet obyv.	273	116	139	110	43	73

ad 1890 /OSN/ 138 N, 1 Č
1 tř. škola
fideikom. popl. dvůr + myslivna
Marie, hrab. Nostic - Rienek

Hlinné 1115 ← 485
Tisová 1238 " 501
Trnová 1233 " 492

farnost TISOVÁ

Chytilův Místopis Království českého
Retrospektivní lexikon obcí Československa

Obrázek č. 58 Pohled na louku u Velkého Jemnického rybníka, rok 1937.³²⁶ V popředí Ludmila Šašková, rozená Pechmanová.

³²⁵ Soukromý archiv Josefa Lorence.

³²⁶ Soukromý archiv Pavlíny Dortové.

Obrázek č. 59 Pohled na louku u Velkého Jemnického rybníka, rok 2023.³²⁷

Obrázek č. 60 Pohled na Velký Jemnický rybník a vesnici, rok 1937.³²⁸

³²⁷ Zdroj: foto autorky.

³²⁸ Soukromý archiv Pavlína Dortové.

Obrázek č. 61 Pohled na Velký Jemnický rybník a na vesnici, rok 2023.³²⁹

Obrázek č. 62 Mapa obce po odsunu Němců, rok 1949.³³⁰

³²⁹ Zdroj: foto autorky.

³³⁰ Zeměměřičský úřad. [online]. [cit. dne 2023-04-05]. Dostupné z: <<https://archivnimapy.cuzk.cz>>.